

ØF-rapport nr. 12/2002

I HUS MED KULTUREN

**Evaluering av den statlige tilskuddsordningen
til lokale og regionale kulturbygg**

av

Jorid Vaagland, Torhild Andersen og Trude Hella Eide

I HUS MED KULTUREN

Evaluering av den statlige tilskuddsordningen til lokale og regionale kulturbygg

Rapporten bygger på materiale fra spørreskjemaundersøkelser til alle landets fylkeskommuner og kommunene i tre fylker, samt kvalitative case-studier i Nord-Østerdal, midtre Troms og Nord-Rogaland. Et stort spekter av kulturbygg har fått statstilskudd etter 1987, og ulike typer bygg fungerer svært ulikt for kulturlivet. De fleste lokale *forsamlingshus* er først og fremst arenaer for sammenkomster og sosiale anledninger på bygde-/grendenivå, men i varierende grad også for kulturell egenaktivitet. Lokale og regionale *kulturhus* gir i større grad rom for profesjonell kulturformidling og kulturell egenaktivitet. Det er mange steder overkapasitet av lokale forsamlingshus, mens det er behov for større og mer profesjonelle kulturhus på større tettsteder og i byer. Mange kulturbygg er lite fleksible og uegnet til å forholde seg til endringer i kulturlivets behov, dessuten er det ofte dårlig samsvar mellom driftskostnader og inntektsmuligheter.

ØF-rapport nr 12/2002-06-21

ISBN nr 82-7356-498-3

ISSN 0809-1617

Tittel: **I HUS MED KULTUREN. Evaluering av den statlige tilskuddsordningen til lokale og regionale kulturbygg.**

Forfattere: Jorid Vaagland, Torhild Andersen og Trude Hella Eide

ØF-rapport nr.: 12/2002

ISBN nr.: 82-7356-498-3

ISSN nr.: 0809-1617

Prosjektnummer: K077

Prosjektnavn: Evaluering av tilskuddsordningen til lokale og regionale kulturbygg

Oppdragsgiver: Kultur- og kirkedepartementet

Prosjektleder: Jorid Vaagland

Referat: Rapporten bygger på materiale fra spørreskjemaundersøkelser til alle landets fylkeskommuner og kommunene i tre fylker, samt kvalitative case-studier i Nord-Østerdal, midtre Troms og Nord-Rogaland. Et stort spekter av kulturbygg har fått statstilskudd etter 1987, og ulike typer bygg fungerer svært ulikt for kulturlivet. De fleste lokale *forsamlingshus* er først og fremst arenaer for sammenkomster og sosiale anledninger på bygde-/grendenivå, men i varierende grad også for kulturell egenaktivitet. Lokale og regionale *kulturhus* gir i større grad rom for profesjonell kulturformidling og kulturell egenaktivitet. Det er mange steder overkapasitet av lokale forsamlingshus, mens det er behov for større og mer profesjonelle kulturhus på større tettsteder og i byer. Mange kulturbygg er lite fleksible og uegnet til å forholde seg til endringer i kulturlivets behov, dessuten er det ofte dårlig samsvar mellom driftskostnader og inntektsmuligheter.

Sammendrag: Norsk

Emneord: Kulturbygg, forsamlingshus, kulturhus, statstilskudd

Dato: Juni 2002

Antall sider: 135

Pris: Kr 160,-

Utgiver: Østlandsforskning
Postboks 1066 Skurva
N-2601 Lillehammer
Telefon 61 26 57 00
Telefax 61 25 41 65
e-mail: oref@ostforsk.no
<http://www.ostforsk.no>

Dette eksemplar er fremstilt etter KOPINOR, Stenergate 1 0050 Oslo 1. Ytterligere eksemplarfremstilling uten avtale og i strid med åndsverkloven er straffbart og kan medføre erstatningsansvar.

Forord

Idrettsavdelingen i det daværende Kulturdepartementet inviterte sommeren 2001 tre forskningsmiljøer til å levere tilbud på evalueringen av tilskuddsordningen til lokale og regionale kulturbygg. Østlandsforskning fikk oppdraget og startet arbeidet i oktober 2001, innenfor en økonomisk ramme tilsvarende ca 7½ månedersverk.

Et stort antall mennesker har bidratt med å skaffe materiale til evalueringen. Idrettskonsulent og/eller avdelings-/seksjonsleder for den relevante enheten i fylkeskommunene har besvart et spørreskjema på internett. Det samme gjelder de kulturansvarlige i kommunene i Hedmark, Troms og Rogaland. I 13 kommuner i henholdsvis Nord-Østerdal, midtre Troms og Nord-Rogaland har kommunalt ansatte, kulturhusledere/styreledere for lokale og regionale kulturbygg vært intervjuet, enten direkte eller over telefon, og de har også bidratt med skriftlig dokumentasjon. Vi er alle disse stor takk skyldig for hjelpen. En ekstra takk til de representantene for kulturlivet i disse områdene som ryddet plass i en travel hverdag for å være med i gruppediskusjoner, og som slik bidro til å gi oss innsikt i hvordan de større kulturhusene fungerer for ulike brukere.

Vi takker Idrettsavdelingen i Kultur- og kirke departementet for et interessant evalueringsoppdrag og godt samarbeid. En særlig takk til rådgiver Halldis Eckhoff, som har vært en uvurderlig informant og diskusjonspartner i hele prosjektperioden.

Da prosjektet startet oppnevnte oppdragsgiver en referansegruppe med følgende sammensetning:

- Fra Idrettsavdelingen i KKD: underdirektør Frode Thomassen og rådgiver Halldis Eckhoff
- Fra Kulturavdelingen i KKD: seniorrådgiver Magnar Nordtug
- Fra Norsk kulturhusnettverk: Erlend Hagen
- Fra Norsk kulturråd: Maiken Ims, deretter Mette L'orange

Referansegruppen har hatt tre møter og gitt kommentarer og innspill til spørreskjemaer, opplegg for case-studier og utkast til sluttrapporten. Vi takker for fruktbare diskusjoner og gode innspill til arbeidet.

Takk for godt samarbeid og vel utført arbeid også til NetEnquête, som vi engasjerte til å gjennomføre spørreskjemaundersøkelsene overfor fylkeskommuner og kommuner og gjøre statistisk bearbeiding av dette materialet.

Jorid Vaagland har vært Østlandsforskning's prosjektleder for evalueringsoppdraget, og Torhild Andersen og Trude Hella Eide har vært prosjektmedarbeidere, sistnevnte fra januar 2002. Alle tre har deltatt i både datainnsamling, bearbeiding av materialet og skriving av rapporten.

Lillehammer, juni 2002

Lene Nyhus
Forskningsleder

Jorid Vaagland
Prosjektleder

Innhold

Forord

Sammendrag	7
Kap. 1 Innledning	9
Bakgrunn og mandat for evalueringsoppdraget	9
Metode og gjennomføring	10
Spørreskje maundersøkelser	10
Lokale case-studier	11
Dokumentstudier	13
Vurdering av datamaterialet	13
Definisjoner på kulturbygg	13
Lokale kulturbygg	13
Regionale kulturbygg	14
Våre kategorier: kulturhus og forsamlingshus	14
Rapportens oppbygging	15
Kap. 2 Tilskuddsordningen og dens kontekster	17
Utviklingstrekk i samfunns- og kulturlivet	17
Etterkrigstidens offentlige kulturpolitikk og kulturbyggenes plass i denne	19
Tilgrensende støtteordninger	21
Tilskudd av spillemidlene til anlegg for idrett og friluftsliv	21
Norsk kulturråds avsetning til spesielle kulturbygg	21
Kirke- og kulturdepartementets bevilgning til nasjonale kulturbygg	22
Fylkeskommunale og kommunale tilskudd til kulturbygg	23
Fakta om tilskuddsordningen til lokale og regionale kulturbygg	23
Historikk	23
Dagens retningslinjer	26
Tilskuddsordningens framtid	28
Mindre "øremerking" - større lokal prioriteringsfrihet	28
Mer penger til kulturbygg fra 2003?	29
Kap. 3 Tilskuddsordningens funksjonsmåte og betydning	31
Saksgang og forvaltningsrutiner	31
Tilskuddsordningens plass i Kultur- og kirke departementet (KKD)	32
Fylkeskommunal og kommunal praksis	32
Organisering og kompetanse	32
Fylkeskommunale (og kommunale) kulturbyggplaner	32
Fylkeskommunenes veilednings- og oppfølgingspraksis	34
Søknadsinnvilging og realisering av byggeprosjekter	35
Fylkeskommunenes og kommunenes erfaringer med og synspunkter på tilskuddsordningen	36
Tilfredshet med involverte instanser	36
Synspunkter på tilskuddsordningen	38

Tilskuddet sikrer infrastruktur på kulturområdet	40
Små rammer og lang ventetid	40
Høy minstekostnad	41
Tilpasset dagens behov?	42
Behov for mer midler til ombygging	42
Administrativ byrde?	43
Kap. 4 Case-kommunene i Nord-Østerdal	45
Kjennetegn ved kulturlivet i området	45
Kulturbyggene med statstilskudd	46
Regionale kulturhus	46
Lokale kulturhus	48
Lokale forsamlingshus	48
Bruken av husene og erfaringene med dem	49
De regionale kulturhusene	49
Det lokale kulturhuset	54
De lokale forsamlingshusene	56
Kap. 5 Case-kommunene i midtre Troms	59
Kjennetegn ved kulturlivet i området	59
Kulturbyggene med statstilskudd	60
Regionale kulturhus	60
Lokale kulturhus	60
Lokale forsamlingshus	62
Bruken av husene og erfaringene med dem	63
Det regionale kulturhuset	63
De lokale kulturhusene	65
De lokale forsamlingshusene	67
Kap. 6 Case-kommunene i Nord-Rogaland	69
Kjennetegn ved kulturlivet i området	69
Kulturbyggene med statstilskudd	70
Lokale kulturhus	70
Lokale forsamlingshus	76
Bruken av husene og erfaringene med dem	77
De lokale kulturhusene	77
De lokale forsamlingshusene	84
Kap. 7 Fylkeskommunenes og kommunenes vurderinger av husene som har fått midler fra tilskuddsordningen	87
Viktige arenaer både for formidling og for produksjon av kunst og kultur	87
Tjener amatører eller profesjonelle?	88
Betydning for lokalsamfunnet	88
Evne til å ta opp i seg endringer – et spørsmål om økonomi?	89
Viktige fagmiljøer for kunst og kultur	90
Store driftskostnader	90

Kap. 8 Avsluttende drøftinger – veien videre?	93
Tilskuddsordningen – funksjon, betydning og framtid	93
Forvaltning og tilpasning til kulturlivets behov	93
Tilskuddsrammer	94
Har tilskuddsordningen livets rett?	95
Faktorer av betydning for hvordan kulturbyggene fungerer for kulturlivet	97
Tetthet, lokalisering og samlokalisering	97
Organisasjon, drift og eierskap	99
Økonomiske rammebetingelser og innholdspolicy	101
Litteratur	105
Vedlegg	
Vedlegg 1a-b:	Spørreskjema til fylkeskommuner og kommuner
Vedlegg 2:	Fylkesvis oversikt over tildelte statsmidler (ikke tippemidler) til lokale og regionale kulturbygg i periodene 1987-96 og 1997-2001
Vedlegg 3a-c:	Total søknadssum, tildelte midler og innvilgelsesprosent, fylkesvis, for periodene 1993-95, 1996-98 og 1999-2001
Vedlegg 4:	Sammenstilling av fylkeskommunenes og kommunenes tilfredshet med ulike instanser i planleggings- og byggefasen for lokale og regionale kulturbygg
Vedlegg 5:	Fylkesvis framstilling av kommunenes tilfredshet med ulike instanser i planleggings- og byggefasen for lokale og regionale kulturbygg
Vedlegg 6a-c:	Tilskudd og kostnader for kulturbyggene i case-kommunene i Nord-Østerdal (inkl. Røros), midtre Troms og Nord-Rogaland

Sammendrag

Evalueringen av tilskuddsordningen til lokale og regionale kulturbygg er utført på oppdrag fra Kultur- og kirkedepartementet. Formålet med evalueringen har vært å dokumentere ordningens betydning og effekter for lokalt og regionalt kulturliv. Evalueringen fokuserer på både tilskuddsordningens og kulturbyggenes funksjon og betydning.

I rapporten er det trukket et funksjonelt skille mellom to kategorier kulturbygg; *kulturhus* og *forsamlingshus*. Med kulturhus menes bygg med kulturformidling og kulturproduksjon/egenaktivitet som primærfunksjoner, og med lønnet ledelse og profesjonell teknisk tilrettelegging. Forsamlingshus benyttes primært til lokale arrangementer, møter, fester og tilstelninger for dem som sokner til huset, og i varierende grad også til kulturell egenaktivitet. De drives i hovedsak på dugnad.

Evalueringen er basert på et bredt tilfang av datamateriale, innsamlet ved flere metoder og fra flere kilder:

- Spørreskjemaundersøkelse (via internett) til alle landets fylkeskommuner, besvart ved den seksjon/avdeling som har saksbehandleransvaret for tilskuddsordningen
- Spørreskjemaundersøkelse (via internett) til kommunene i tre utvalgte fylker; Hedmark, Rogaland og Troms. Skjemaet ble besvart av ansvarlig for kulturområdet i 41 av de 62 kommunene som mottok skjemaet.
- Case-studier i Nord-Østerdal inkl.Røros, midtre Troms og Nord- Rogaland, som til sammen omfatter 13 kommuner med 47 kulturbygg som har fått statsstøtte. Case-studiene omfattet intervjuer med kulturansvarlige i kommunen, intervjuer med kulturhusledere og/eller styreledere for kulturbyggene, gruppe- eller enkeltintervju med representanter for det lokale kulturlivet, samt studier av relevante dokumenter vedrørende de enkelte bygg.
- Intervju med saksbehandler og seksjonsleder i Kultur- og kirkedepartementet.

Sentrale funn i datamaterialet:

- Tilskuddsordningen innebærer en relativt arbeidskrevende søkeprosess for søkerne, som rapporterer om ”mye arbeid for lite penger”. På fylkeskommunalt nivå legger ordningen beslag på en beskjeden del av arbeidskapasiteten.
- Medvirkning fra det lokale kulturliv i planleggingen av kulturbygg, ser ut til å foregå mer i form av registrering av behov (i forbindelse med behovsplaner) enn reell involvering i planprosesser.
- Tilskuddsordningen betraktes som en avgjørende og viktig tilskuddsordning for de byggene som har fått støtte fra den, og ordningen vurderes også som viktig for å bidra til å utløse andre midler.
- Informantene er samstemte i vurderingen av tilskuddenes omfang: de utgjør en for liten andel av byggekostnadene for nye bygg. På den annen side hevdes det at den

nedre grensen for tilskudd er for høy, at den kan føre til større satsinger enn det lokale behovet tilsier (gjelder særlig ved ombygging). Det rettes også kritikk mot lang ventetid.

- Tettheten av kulturbygg – i form av forsamlingshus – er større i distriktene enn i byene, men de hus vi definerer som kulturhus ligger oftest i sentrale områder. Materialet fra våre case-områder tyder på at behovet for forsamlingshus i det alt vesentlige er dekket, mens det er stort behov for ombygging, vedlikehold og nytenking rundt utnyttningen av eksisterende hus. Dagens tilskuddsordning reflekterer i liten grad ulike behov i ulike kategorier kulturbygg.
- Tilskuddsordningen skiller – i tilskuddsstørrelse – mellom regionale og lokale kulturbygg, mens det i praksis er liten forskjell på funksjonen til lokale og regionale kulturhus, slik disse kategoriene er definert i rapporten. Flere lokale kulturhus har regionale funksjoner uten å ha fått tilskudd som regionale kulturhus. Det er særlig tilskuddsrammen til slike lokale kulturhus som vurderes som lav.
- Nærhet til eller samlokalisering med sentrumsfunksjoner (som kafe, forretninger, legesenter, svømmehall m.m.) kan skape møteplasser og gi positive kultureffekter. Samlokalisering kan også innebære interessemotsetninger mellom kulturhusfunksjoner og andre funksjoner i huset.
- Profesjonelt drevne kulturhus har viktige funksjoner og potensial som kulturformidlere, initiativtakere og også som kompetansesentra for det lokale/regionale kulturlivet. Dugnadsbaserte forsamlingshus er først og fremst viktige som sosiale samlingssteder og som symboler på lokalsamfunnets vitalitet.
- Et stadig mer kvalitetsbevisst publikum krever kulturopplevelser i profesjonelle bygg – distriktene taper terreng med dagens kulturbyggstruktur.
- Det er stort behov for nytenking om forsamlingshusenes bruk og funksjon. Kanskje kan de utnyttes bedre ved også å rettes mot nye markeder?
- Kulturbyggene målgruppe er som oftest definert som hele befolkningen (lokalt eller regionalt), men i praksis faller ungdom ofte utenom som brukere.
- Kulturbyggene er ofte lite fleksible og derfor uhensiktsmessige for nye kulturelle uttrykksformer
- Vedlikehold og behov for teknisk oppdatering bidrar til problematisk driftsøkonomi både for forsamlingshus og kulturhus

Kap. 1 Innledning

Bakgrunn og mandat for evalueringsoppdraget

I innstillingen til Stortingets budsjettbehandling i desember 2000 ba Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om en evaluering av hvilken betydning tilskuddsordningen for lokale og regionale kulturbygg har hatt for lokalt og regionalt kulturliv. Kulturdepartementet fulgte anmodningen og inviterte i brev av 21.06.2001 tre forskningsmiljøer til å levere tilbud på en slik evaluering. Formålet med evalueringen var å dokumentere hvilken betydning/hvilke effekter ordningen har hatt – og har – for kulturlivet på lokalt og regionalt nivå. Evalueringen skulle ta utgangspunkt i målene for ordningen og undersøke i hvilken grad disse oppnås.

Tilskuddsordningens målsetting er å bidra til hensiktsmessige lokaler for ulike kulturaktiviteter på lokalt og regionalt nivå, og gjennom dette stimulere til økt deltaking og formidling av kunst og kultur over hele landet.

Østlandsforskning foreslo en evaluering med to ulike fokus, nemlig på 1) *tilskuddsordningens funksjon og betydning* og 2) *kulturbyggenes funksjon og betydning*. I evalueringen av *tilskuddsordningen* ønsket vi særlig å dokumentere og belyse følgende forhold:

- Hvordan retningslinjene for ordningen tolkes og praktiseres, som viktige forutsetninger for at ordningens målsettinger kan nås
- Hvordan tilskuddsordningen fungerer for det enkelte byggs vedkommende, for lokalsamfunnet og for den nasjonale infrastrukturen på kulturområdet

Kulturhusenes funksjon og betydning ville vi studere med fokus på følgende forhold, som vi mente var sentrale for husenes betydning for det lokale kulturliv:

- Kulturbyggenes hensiktsmessighet for lokalt/regionalt kulturliv og lokalmiljøet for øvrig
- Kulturbyggenes betydning for og effekter på lokalt/regionalt kulturliv
- Kulturbyggenes evne til å forholde seg til endringer i kulturlivet
- Evt. andre lokale effekter av kulturbyggene

Vi skisserte videre et arbeidsopplegg som tok sikte på både a) en bred kartlegging av tilskuddsordningens omfang og hvordan den praktiseres og vurderes, og b) grundigere undersøkelser i noen utvalgte områder, med vekt på både tilskuddsordningens og kulturbyggenes funksjonsmåte og betydning. Datainnsamlingen skulle foregå ved både kvantitative og kvalitative innsamlingsmåter, nærmere bestemt spørreskjemaundersøkelser, dokumentstudier og intervjuer med ulike aktører.

Det var lagt opp til omfattende dialog med departementet og den oppnevnte referansegruppen for evalueringen, blant annet om utvelgelse av case-kommuner, utforming av spørreskjema og opplegg for lokale casestudier. Etter drøfting i referansegruppen og i samråd med

departementet ble det bestemt at de lokale case-studiene skulle foregå i tre områder i landet, nemlig i *nordre Rogaland, midtre Troms og Nord-Østerdal i Hedmark* inkludert *Røros* i Sør-Trøndelag. Det ble lagt vekt på å ha med kommuner fra både Sør- og Nord-Norge, bl.a. fordi disse landsdelene har ulike stønadssatser i tilskuddsordningen. Videre ble det valgt kommuner som sammen utgjør naturlige regioner i de respektive fylkene, for å kunne se på dynamikken mellom små og store kommuner, mellom by- og landkommuner og også mellom lokale og regionale kulturbygg. Det var også ønskelig med kommuner/områder som representerte noe av bredden blant norske kulturbygg når det gjaldt byggetidspunkt, organiserings-/styringsform, innholdsprofil og samlokalisering/samdrift med andre institusjoner.

Referansegruppen ga tidlig uttrykk for ønske om at det i tillegg til de lokale case-studiene ble foretatt en bredere undersøkelse i et større antall kommuner, for å få deres synspunkter på tilskuddsordningen og betydningen av den. Etter dette ble det bestemt at vi ikke bare skulle sende spørreskjema til alle fylkeskommunene, slik vi opprinnelig foreslo, men også til alle kommunene i de tre fylkene der case-kommunene ligger, nemlig Rogaland, Troms og Hedmark. Utkast til begge spørreskjemaene ble diskutert med referansegruppen før de ble ferdigstilt, og foreløpige resultater fra spørreskjemaundersøkelsene ble presentert for referansegruppen på et møte midtveis i evalueringsprosessen.

Metode og gjennomføring

Spørreskjemaundersøkelser

Det er gjennomført spørreskjemaundersøkelser i *alle landets fylkeskommuner* og i *kommunene i de tre fylkene* der de fleste av våre case-kommuner er lokalisert, nemlig Troms, Hedmark og Rogaland¹.

Spørreskjemaet ble utarbeidet av Østlandsforskning i samarbeid med referansegruppen for evalueringen, mens *NetEnquête* ble engasjert for å tilrettelegge det for internett, gjennomføre undersøkelsen og bearbeide materialet i statistikkprogrammet SPSS.

Spørreskjemaene ble lagt ut på internett, og det ble sendt e-post til fylkeskommunene og de aktuelle kommunene med informasjonsskriv om evalueringen, linker til skjemaene og veiledning for utfylling (spørreskjemaer følger i vedlegg 1a og 1b).

Skjemaet til fylkeskommunene ble i de fleste tilfeller sendt til fylkeskommunens sentrale e-postadresse med anmodning om videresending til *lederen for den avdeling/seksjon* som har ansvar for den statlige tilskuddsordningen til lokale og regionale kulturbygg. Vi ba vedkommende om å fylle ut skjemaet selv og/eller i samarbeid med saksbehandler for

¹ Spørreskjemaundersøkelsen ble begrenset til kommunene i disse tre fylkene, til tross for at en av case-kommunene, Røros, ligger i et fjerde fylke, Sør-Trøndelag.

tilskuddsordningen. Vi vurderte det som svært viktig å få svar fra alle fylkeskommunene. NetEnquête gjennomførte derfor ikke bare en ordinær purring via e-mail, men tok deretter også kontakt over telefon med de fylkeskommunene som ikke hadde svart. Alle de 19 fylkeskommunene besvarte altså skjemaet, i de aller fleste tilfeller så fullstendig som vi ønsket.

Spørreskjemaet til kommunene i de tre fylkene ble sendt til kommunenes sentrale e-postadresse med anmodning om videresending til den *kulturansvarlige*. Vi valgte en så upresis benevnelse på adressaten for å forhindre misforståelser, i en situasjon med mange ulike modeller for organisering av kommunenes kulturarbeid og dertil hørende ulike stillingsbetegnelser. Enkelte kommuner viste seg å ha problemer med å besvare spørreskjemaet på internett, da kommuneadministrasjonen har bare en felles maskin med internett-tilgang. Dette problemet ble løst ved at disse kommunene fylte ut skjemaet i papirversjon. Noen få kommuner ba om å få slippe å fylle ut skjemaet, enten fordi tilskuddsordningen aldri var benyttet i kommunen eller fordi ingen av dagens ansatte i kulturadministrasjonen hadde erfaringer med den. I alt var det seks kommuner i Rogaland og fem i Troms som etter avtale med oss ikke fylte ut skjemaet. NetEnquête purret to ganger overfor de kommunene som ikke svarte, og i tillegg fikk flere av kommunene muntlige påminnelser fra oss når vi likevel hadde kontakt med dem for telefonintervju (jfr neste punkt). Av de øvrige 62 kommunene (22 i Hedmark, 20 i Rogaland og 20 i Troms) ble skjemaet besvart av 41, derav 12 i Hedmark, 13 kommuner i Rogaland og 16 i Troms. Den samlede svarprosenten blant kommunene var dermed 66, som vi vurderer som god nok til å kunne gi et dekkende bilde av de tre områdene.

Lokale case-studier

De lokale case-studiene ble som nevnt gjennomført i følgende tre områder i landet: *Nord-Østerdal inkl. Røros, midtre Troms og nordre Rogaland*. De tre områdene teller i alt 13 kommuner, derav fem i Nord-Østerdal, fire i midtre Troms og fire i nordre Rogaland.

Case-studiene ble gjennomført dels i form av telefonintervjuer, dels ved besøk og intervjuer på stedet. Det ble først foretatt *telefonintervjuer* med de kulturansvarlige i de 13 kommunene. De ble bedt om å ”tegne et bilde” av det organiserte og det uorganiserte kulturlivet og de viktigste møteplassene for dette, og beskrive status på kulturbyggområdet i kommunen. Videre fikk de anledning til å gi synspunkter på tilskuddsordningen og eventuelt utdype og/eller supplere de svarene de hadde gitt på spørreskjemaet. Vi ba dem også om å sende oss evt. kulturbyggplan og andre dokumenter av relevans for evalueringen.

Innsamlingen av data om kulturbyggene i case-kommunene var begrenset til hus som hadde fått tilskudd til nybygg eller ombygging/restaurering siden 1987, og ble gjennomført ved *intervjuer* med kulturhusledere og/eller styreledere samt representanter for det lokale

kulturliv, både brukere og ikke-brukere av husene. Disse intervjuene ble gjort dels på stedet, dels pr telefon. Planen var at vi skulle reise til alle de tre case-områdene, besiktige et utvalg av husene og foreta intervjuene der. Det ble gjennomført slike *feltbesøk* i Nord-Østerdal og i Nord-Rogaland i uke 11/2002, supplert med telefonintervjuer. I Troms viste det seg imidlertid at vinterferien i fylket var lagt til siste uken før påske, som var den uken vi hadde avsatt til reisen i dette fylket. Av hensyn til den totale tidsplanen for evalueringsarbeidet var det vanskelig å foreta reisen etter påske, og vi bestemte derfor, etter samråd med departementet, å kansellere planene om besøk i Troms og ta alle intervjuene i dette fylket på telefon.

I de 13 case-kommunene har vi intervjuet representanter for de aller fleste av kulturbyggene som har fått støtte fra tilskuddsordningen for lokale og regionale kulturbygg etter 1987 (tilsammen 47 hus). Intervjuene dreide seg om organisering, driftsmodell, målsettinger for driften, policy mht. utleie (hvem, hva, utleiepris), bruk og brukere, husets hensiktsmessighet for ulike formål og ulike aktører, osv. I de kulturbyggene som har en driftsorganisasjon var det i de fleste tilfeller *kulturhusleder/daglig leder* som var vår informant, noen ganger en annen ansatt fordi lederen ikke var tilgjengelig. I noen få tilfeller var også kultursjef tilstede under intervjuet. Disse intervjuene hadde en varighet på mellom en og halvannen time. Når det gjelder de andre (mindre) husene var det i de fleste tilfeller styrelederne som ble intervjuet, og disse intervjuene hadde kortere varighet, stort sett 20-30 minutter.

Vi har også intervjuet et utvalg *representanter for kulturlivet* i en del kommuner i alle de tre områdene, om deres erfaringer med de enkelte hus og styrker og svakheter med husene sett fra deres ståsted. Informantene ble valgt ut blant faste brukere av husene, supplert med andre representanter for det lokale kulturliv. I Rogaland og Hedmark ble det gjennomført *gruppeintervjuer* om hvert av de største husene, det vil si at vi samlet 5-8 aktive personer fra ulike deler av kulturlivet til samtale/erfaringsutveksling om hvordan huset fungerer for ulike formål og ulike brukere, hva som er bra og hva ikke både når det gjelder organisering, romløsning, tekniske forhold, priser osv. I midtre Troms ble et utvalg av sentrale personer i kulturlivet intervjuet pr. telefon. Både i gruppesamtalene og enkeltintervjuene ble det lagt vekt på å få fram synspunkter på huserens gode og mindre gode sider både sett fra kulturprodusentenes og publikums perspektiv. Gruppesamtalene hadde imidlertid bevisst en ganske åpen form, for å få fram det som informantene selv opplevde som viktig å få fram. Dette innebærer at samtalene innbyrdes kunne bli ganske ulike med hensyn til fokus, noe som også kan prege beskrivelsene i rapporten.

Vi har videre intervjuet *saksbehandler og seksjonsleder* i Kultur- og kirke departementet om tilskuddsordningens utvikling over tid og departementets policy i forhold til ordningen.

Dokumentstudier

Dokumenter av ulike slag utgjør en viktig del av datagrunnlaget for evalueringen. I tillegg til regelverk, retningslinjer og andre dokumenter om tilskuddsordningen og forvaltningen av den, har vi fått oversikter og statistikk om tildelingene fra ordningen. Videre har vi innhentet kommunale kulturbyggplaner og andre policy-dokumenter samt skriftlig materiale om kulturlivet og kulturbyggsituasjonen i case-kommunene. Fra et utvalg av de største kulturbyggene har vi fått årsberetninger, prislister for utleie, oversikter over faste brukere av lokalene og oversikt over aktiviteten i noen utvalgte uker høsten 2001 og våren 2002.

Vurdering av datamaterialet

Kombinasjonen av datainnsamlingsmetoder har gitt et relativt omfattende datamateriale, som etter vår vurdering bidrar til å belyse de aktuelle problemstillingene på en tilfredsstillende måte. Vi ser (også i ettertid) at det har vært en styrke for undersøkelsen at vi har kombinert den brede spørreundersøkelsen til kommuner og fylkeskommuner med dyperegående case-studier av utvalgte regioner. Selv om datainnsamlingen i midtre Troms i sin helhet foregikk pr. telefon, mener vi at vi har fått dekkende informasjon for vårt formål. Samtidig ser vi også at det å ha besøkt områdene gir en tilleggsverdi i form av større forståelse for sammenhenger og uttrykksformer i områdene, som vi gjerne skulle hatt med også i Troms.

Definisjoner på kulturbygg

Retningslinjene for ordningen definerer lokale og regionale kulturbygg som følger :

Lokale kulturbygg

Med lokale kulturbygg menes felles lokaler og bygg som gir rom for ulik kulturell virksomhet, som møte- og forsamlingsvirksomhet, egenaktivitet og formidling av kunst og kultur. Lokale kulturbygg skal fungere som et kulturelt og sosialt møtested for lokalsamfunnet.

Lokalene skal være til bruk for alle alders- og befolkningsgrupper og for all lovlig organisasjons- og kulturvirksomhet. Lokalene må være planlagt ut fra reelle behov for aktivitet i ulike grupper i lokalmiljøet og være egnet for ulike kulturaktiviteter.

Lokale kulturbygg vil ofte være samlokalisert med andre typer lokaler. Dette kan være skoler, barnehager, idrettsanlegg, bibliotek, næringslokaler med mer.

Regionale kulturbygg

Regionale kulturbygg er hus som i funksjon og/eller størrelse tar sikte på å dekke behov ut over kommunegrenser, eventuelt også ut over fylkesgrenser der bosetning og kommunikasjon gjør dette naturlig.

Med regionale kulturbygg menes felles lokaler og bygg som gir rom for ulik kulturell virksomhet, som formidling av kunst og kultur, egenaktivitet og møte- og forsamlingsvirksomhet. Husene skal fungere som et kulturelt møtested for regionen og for lokalmiljøet.

Lokalene må være planlagt ut fra de regionale behov framkommet fra alle kommunene og fra de mest aktuelle lag og foreninger som regionen omfatter. Også det lokale kulturlivs behov for lokaler skal ivaretas. Lokalene bør være egnet for flere funksjoner.

Regionale bygg vil ofte ha hovedvekt på lokaler spesielt tilrettelagt for teater, konsert, kino med mer (bl.a. sal med amfi), men skal også ivareta behovet for mer generelle møte-, aktivitets- og forsamlingsrom (rom med flatt golv).

Også regionale kulturbygg vil ofte være samlokalisert med andre typer lokaler. Dette kan være:

- andre spesielle kulturbyggfunksjoner som bibliotek, faste galleri, øvingslokaler for profesjonelt teater eller musikere
- videregående skoler, musikkskoler, idrettsanlegg mm.

Våre kategorier: kulturhus og forsamlingshus

Dagens tilskuddsordning til lokale og regionale kulturbygg spenner over et bredt spekter av typer kulturbygg, fra små ungdomslagshus ”på bygda” til store, profesjonelt utstyrte og drevne kulturhus i byområder med stort publikumspotensial. Det samlede bildet av kulturhus-Norge i dag er mer differensiert enn det var den gangen tilskuddsordningen ble etablert. Et av de spørsmål som reiser seg, er om definisjonen lokale kulturbygg er for vid og dekker så ulike typer hus at det ikke er hensiktsmessig å favne dem inn under *en* tilskuddsordning. Krever dagens kulturbyggmønster mer differensierte tilskuddsordninger? Dette er blant spørsmålene vi kommer inn på i rapporten. Gjennom vår datainnsamling trådte det etter hvert fram to kategorier kulturbygg som det knytter seg ulike problemstillinger og ulike rammebetingelser til. I tillegg til den overordnede inndelingen i lokale og regionale kulturbygg har vi derfor funnet det funksjonelt for denne evalueringen også å innføre et skille mellom *kulturhus* og *forsamlingshus* – et skille vi i denne rapporten anvender der vårt materiale krever det. Begrepet kulturbygg brukes fortsatt i rapporten som en fellesbetegnelse i sammenhenger der det ikke er relevant å differensiere mellom ulike typer hus.

Kulturhus er tilrettelagt for (bl.a. gjennom teknisk utstyr) og blir brukt som formidlingsarena for arrangementer med profesjonelle artister (konserter, teaterforestillinger, utstillinger), og som øvings-, møte- og formidlingslokale for det lokale/regionale kulturliv. De vil i mange tilfeller også ha allmenne forsamlingshusfunksjoner (se under), men disse er ikke de primære. Et annet viktig kriterium for å bli klassifisert som kulturhus er at det har en lønnet kulturhusledelse med ansvar for å generere arrangementer og aktiviteter i huset.

Forsamlingshus brukes primært til lokale arrangementer, fester og tilstelninger, enten for alle i grenda, skolekretsen eller bydelen det tilhører, eller for sluttede selskaper. I varierende omfang brukes husene også som møtelokaler, øvings- og framføringssteder for det lokale kulturliv og som arena for barn og unges egenaktivitet, men dette er vanligvis ikke primærfunksjonen. Husene drives i det alt vesentlige på dugnad.

Regionale kulturbygg har vanligvis hovedvekt på lokaler som er spesielt tilrettelagt for teater, konserter, kino m.m. og vil derfor normalt falle i kategorien kulturhus. Lokale kulturbygg derimot vil kunne være både kulturhus og forsamlingshus. Det vil si at vi i det følgende opererer med tre kategorier hus, nemlig *regionale kulturhus*, *lokale kulturhus* og *lokale forsamlingshus*.

Rapportens oppbygging

I kapittel 2 vil vi sette tilskuddsordningen inn i en samfunnsmessig og kulturpolitisk sammenheng gjennom å beskrive noen relevante utviklingstrekk i samfunnet generelt og i kulturlivet spesielt, i tiden fra 1950 og fram til i dag. Videre vil vi gi en beskrivelse av tilgrensede støtteordninger og andre kulturpolitiske debatter som har relevans for tilskuddsordningen. Vi beskriver også tilskuddsordningens historie og de endringene som har skjedd i forhold til ordningens vilkår og retningslinjer. Vi ser bl.a. på utviklingen i Stortingets bevilgninger til ordningen og på fordelingen av midler mellom lokale og regionale bygg.

Kapittel 3 tar for seg tilskuddsordningens funksjonsmåte og betydning, sett fra fylkeskommunenes, kommunenes og Kultur- og kirkedepartementets perspektiv. Kapitlet beskriver rutiner og organisering av arbeidet med tilskuddsordningen, graden av tilfredshet med ulike instansers rolle i planleggings- og byggefasen, samt erfaringer med og vurderinger av tilskuddsordningens og av kulturhusenes betydning og funksjon. Kapitlet bygger i hovedsak på spørreskjemaundersøkelsene som er gjennomført i alle landets fylkeskommuner og i kommunene i de tre fylkene Troms, Hedmark og Rogaland. I tillegg kommer ulike dokumenter fra Kultur- og kirkedepartementet og intervjuer med seksjonsleder og saksbehandler i departementet.

Kapitlene 4, 5 og 6 tar for seg de tre case-områdene Nord-Østerdal, midtre Troms og nordre Rogaland. For hvert område vil vi først beskrive noen sentrale kjennetegn ved områdenes kulturliv. Deretter vil vi gi et bilde av de kulturbyggene i områdene som har fått midler etter 1987, med vekt på deres organisering og drift, hvordan de brukes og hvordan de fungerer for ulike behov. Denne delen av evalueringen bygger i hovedsak på intervjuer med kulturhusledere/styreledere i de kulturhusene som har fått statstilskudd etter 1987, og intervjuer (enkeltvis eller i grupper) med et utvalg representanter for det lokale kulturliv i de case-kommunene der de største husene er lokalisert. I tillegg kommer skriftlig dokumentasjon fra flere ulike kilder (jfr beskrivelse av dokumentstudiene i kap.1).

I kapittel 7 tar vi for oss fylkeskommunenes og kommunenes vurderinger av de konkrete husene som har fått midler fra tilskuddsordningen. Beskrivelsene er basert på de synspunktene som kom fram i spørreskjemaene, hvor vi ba respondentene ta stilling til en del påstander om kulturbyggene. Også vurderinger av husene som ble gitt i telefonintervjuene med de kulturansvarlige i de 13 kommunene, er tatt inn i dette kapitlet.

I kapittel 8 kommenterer og drøfter vi det vi mener er de viktigste funnene i studien.

Kap. 2 Tilskuddsordningen og dens kontekster

Utviklingstrekk i samfunns- og kulturelvet

Nærings- og bosettingsmønsteret etter krigen har vært i stadig endring, men for hele perioden sett under ett har det vært en klart sentraliserende tendens, både i forhold til hovedstadsregionen og internt i hver landsdel. Etter sterk vekst i storbyregionene fram til ca 1960 gikk denne tilbake på 1970-tallet. Det ble i løpet av 1970-tallet skapt flere arbeidsplasser enn i noe annet tiår, og den relativt sett sterke veksten fant sted i de perifere kommunene og de små sentrene. Mens urbaniseringen knyttet til storbyene altså gikk tilbake, skjedde det en utjevning mellom by og land og en stabilisering og tildels vekst i folketallet i bygdene, særlig som resultat av den storstilte utbyggingen av offentlige tjenestetilbud innen helse- og sosialvesen, skole og kultur.

Fra 1980-tallet er mesteparten av befolkningsveksten igjen forskjøvet mot byregionene, mens de mest perifere områdene har hatt til dels sterk tilbakegang. I 1999 bodde hele 78% av befolkningen i byregioner med 15 000 innbyggere eller mer (derav 22 % i Oslo/Akershus), mens knapt sju prosent bodde i regioner med sentre med mindre enn 2 000 innbyggere. (St.meld. nr 34 (2000-2001)).

Sentrale trekk ved det moderne samfunn er økende grad av individualisering, sosial desintegrasjon og frikobling mellom folk og geografiske steder (Giddens 1991). Hompland (1991) beskriver det han kaller en "rurbaniseringsprosess", hvor by og land blir mer og mer lik hverandre, og hvor det lokale mister sin betydning. Det skjer en nasjonal standardisering av politikk, utdanning, bolig, informasjon og kultur som visker ut de lokale særtrekkene og fører til lokal heterogenisering.

Frikoblingen mellom folk og steder er resultat av at enkeltindivider ikke lenger har forhold til bare den grenda, bygda eller bydelen der de bor, men tvert imot til mange steder samtidig. De voksne i en familie arbeider ofte ikke i den bygda eller den bydelen der familien bor, men for eksempel i kommunesenteret, en annen del av byen eller i en nabokommune – og ofte på forskjellige steder. Barna går kanskje på skole på enda et annet sted, og på ett eller annet tidspunkt begynner de kanskje på videregående skole et annet sted i hjemfylket. Og fritidsaktiviteter, handel og familie- og vennskapsnettverk bringer både voksne og barn til andre geografiske steder mer eller mindre ofte. Hjemstedet representerer med andre ord ikke noen reell grense for folks aktiviteter. Dessuten flytter vi oftere enn før og knytter også derfor mindre sterke bånd til det stedet der vi bor.

Økende geografisk mobilitet i form av flytting og reiser, og individualisering av kontakter utover hjemstedet, fører til at vårt forhold til steder blir mer og mer "nomadisk", som Wiborg (1996) skriver, og dette påvirker også de sosiale og symbolske sidene ved stedene. Livet på et

sted endrer seg når det blir færre lokale arenaer der folk møtes og samhandler med hverandre, og det lokale fellesskapet endrer karakter. ”Vi er det vi tilhører, mindre region og religion, mer generasjon og profesjon,” sier Fossåskaret (1991). I en situasjon der de som bor på samme sted er svært ulike med hensyn til yrke og arbeidsplass, taper hjemstedet som basis for sosiale fellesskap hvis det ikke finnes andre lokale arenaer der folk kan møtes og samhandle i kraft av sin tilhørighet til stedet, og der lokal tilhørighet og identitet kan bygges opp og vedlikeholdes. Lokale 17.mai-arrangementer, bygdedager og festivaler kan være slike arenaer der folk møtes i egenskap av at de bor i et lokalsamfunn, i tillegg til at de også trekker utflyttere som ønsker å holde kontakt med hjembygda (Bjerkli 1991).

Et annet viktig trekk ved samfunnsutviklingen etter krigen er sterk økning i folks fritid, og at en stor del av fritiden brukes hjemme, særlig etter at utviklingen av moderne massemedia skjøt fart.

Også innen kulturlivet har det skjedd betydelige endringer, ikke minst i løpet av det siste tiåret. Flere studier på 1990-tallet har for eksempel dokumentert dyptgripende strukturelle endringer innenfor det frivillige organisasjonsliv, som kan sammenfattes med stikkord som *egenorganisering*, *differensiering*, *spesialisering*, *sentralisering* og *profesjonalisering*. Disse endringene manifesterer seg på flere måter: Organisasjonstyper med basis i egne behov og interesser (for eksempel idretts-, fritids- og kulturorganisasjoner) er i framgang, mens organisasjoner med siktemål å arbeide for andre eller for samfunnet som helhet (som humanitære og religiøse organisasjoner) opplever tilbakegang. Nye og smale hobbyinteresser og idrettsgrener organiseres utenom eksisterende brede organisasjoner som musikkforeninger eller idrettslag. Ikke minst relevant i vår sammenheng er det at grendenivået i organisasjonssamfunnet svekkes, det vil si at kommunen mer og mer blir det laveste geografiske nivået i den lokale organiseringen, og det skjer en økende integrering mellom det frivillige organisasjonsliv og det offentlige (både på kommune- og fylkesnivå og nasjonalt). (bl.a. Selle og Øymyr 1995, Wollebæk, Selle og Lorentzen 2000).

Samtidig med at det organiserte kulturlivet endrer seg, blir skillelinjene mellom amatører og profesjonelle innen kunst- og kulturlivet mer uklare og samarbeidet stadig tettere (bl.a. Magnussen 1993), noe som blant annet kommer til uttrykk gjennom økning i prosjektorganiserte kulturtiltak og kulturfestivaler. Det er også tendenser til økt vektlegging på profesjonelle eller semi-profesjonelle aktiviteter framfor amatøraktiviteter, og vi blir i stadig større grad konsumenter på et marked der vi velger blant et stort mangfold av kulturprodukter produsert av andre, og der vi opparbeider kompetanse til å stille stadig større krav til kvalitet på produktet.

Kulturlivet endrer seg også når det gjelder hvilke uttrykksformer og genre som til enhver tid er dominerende. Samtidskunsten kjennetegnes av genreovergripende og nye uttrykksformer, ”cross-overs” og hybrider både tradisjonelle kunstarter imellom og mellom disse og andre fagområder. Bruk av avansert teknologi og nye medier i kunsten er en side ved dette.

Etterkrigstidens offentlige kulturpolitikk og kulturbyggenes plass i denne

Samordning og utjevning var grunnpillarer i det velferdspolitiske byggverket etter krigen, og ideer om likhet, demokrati og rettferdighet lå i bunnen. Sentralt stod den aktive staten, som tok seg av velferden, det vil si å fordele materielle og ikke-materielle goder til ulike sosiale grupper. Det ble bygd opp institusjoner som skulle bidra til å rette opp sosiale skjevheter og demokratisere samfunnet, for eksempel den nåværende enhetsskolen og et distribusjonssystem for å gjøre gode kulturtilbud tilgjengelig for alle uansett bosted og klasse. Norsk Bygdekino, Riksteatret, Riksgalleriet og senere Rikskonsertene ble alle opprettet som ledd i denne kultursprednings- og folkeopplysningspolitikken, som gikk under navnet ”demokratisering av kulturen” (Mangset 1992, Vestheim 1995). Til grunn for denne politikken lå den forståelse at det fantes noen kulturelle og geografiske sentra for kulturproduksjon, og at produktene derfra måtte spres til resten av landet. Statsstøtten til samfunnshus hadde som formål å bidra til lokaler rundt om i landet som blant annet kunne ta imot kulturtilbud fra sentrum, samtidig som de skulle gi rom for foreningsaktivitet og ofte også idrettsaktivitet. Samfunnshusene var slik sett ”uttrykk for at det utvidete kulturbegrep virket i praksis lenge før begrepet ble tatt i bruk” (Mangset 1992:126). Ved å stille krav når det gjaldt sceneforhold bidro særlig Riksteatret til standardisering i mottakersystemet for kulturtilbudet, og STUI (Statens ungdoms og idrettskontor) hadde tilsvarende funksjon når det gjaldt tilrettelegging for idrettsformål (Mangset 1992, Vestheim 1995, Goksøyr et al. 1996). Kravet om at samfunnshusene måtte være eid av andelslag var dessuten uttrykk for ønsket om at hele lokalsamfunnet skulle stå bak og at de skulle være brukshus for alle grupper i befolkningen.

Den tidligere nevnte økningen etter krigen når det gjaldt folks bruk av massemedia, førte til at ansvarlige kulturpolitikere, kunstnere og andre fryktet kulturelt og intellektuelt forfall. Da UNESCO i 1970 anbefalte medlemslandenes regjeringer å styrke kultursektoren, så var en av begrunnelsene at kulturaktivitet var særlig viktig i en situasjon med kortere arbeidstid, mer fritid, medievekst osv. Kulturens viktige rolle i økonomisk sammenheng ble påpekt, og ikke minst at kulturpolitiske tiltak kunne ses som investeringer i personer og gi grunnlag for demokrati og større frihet (Vestheim 1996:175-76). Vestheim mener at de nordiske landene hadde særskilte forutsetninger for å ta imot disse ideene og gi dem en nordisk form, på grunn av sterke egalitære tradisjoner, både sosialt og geografisk, med liten avstand mellom samfunnsklasser og stor respekt for lokale og regionale variasjoner.

”Den nye kulturpolitikken” fra midt på 1970-tallet innebar en radikal dreining bort fra 50- og 60-tallets kulturspredning og over i det som ble kalt ”kulturelt demokrati”, og som handlet om å synliggjøre og verdsette ulike sosiale gruppers kulturuttrykk og kulturinteresser. Utgangspunktet for denne kulturpolitikken var at de kulturytringer som folk opplevde som meningsfulle og viktige, enten det dreide seg om elitekultur eller populærkultur, burde respekteres som kulturelt verdifulle. Gjennomgripende prinsipper i den nye kulturpolitikken var ”det utvidete kulturbegrep”, ”desentralisering”, ”egenaktivitet” og ”økt kontakt med publikum”. Ikke bare tradisjonelle kulturytringer som kunst og kulturvern, men også idrett,

ungdomsarbeid og andre fritidsaktiviteter, hørte hjemme i ”det utvidete kulturbegrep”. Mens profesjonelle kulturytringer ble vurdert på grunnlag av ”produktkvalitet”, ble det innført et nytt kriterium for kvalitet, nemlig ”aktivitetskvalitet”, som la mer vekt på prosess (egenaktivitet) enn på produkt. Det ble videre lagt opp til en desentralisering av kulturpolitisk myndighet, som inngikk i en mer generell desentraliseringsprosess i offentlig forvaltning, og som innebar oppbygging av et administrativt og politisk forvaltningsapparat i fylkeskommuner og kommuner. Som allerede nevnt var også satsingen på samfunnshus på 1950- og 60-tallet bygd på mye av den tenkningen som senere nedfelte seg i denne ”nye kulturpolitikken”.

Hovedlinjene fra 70-tallets kulturpolitikk ble stående fast utover på 80-tallet, men med en dreining i retning mer markedsorientering og kommersialisering, i samsvar med de dominerende politiske strømningene i denne perioden. Mens 1970-årene var tiden for utforming av kulturpolitikken på nasjonalt nivå var 80-årene dessuten tiåret for iverksetting av den på lokalt og regionalt nivå (Vaagland og Vestheim 1991, Vestheim 1996), ikke minst gjennom den storstilte oppbyggingen av et kommunalt og fylkeskommunalt forvaltningssystem på kulturområdet. Goksøyr et al (1996) peker på at det nye kulturbyråkratiet på fylkesplan, som ifølge kritikerne manglet meningsfulle oppgaver, var velegnet til å overta deler av forvaltningen av tippemidlene til idrettsanlegg og samfunnshus, som hadde fått et omfang som langt overgikk kapasiteten i STUI². Myndigheten til å prioritere og fordele disse midlene innad i hvert fylke ble delegert til fylkeskommunene fra 1987.

Den norske kulturpolitikken på 1990-tallet var preget av uro for den nasjonale kulturen i en tid da det lokale og regionale sto sterkt samtidig som påvirkningene fra det internasjonale (medie-)samfunnet ble mer og mer tydelige. Formidling av den nasjonale kulturarven og av kunst og kultur på høyt kvalitetsnivå over hele landet ble en prioritert oppgave, og det ble bygd opp et formidlingsnettverk av nasjonale institusjoner og knutepunktinstitusjoner med delt ansvar mellom staten og fylkeskommuner/kommuner for å ivareta disse oppgavene, i tillegg til regionale og lokale institusjoner. Denne sterkere vektleggingen på nasjonal kultur og ”kvalitetskultur” ser vi også utslag av på kulturbyggområdet. Kategorien ”regionale kulturbygg”, som ble innført fra 1989, innebar sterkere vektlegging på ”spesielle kulturbyggfunksjoner” gjennom tilrettelegging for større teateroppsetninger, konserter og kinodrift, det vil si for formidling av ”nasjonal felleskultur”. Goksøyr et al (1996) sier det slik: ” På mange måter kan man snakke om en arbeidsdeling mellom de regionale og lokale kulturbyggene: med de regionale byggene som kulturformidlere og de lokale byggene som aktivitetssentra. Til sammen ser de ut til å oppfylle det som var målsettingen til de gamle samfunnshusene som skulle være møtesteder for kultur som ble formidlet fra sentrum og lokal aktivitet.” (Gøksøyr et al 1996:222)

² STUI (Statens ungdoms - og idrettskontor) var i perioden 1982-84 en seksjon i kulturavdelingen i Kirke - og undervisningsdepartementet, og ble deretter en avdeling i departementet.

Tilgrensende støtteordninger

Tilskuddsordningen til lokale og regionale kulturbygg er ikke den eneste offentlige støtteordningen som har som formål å bidra til oppbygging av infrastruktur på kulturområdet (begrepet brukes her i vid forstand, jfr. ”det utvidete kulturbegrep”). Noen av dem kan kombineres med tilskuddsordningen til lokale og regionale kulturbygg, mens andre utelukker prosjekter som faller inn under denne. Enkelte tidligere nærliggende støtteordninger er imidlertid avviklet. Dette gjelder for eksempel tilskuddsordningen til bibliotekbygg, som fra 1995 ble administrert av Statens bibliotektilsyn, og tilskuddsordningen til ungdomslokaler, som lå under Barne- og familiedepartementet. Generelt oppfordrer departementet til sambruksløsninger som berettiger til tilskudd fra flere støtteordninger.

I det følgende gir vi en kort oversikt over nærliggende og tangerende støtteordninger i dag, og vilkårene som er knyttet til disse.

Tilskudd av spillemidlene til anlegg for idrett og friluftsliv

Formålet med Kultur- og kirkedepartementets støtteordning til idrettsanlegg er formulert slik: *”Målet for anleggsutbyggingen er å gi flest mulig anledning til å drive idrett og fysisk aktivitet. Spesielt vil en prioritere anleggstyper som harmonerer med aktivitetsprofilen til barn og ungdom. Videre vil det satses på anleggstyper som kan brukes av mange og som gir mulighet for egenorganisert fysisk aktivitet.”* (St.meld.nr. 14 (1999-2000) s.9)

Som idrettsanlegg regnes også lokale kulturbygg og andre felles bygg/anlegg, når disse inneholder lokaliteter for idrettsformål. Idrettens bruksrett til disse må være sikret i egen avtale som på forhånd er godkjent av departementet (jfr. Forskrifter og bestemmelser om tilskudd av spillemidlene til anlegg for idrett og friluftsliv, KD 2001)³.

Etter 1987 er antall kulturbygg som har fått tilskudd fra spillemidlene blitt vesentlig redusert, først og fremst fordi behovet for treningsarealer ble dekket gjennom omfattende utbygging av idrettshaller (jfr. KD 1997).

Norsk kulturråds avsetning til spesielle kulturbygg

Norsk kulturråds avsetning til kulturbygg brukes til å toppfinansiere regionale og lokale spesielle kulturbygg som ikke faller inn under Kultur- og kirkedepartementets ordning for allmenne regionale og lokale kulturbygg, eller som ikke får støtte av Kultur- og kirkedepartementet som nasjonalt kulturbygg. Med spesielle kulturbygg menes f.eks.

³ <http://odin/kkd/idrett> (28.05.2002)

museum, teater, konserthus, kunstgalleri og kunstforeningsbygg, der det stilles spesielle krav til lokaliteter og utstyr. Støtte til museumsbygg har tradisjonelt vært en viktig del av Kulturrådets bevilgninger til kulturbygg (jfr også NOU 1996:7).

Norsk kulturråd legger vekt på støtte til byggeprosjekter for produksjon og formidling av profesjonell kunstnerisk virksomhet. Bygg som gir kunsten hus innen scenekunst, billedkunst, musikk og litteratur prioriteres, og spesielt fokus rettes mot infrastruktur for uavhengige produksjoner og nye uttrykk og medier.

Kulturrådet gir normalt ikke støtte til prosjekter som har fått støtte fra Kulturdepartementet, bortsett fra i tilfeller der tilskudd fra de ulike ordningene er klart knyttet til ulike arealer i bygget. I noen tilfeller har Kulturrådet gitt tilskudd til bygg som i dag fungerer som regionale kulturbygg.

Gjennom prøveprosjektet *Rom for kunst*, som har pågått i perioden 2000 – 2002, har Kulturrådet støttet etablering og oppgradering av visnings- og produksjonslokaler for prosjektbasert kunst innen scenekunst, billedkunst, musikk og litteratur, og bidratt til utvikling av nye driftsmodeller og nettverk for visning av denne typen kunst. Med "prosjektbasert kunst" menes kunst som skapes av enkeltpersoner eller grupper utenfor de etablerte kunstinstitusjonene. Alle relevante funksjoner ved lokalene, som for eksempel forprosjektering, nybygging, istandsettelse av rom/bygg eller utstyr som lys og lyd, har vært omfattet av prøveprosjektet. Prøveprosjektet har vært rettet mot nyskapende drift, det vil si virksomhet som for eksempel legger til rette for nettverkssamarbeid mellom institusjoner og kunstnergrupper eller sjangeroverskridende kunstprosjekter, men også utvikling av nye former for arrangørkompetanse.

Kultur- og kirke departementets bevilgning til nasjonale kulturbygg

Denne posten på Kultur- og kirke departementets budsjett gjelder institusjoner som har en nasjonal oppgave, en landsomfattende funksjon eller en viktig landsdelsfunksjon. Noen kulturbygg som har fått midler fra denne budsjettposten fungerer som regionale kulturbygg på lik linje med bygg med støtte over tilskuddsordningen til lokale og regionale kulturbygg (for eksempel Tromsø kulturhus og Harstad kulturhus).

Fylkeskommunale og kommunale tilskudd til kulturbygg

Vårt spørreskjema til fylkeskommunene hadde et spørsmål om hvorvidt fylkeskommunen har gitt egne tilskudd til hhv. lokale og regionale kulturbygg. Fem av fylkeskommunene oppga at de hadde gitt slike tilskudd til regionale kulturbygg (Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag, Rogaland, Vest-Agder og Østfold), mens to hadde gitt tilskudd til lokale bygg (Oslo og Rogaland). De øvrige svarte nei eller vet ikke på de to delspørsmålene. Vi har ikke kunnet gå nærmere inn på fylkeskommunenes kriterier for tildeling og andre forhold rundt disse tilskuddene.

I tillegg til kommunenes investeringer i kulturbygg der de selv er (med-) eiere har noen kommuner også tilskuddsordninger som kan benyttes til kulturbyggformål.

Fakta om tilskuddsordningen til lokale og regionale kulturbygg

Historikk

Tilskuddsordningen ble opprettet i 1950 som støtte til bygging av samfunnshus, dimensjonert og utformet både for det lokale forenings-, idretts- og kulturliv og for å kunne ta imot kultur utenfra, som Riksteatret og Norsk bygdekino. Husene skulle være eid av andelslag, og intensjonen var å erstatte de mange små og dårlig vedlikeholdte forsamlingshusene med felles hus for alle grupper i lokalsamfunnet. Det ble bare gitt tilskudd til nybygg, og tilskuddets størrelse tok utgangspunkt i at stat, kommune (evt fylke) og utbygger skulle bidra med 1/3 av kostnadene hver. For de nordligste fylkene ble statens bidrag satt til inntil 50% av kostnadene. Det ble oppfordret til samlokalisering bl.a. med skolenes behov for gymnastikksal, og kombinasjonsløsninger samfunnshus/idrettsbygg/skole var vanlig.

Fra 1950 til 1986 ble det bygget ca 740 samfunnshus med statlig tilskudd. 600 av disse fikk en del av tilskuddet fra tippemidler fordi salen var tilrettelagt for idrettstrening. Samlet ble det i denne perioden tildelt ca 150 mill. kroner i statlige tilskudd og ca 80 mill kroner fra tippemidlene (absolutte tall, ikke prisjustert). De årlige bevilgningene i denne perioden økte i ujevn takt, fra 200 000 i 1950 til 890 000 i 1971, fra 3,15 mill i 1977 til 9,65 mill i 1978 og deretter til 16,8 mill. kroner i 1986.

Pengespillet Lotto ble introdusert i 1986, og siden da har kulturformål vært tilgodesett med tildelinger fra overskuddet av dette og andre pengespill. Stortinget vedtok i 1987 at kulturens del av spilleoverskuddet skulle øremerkes ”kulturformål i vid forstand, herunder lokalt kultur- og organisasjonsarbeid og lokale kulturbygg”. Lov om pengespill, som ble vedtatt i 1992, sier at det totale overskuddet for Norsk Tipping skal fordeles med 1/3 til idrettsformål, 1/3 til kulturformål og 1/3 til forskningsformål, men uten å øremerke midler til noen formål. Mens midlene til idrettsformål fordeles av Kongen, blir midlene til kultur- og forskningsformål

fordelt av Stortinget. Kulturdelen av midlene går altså inn på Kultur- og kirkedepartementets ordinære budsjett og disponeres til mange ulike formål.

Tabell 1 viser utviklingen i Stortingets bevilgninger til tilskuddsordningen etter 1987, da endringene som følge av Lottoloven trådte i kraft.

Bevilgninger i årene 1987-91		Bevilgninger i årene 1992-96		Bevilgninger i årene 1997-2001	
1987	42 000 000	1992	48 500 000	1997	25 050 000
1988	51 500 000	1993	59 300 000	1998	35 050 000
1989	51 500 000	1994	66 500 000	1999	36 312 000
1990	51 500 000	1995	44 800 000	2000	30 812 000
1991	48 500 000	1996	40 000 000	2001	43 300 000
Totalt	245 000 000	Totalt	259 150 000	Totalt	170 524 000

Tabell 1: Årlige bevilgninger til tilskuddsordningen for lokale og regionale kulturbygg 1987-2001 (Tall fra KKD)

Tabellen viser at bevilgningen til tilskuddsordningen, med unntak av noen få år, økte i perioden 1987-1994, da den nådde sin topp på 66,5 mill. Den relativt sterke økningen i bevilgningen i perioden 1992-94 kom i kjølvannet av St.meld. nr 61 (1991-92) Kultur i tiden, som sa at lokale og regionale kulturbygg skulle oppprioriteres. I årene 1995 - 2001 varierte bevilgningene mye.

Tabellen viser også at gjennomsnittlig årlig bevilgning til tilskuddsordningen gikk sterkt tilbake i perioden 1997-2001, sammenlignet med de to foregående femårsperiodene. Ordningen er med andre ord blitt sterkt redusert i omfang i senere år, og i enda sterkere grad hvis vi tar prisstigningen med i betraktning.

I årenes løp har posten Lokale og regionale kulturbygg omfattet tilskudd også til andre formål enn allmenne kulturbygg. Fra 1988 til 1995 var (inntil)15% av bevilgningen øremerket til biblioteklokaler, med en øvre grense på 550 000 pr bygg (like mye som uspesifiserte idrettsanlegg)⁴. I 2000 ble det bevilget 4,5 mill ekstra over denne posten øremerket flerbrukshall for idrett, og i 2001 ble det plussset på 15 mill kroner til bredbånd i folkebibliotek⁵.

Det har også skjedd andre endringer i retningslinjene underveis, blant annet med hensyn til hva slags investeringer tilskuddsordningen skulle kunne dekke og hvem som kunne søke om midler. Fra 1987 har midlene ikke lenger gått bare til nybygg, men også til større

⁴ Tallene i tabell 1 inkluderer disse øremerkede delene av bevilgningene.

⁵ De øremerkede påplussingene til flerbrukshaller for idrett og til bredbånd i folkebibliotek kommer i tillegg til de rammene som står oppført i tabell 1.

ombygginger og tilbygg. Samme år ble det også åpnet for at enkeltlag kunne stå som søkere, ikke bare kommuner og andelslag, og fra 1991 fikk huseier anledning til å prioritere enkelte formål ved utleie av husene, for eksempel slik at menighetsarbeid eller religiøst arbeid kunne få forrang foran annen type kultur- og organisasjonsvirksomhet.

Den *øvre tilskuddsrammen* for lokale kulturbygg ble i 1984 øket fra 500 000 kroner til en million. Fra 1981 ble det, som ledd i en utviklingsplan for Nord-Norge, innført høyere tilskuddsrammer for de nordligste fylkene enn for landet for øvrig (to millioner for Troms og Finnmark, 1,6 millioner for Nordland og Namdalen i Nord-Trøndelag).

Fra 1991 ble det stilt krav om at utbygging av lokale kulturbygg skulle ha forankring i *kommunale kulturbyggplaner* og at disse skulle brukes aktivt for å sikre god geografisk spredning, samordning av ulike behov og god utnytting av eksisterende og nye lokaler. Denne vektleggingen på kommunale kulturbyggplaner førte til at det ble igangsatt arbeid med kulturbyggplaner i mange kommuner på 1990-tallet. Som en oppfølging av en intern evaluering av tilskuddsordningen, som ble avsluttet i 1997 (KD 1997), ble det fra 2000 innført som vilkår for å søke om midler til regionale kulturbygg at utbyggingen var forankret i en *fylkeskommunal sektorplan* for kulturbygg. Samtidig ble kravet om kommunale kulturbyggplaner skjerpet, bl.a. med strengere krav til behovsvurdering fra kommunen, og uttalerett for fylkeskommunen. Kravet om kommunale og fylkeskommunale kulturbyggplaner ble imidlertid frafalt allerede etter et år (fra 2001), som følge av regjeringen Stoltenbergs vedtak om at det ikke skulle knyttes plankrav til tilskuddsordninger.

Som et tiltak for å lette presset på ordningen ble enkeltorganisasjoner fra 2000 fratatt anledningen til å stå som søker, men som en overgangsordning ble det åpnet for at det i 2000 og 2001 kunne søkes om midler til ferdigbygde organisasjonseide hus, når det hadde vært søkt tidligere. Fra 2002 kan enkeltorganisasjoner igjen stå som søkere.

Fra 2001 ble det videre åpnet for utvidet tilskuddsramme (1,6 mill. kr.) også i Sør-Norge, for lokale kulturbygg som kan dokumentere et stort omland, på grunnlag av generelle økninger i byggekostnader og standardkrav til kulturbygg. Fra samme år ble også nedre kostnadsgrense for å få tilskudd hevet fra 180 000 til 450 000, med unntak av bygningsmessige tilpasninger for funksjonshe mmede.

I 1988 åpnet Stortinget for at bygg av større dimensjoner og med funksjon som formidlingsarena for mer enn en enkelt kommune kunne motta inntil fem millioner i tilskudd. Ut fra den erfaring at fylkeskommunene prioriterte regionale bygg framfor lokale, ble det i 1994 fastsatt en veiledende fordelingsnøkkel mellom lokale og regionale bygg, slik at inntil 25 prosent av den samlede bevilgningen kunne fordeles av departementet til regionale bygg. Denne prosentsatsen er senere opphevet, men utgjør fortsatt en veiledende norm.

Tabellen i vedlegg 2 viser fordelingen mellom lokale og regionale kulturbygg i hvert fylke og fordelingen av midler, i henholdsvis perioden 1987-1996 og perioden 1997-2001. Tabellen viser at det i perioden 1987-96 ble gitt midler for første gang til gjennomsnittlig 74 lokale og to regionale bygg pr år, mens de tilsvarende tallene for perioden 1997-2001 var 36,8 lokale og 1,7 regionale bygg. Antall søknader har gått jevnt tilbake siden begynnelsen av 1990-tallet og var i 2002 omtrent halvert i forhold til 1992. Det er i all hovedsak søknader om midler til lokale kulturbygg som har gått tilbake i antall, mens antall søknader til regionale bygg har vært mer varierende over tid. Det er vanskelig å si om nedgangen i antall søknader er uttrykk for at behovet for tilskudd er blitt mindre, eller om det er slik at mange lar være å søke på grunn av stor grad av uforutsigbarhet med hensyn til når evt. tilskudd vil bli innfridd.

Også den samlede (godkjente) søknadssummen har gått ned siden midt på 1990-tallet, mens den var mer stabil tidligere. Søknadssummen har med andre ord ikke økt i samsvar med kostnadsøkningen for kulturbygg.

Innvilgelsesprosenten i landsmålestokk, det vil si totalbevilgningen til ordningen i prosent av samlet godkjent søknadsbeløp, viser varierende utvikling fra år til år. Variasjonen skyldes dels noe ulik praksis over tid, for eksempel har det i noen år vært prioritert å tildele midler til påbegynte bygg (med juridisk etterslep) framfor innfrielse av nye søknader. Det faktum at antall regionale bygg som har fått midler varierer, både fra år til år og fylkene imellom, virker også inn på den totale innvilgelsesprosenten.

I vedlegg 3a-c følger oversikter over søknadssummer, tildelte midler og innvilgelsesprosent i alle fylker i periodene 1993-95, 1996-98 og 1999-2001. Oversiktene er utarbeidet av Kultur- og kirke departementet.

Dagens retningslinjer

Vi gjengir her i korte trekk de viktigste vilkårene for statstilskudd, slik de er nedfelt i dagens retningslinjer (KKD 2001). Noen av vilkårene vil vi komme tilbake til senere i rapporten.

Statstilskudd til lokale og regionale kulturbygg kan søkes av andelslag, kommuner, stiftelser eller organisasjoner med demokratisk oppbygging. Vilkår for at en organisasjon kan stå som søker, er at kommune og fylkeskommune stadfester at utforming av bygget, vedtekter og driftsplan gjør det til et allment kulturbygg. Vi gjengir i korte trekk de viktigste vilkårene for statstilskudd. (Jfr. KKD 2001)

Lokale og regionale kulturbygg skal være åpne for all lovlig kultur- og organisasjonsvirksomhet. Ingen må stenges ute på grunn av religiøse, sosiale eller politiske hensyn.

Lokale kulturbygg kan eies av en kommune, andelslag der alle som ønsker det kan være med, stiftelser eller frivillige organisasjoner med demokratisk oppbygging. Regionale kulturhus kan eies av en eller flere kommuner, fylkeskommuner, andelslag eller stiftelser.

Forprosjekt utarbeides på grunnlag av romprogram basert på innhentede behovsoppgaver i lokalsamfunnet/regionen. Planene for lokale kulturbygg skal forhåndsgodkjennes⁶ av kommunen eller av Kultur- og kirke departementet, mens planene for regionale kulturbygg skal forhåndsgodkjennes av Kultur- og kirke departementet.

Huseieren utformer selv de nærmere regler for bruken av huset. Når det gjelder lokale kulturbygg har huseieren anledning til å prioritere enkelte formål ved utleie av huset ut fra de ideelle målsetninger huseieren arbeider for. Huseieren har anledning til å forby servering av alkohol i huset.

Huseier har plikt til å holde huset åpent for all lovlig kultur- og organisasjonsvirksomhet i 40 år etter ferdigstillelse av bygget. Dette innebærer plikt til å drive på årsbasis.

Huseier plikter å holde bygget i godkjent teknisk stand, å sørge for at gjeldende sikkerhetsforskrifter etterleves, og å vedlikeholde bygget slik at det ikke forringes utover det som følger av normal slit og elde. Bygget må være funksjonelt for den type kulturaktiviteter som det er bestemt til bruk for. I den grad det lar seg gjøre uten vesentlig kostnad, bør huseieren søke å imøtekomme eventuelle nye og endrede behov med hensyn til kulturaktivitet i befolkningen.

Salg eller deling av bygget, overføring av driften til andre eller pantsetting av bygget krever skriftlig forhåndssamtykke fra Kultur- og kirke departementet.

Huseier plikter å føre regnskap i tråd med de retningslinjer som er fastsatt av Kultur- og kirke departementet.

Ved delutbetaling av tilskuddsbeløp plikter anleggseier å ferdigstille bygget innen den fastlagte tidsplan.

Dersom ett eller flere av ovennevnte vilkår misligholdes, kan Kultur- og kirke departementet innkreve tidligere utbetalt tilskudd, med tillegg av åtte prosent renter i inntil to år. Som mislighold regnes alltid at anleggseier avviker driften, innstiller betalingene eller søker gjeldsforhandling.

⁶ Forhåndsgodkjenning skal påse at planene er i overensstemmelse med de funksjonelle krav som stilles til denne type bygg. I forhåndsgodkjenningen inngår også en vurdering som skal sikre de estetiske og miljømessige kvaliteter isolert og i forhold til miljø og omgivelser. Grunnlaget for utforming og dimensjonering av kulturbygg skal være behovsoppgaver.

Tilskuddssatsene er som følger:

For lokale kulturbygg:

I Finnmark og Troms fylker: Inntil 50% av bygge- kostnadene og med et tak på to millioner kroner.

I Nordland fylke og Namdalen: Inntil 50% av byggekostnadene og med et tak på 1,6 mill. kroner.

I resten av landet: 1/3 av byggekostnadene og med et tak på en million kroner.

Gitt at søknaden oppfyller en del vilkår kan den øvre tilskuddsrammen for lokale kulturbygg med et stort omland, og som skal fungere for en kommune eller del av større kommune, heves fra en million til 1,6 mill. kroner.

For regionale kulturbygg:

Øvre grense for tilskudd er fem millioner kroner, lik for hele landet. Tilskudd gis med inntil 50% av byggekostnadene i Finnmark, Troms og Nordland fylker samt Namdalen. For resten av landet kan statstilskudd gis med inntil 1/3 av byggekostnadene.

Nedre grense for godkjent kostnad:

Godkjent kostnad som legges til grunn for søknad om midler, skal minst utgjøre kr 450 000.

For søknader om tilpassing for funksjonshemmede, eller der tilpassing for funksjonshemmede inngår i arbeidene, skal kostnaden minst være kr 180 000.

Tilskudd av spillemidler til lokale kulturbygg

Dersom et lokalt kulturbygg også skal dekke stedets behov for lokale til innendørs idrettstrening, og utformes og utstyres for dette formål, kan inntil kr 500 000 av samlet tilskudd dekkes av spillemidlene, - dog ikke mer enn 50% av samlet tilskudd.

For tilskudd av spillemidler til lokale kulturbygg kreves egen avtale mellom huseieren og stedets idrettslag om bruk av huset som treningslokale. Samlet tilskudd til bygget kan likevel ikke bli høyere enn den summen søknaden ville vært berettiget til som lokalt kulturbygg.

Tilskuddsordningens framtid

Mindre ”øremerking” - større lokal prioriteringsfrihet

Stortinget har ved flere anledninger de siste tiårene slått fast at det viktigste inntektsfundamentet for kommunene og fylkeskommunene skal være såkalt frie inntekter, det vil si skatt og rammetilskudd. Utstrakt bruk av øremerkede tilskudd anses å ha negative konsekvenser for kostnadseffektiviteten, prioriteringseffektiviteten, lokaldemokratiet og de administrative kostnadene i kommuner og fylkeskommune. I tillegg kan slike tilskudd bidra til å forsterke eksisterende inntektsforskjeller mellom ulike kommuner og fylkeskommuner.

Med innføringen av nytt inntektssystem for kommunene i 1986 skulle øremerkede tilskudd langt på vei erstattes med rammeoverføringer basert på ”objektive” kriterier som

innbyggertall, kommunestørrelse, skatteinntekt, bosettingsstruktur, servicemønster, klima m.m. Målsettingen med det nye inntektssystemet var å øke kommunenes handlefrihet, sikre bedre lokal tilpasning av oppgavene, gi kommunene bedre oversikt over inntektene, og legge til rette for effektiviseringsgevinster og mer rettferdig fordeling av statlige tilskudd kommunene imellom.

Til tross for dette har det vært økning i omfanget av øremerkede tilskudd fra stat til kommune i perioden etter 1986. Fra 1990 til 2000 økte andelen øremerkede tilskudd av de statlige overføringene til kommunesektoren fra om lag 20 prosent til om lag 40 prosent (St.meld. nr. 31, 2000-2001). På statsbudsjettet for 2000 var det 92 øremerkede tilskuddsposter i det økonomiske opplegget for kommuner og fylkeskommuner.

Regjeringen la i 2000 fram en plan for innlemming av øremerkede tilskudd i inntektssystemet for perioden 2001-2007 (St.prp.nr.62 1999-2000). 14 tilskudd ble helt eller delvis innlemmet i inntektssystemet eller avviklet i løpet av 2001, og ytterligere 39 tilskudd (tilsammen 14 av 34 milliarder kroner) skal på tilsvarende måte omlegges i perioden 2002-2007.

I vurderingen av hvilke tilskudd som skulle innlemmes i inntektssystemet eller avvikles ble det lagt vekt på administrative kostnader, hvor lenge tilskuddet har eksistert, om staten på samme område også bruker lovgivning i styringen av kommunene, om målene med tilskuddet er nådd og om tilskuddet er knyttet til en tidsavgrenset statlig plan eller satsing.

Også Bondevik II-regjeringen understreker at kommunene skal få større frihet til selv å velge hvordan tjenestetilbudet skal organiseres, til å utforme tjenestene, til å disponere statlige overføringer og til reelt å påvirke sine inntekter (AAD 2002). *Et enklere og ryddigere samfunn og en effektiv offentlig sektor* er to av arbeidsmålene for regjeringens pågående moderniseringsarbeid.

Tilskuddsordningen til lokale og regionale kulturbygg er blant de ordningene som har vært vurdert innlemmet i inntektssystemet, men er blitt stående.

Mer penger til kulturbygg fra 2003?

Samtidig som regjeringen varsler færre øremerkede tilskuddsordninger, er det også krefter som trekker i retning av styrking av tilskuddsordningen.

21.mai 2002 vedtok Odelstinget en endring i *Lov om pengespill m.v.* som innebærer at spilleoverskuddet deles likt mellom idrett og kultur, og ikke lenger mellom disse for målene og forskning. Den endelige disponeringen av kulturens 400 millioner av spillemidlene er i skrivende stund ikke avklart. Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen foreslår imidlertid i sin innstilling at ca 40% av den delen av spillemidlene som fordeles av Kongen skal gå til en

egen fordelingsordning, der ca 40% skal gå til å realisere ”den kulturelle skolesekken” over hele landet og ca 30% til Frifond-ordningen, der unge under 25 år kan søke om midler til kulturaktiviteter. De siste ca 30% skal gå til ”investeringer og vedlikehold av lokale/regionale kulturelle møteplasser, slik som for eksempel flerbrukshus, allaktivitetshus og hus for kultur.” (Innst. O.nr.44 (2001-2002)). Komiteinnstillingen presiserer dessuten at denne ordningen ikke skal gå på bekostning av tilsvarende bevilgninger på statsbudsjettet, men føre til en reell økning til disse formålene minst tilsvarende den økte tilførselen fra tippemidlene.

Også deler av kulturlivet har i flere år engasjert seg for å øke posten Lokale og regionale kulturbygg på statsbudsjettet og påpekt det de ser på som store forskjeller mellom idrettsanlegg og kulturbygg når det gjelder de midlene som står til rådighet⁷.

⁷ Fellesforum for kulturorganisasjoner, som ble opprettet i forbindelse med utvikling av Kulturbrevet 2001 og som består av mer enn 20 kulturorganisasjoner, har blant annet engasjert seg i saken.

Kap. 3 Tilskuddsordningens funksjonsmåte og betydning

I dette kapitlet presenteres resultat fra den delen av våre undersøkelser som gjelder tilskuddsordningens funksjonsmåte og betydning. Spørreskjemaundersøkelsene til henholdsvis fylkeskommunene og til kommunene i tre fylker utgjør hoveddelen av datagrunnlaget for dette kapitlet, samt informasjon fra Kultur- og kirkedepartementet i form av dokumenter og intervju med sentrale aktører i departementet.

Spørreskjemaet til fylkeskommunene var strukturert rundt følgende tema:

- fylkeskommunens planer, rutiner og organisering av arbeidet med tilskuddsordningen
- tilfredshet med ulike instansers rolle i planleggings- og byggefasen
- erfaringer med og vurderinger av tilskuddsordningen
- vurdering av kulturhusenes betydning og funksjon

Spørreskjemaet til kommunene var mindre omfattende enn det til fylkeskommunene og besto av noen av de samme spørsmålene, nemlig de som gjaldt erfaringer og vurderinger av tilskuddsordningen og av kulturbyggene. Dette gjør det mulig å sammenholde kommuners og fylkeskommuners erfaringer med og vurderinger av tilskuddsordningen og kulturhusene.

Spørreskjemaene inneholdt også muligheter for med egne ord å gi uttrykk for hva de så på som viktige positive og negative sider ved tilskuddsordningen for henholdsvis lokale og regionale kulturbygg. Svarene på disse, sammen med materialet fra telefonintervjuer med de kulturansvarlige i de 13 case-kommunene, brukes til å utdype, nyansere og illustrere det kvantitative materialet. I noen grad vil vi også referere til erfaringer med og synspunkter på ordningen som er kommet fram i intervjuene med kulturhusledere og andre aktører i tilknytning til de kulturbyggene som har fått tilskudd.

Saksgang og forvaltningsrutiner

Ved søknad om tilskudd til *lokale kulturbygg* fremmer byggherren søknad om tilskudd gjennom den kommunen hvor bygget skal ligge. Kommunen har ansvar for forhåndsgodkjenning av søknadene til lokale kulturbygg, men følgende lokale kulturbygg godkjennes av departementet:

- lokale kulturbygg samlokalisert med skoler eller idrettshaller
- lokale kulturbygg med et stort omland, og der det søkes om mellom en million og 1,6 mill kroner. For de nordlige fylkene kan søknader der det søkes om mer enn en million kroner i tilskudd, forhåndsgodkjennes i kommunene. Kommuner som mener de ikke selv har faglig kompetanse for å forhåndsgodkjenne planer, *kan* fortsatt sende planene til departementet

Kommunen sender så søknadene om lokale kulturbygg, vedlagt kommunens prioriterte innstilling, til fylkeskommunen sammen med forhåndsgodkjente planer. Fylkeskommunen setter opp en oversikt på fastsatt skjema over søknader som er kommet inn ved fristens utløp (godkjente og ikke godkjente), og sender denne til departementet. Kulturdepartementet fastsetter rammene for de beløp fylkeskommunene kan få til fordeling det enkelte år, og gir melding til fylkeskommunen om beløpenes størrelse. Deretter prioriterer fylkeskommunene blant søknadene, fordeler tildelte midler, underretter søkerne om resultatet av behandlingen og får rammebeløpet overført fra departementet.

For *regionale kulturbygg* foregår forhåndsgodkjenningen i departementet. Før behandling i departementet skal det foreligge et vedtak i fylkeskommunen om hvilken kommune det regionale kulturbygget skal plasseres i. Fylkeskommunen skal også uttale seg om hvilke regionale funksjoner kulturbygget forventes å inneholde.

Tilskuddsordningens plass i Kultur- og kirke departementet (KKD)

Tilskuddsordningen inngår som en post på Kultur- og kirke departementets budsjett, og det er departementet som utformer retningslinjene for ordningen. Forvaltningsansvaret for tilskuddsordningen til lokale og regionale kulturbygg ligger i Idrettsavdelingen i KKD. Departementets arbeidsoppgaver i tilknytning til tilskuddsordningen utgjør om lag 90 prosent av et årsverk, og omfatter forhåndsgodkjenning, dessuten veiledning, arbeid med statistikk og kontroll med at midlene benyttes i samsvar med forutsetningene. Saksbehandleren er utdannet sivilarkitekt og har arbeidet med dette saksområdet i departementet siden 1990.

De fleste forvaltningsoppgavene knyttet til tilskuddsordningen har siden 1988 vært delegert til kommuner og fylkeskommuner, og departementet legger i begrenset grad føringer når det gjelder prioriteringer og fordelinger. Det finnes imidlertid eksempler på generelle føringer, som da fylkeskommunene i 1997 ble anmodet om ikke å gi tilskudd til nye bygg før de igangværende var ferdig.

Fylkeskommunal og kommunal praksis

Organisering og kompetanse

Arbeidsinnsatsen knyttet til tilskuddsordningen varierer mye fra år til år i de fleste fylkeskommunene og kan derfor være vanskelig å tallfeste sikkert. Ni av fylkeskommunene anslår arbeidsinnsatsen knyttet til administrasjon av tilskuddsordningen til mellom seks og 15 prosent av et normalårsverk. Tre informanter oppgir at de bruker mindre enn fem prosent av

en stilling til dette, mens fire oppgir at de bruker 16% eller mer. Arbeidsoppgavene i tilknytning til ordningen har altså stort sett et temmelig beskjedent omfang.

I de fleste fylkeskommunene er det fylkesidrettskonsulent eller anleggskonsulent som er saksbehandler både for tippemidler til idrettsanlegg og for tilskuddsordningen til lokale og regionale kulturbygg.

Saksbehandlerne har noe variert kompetansebakgrunn, men med overvekt på idrettsfag/idrettsadministrasjon og bygg-/anleggsgfag. Det er bare tre informanter som ikke oppgir å ha utdanning på et av disse to fagområdene, og disse har enten arkitektfaglig eller statsvitenskaplig utdanning. Flere har kombinasjoner av flere typer kompetanse, for eksempel noe økonomi- og/eller plankompetanse i tillegg til idrettsfag eller ingeniørutdanning.

På spørsmål om vedkommende som administrerer ordningen føler at det er noen typer kompetanse han/hun mangler for å kunne utføre oppgavene tilfredsstillende, svarer 14 av 19 ja. Halvparten av informantene savner enten bygg-/anleggsgfaglig eller byggt teknisk kompetanse, mens andre savner arkitektfaglig/estetisk, økonomisk og kulturfaglig kompetanse. I 13 av de 19 fylkeskommunene har det i forbindelse med kulturbyggsaker i noen tilfeller vært hentet inn supplerende kompetanse fra egen organisasjon.

Fylkeskommunale (og kommunale) kulturbyggplaner

Over halvparten av *fylkeskommunene* svarer negativt på spørsmålet om de har utarbeidet fylkeskommunal kulturbyggplan (11 svarer ”nei”, åtte svarer ”ja”). De begrunnelsene som gis for at kulturbyggplaner ikke er utarbeidet kan sammenfattes i følgende punkter, som i mange tilfeller sannsynligvis uttrykker mye av det samme:

- fylkeskommunenes planbehov på området dekkes av andre typer planer (kulturplan, fylkesdelplan for kultur, handlingsplan for kultur m.m.)
- det er for lite midler til kulturhus til at planarbeid gir mening
- kulturbyggplan prioriteres ikke når det ikke lenger er pålagt
- tid/kapasitetsmangel

Fire av de åtte fylkeskommunene som har kulturbyggplan følger Miljøverndepartementets regioninndeling. Kommunikasjonsmessige forhold og vurderinger av hva som er hensiktsmessig regionstørrelse er begrunnelser i tre av de fire fylkeskommunene som ikke følger denne regioninndelingen.

Av våre 13 *case-kommuner* har 12 kulturbyggplan med mer eller mindre fullstendig oversikt over eksisterende kulturbygg i kommunen og forestående planer når det gjelder nybygg og/eller restaurering/ombygging. Sørreisa kommune avsluttet sitt påbegynte arbeid med

kulturbyggplan da kravet bortfalt om at søknader om statstilskudd skulle være forankret i kommunal kulturbyggplan.

Tromsø kommune er eksempel på en kommune med en offensiv kulturbyggpolitikk. Da kulturkomiteen i kommunen i februar 2002 behandlet administrasjonens melding om kulturbygg og -anlegg, vedtok den at alle skolebygg skal ha status som lokale kulturbygg. I vedtaket ligger også en intensjon om oppfølging i form av retningslinjer for drift og bevilgninger for å løse behovene for øvingslokaler og scener for ulike kulturuttrykk, og vurdering av disse behovene i forhold til skolens egne behov bl.a. knyttet til L97 og prosjektet ”den kulturelle skolesekken”.

Noen av våre case-kommuner har også tilskuddsordninger som kan benyttes til kulturbyggformål⁸. Tromsø kan nevnes også i denne sammenheng. Kulturkomiteen vedtok i februar 2002 opptrapping av tilskuddsordningen til ”Møteplassen” for å bidra til opprusting av private samfunns- og kulturbygg for flere kulturaktiviteter og gjeninnføring av ordning med driftstilskudd til hus med stor aktivitet.

Fylkeskommunenes veilednings- og oppfølgingspraksis

Fylkeskommunenes informasjons- og veiledningspraksis overfor kommunene er varierende. Det gis for eksempel informasjon om tilskuddsordningen på årlige møter om spillemidler, og det ytes veiledning til både kommuner og (andre) byggherrer ved henvendelse. Søkere/byggherrer tar kontakt med fylkeskommunene om for eksempel retningslinjene for tilskuddsordningen, formelle krav til søknaden, byggtekniske krav og råd mht. løsninger, økonomi og kostnadsberegninger, mulighetene for å få tilskudd, prioritering av søknader og ventetid.

Fra én fylkeskommune rapporteres det om liten kontakt med kommunene om ordningen, fordi en fra fylkeskommunens side har sagt klart fra at dette er en tilskuddsordning som er ”meget uforutsigbar” både når det gjelder kriterier og størrelse på tilskudd, og at den totale potten er svært liten. Informanten i denne fylkeskommunen hevder at de fraråder kommunene å regne med dette tilskuddet i sin finansiering. Vi har ikke grunnlag for å hevde at flere fylkeskommuner så aktivt formidler en negativ grunnholdning til tilskuddsordningen overfor sine kommuner. Som vi skal komme tilbake til, er det imidlertid mange av fylkeskommunene som deler denne informantens misnøye med tilskuddenes størrelse og mulighetene for å få tilskudd.

De fleste av fylkeskommunene pleier å gi foreløpig vurdering/uttalelse om planene for kulturbygg før de sendes til forhåndsgodkjenning. 15 fylkeskommuner har gjort dette når det

⁸ Dette gjelder ikke kommunale investeringer i kulturbygg der kommunene selv er (med-)eiere.

gjelder regionale kulturbygg, 13 når det gjelder lokale kulturbygg. Vi ba respondentene også krysse av for hvilke sider ved byggene de la mest vekt på ved slike vurderinger⁹. De fleste av fylkeskommunene oppgir *funksjonalitet* som den siden som tillegges mest vekt ved denne vurderingen. I ettertid ser vi at dette begrepet sannsynligvis kan romme flere ulike aspekter ved byggene, og det er vanskelig å si hva respondentene konkret har lagt i det.

Behovsoppgaver anses også som sentralt av relativt mange, mens det er bare noen få fylkeskommuner som legger særlig vekt på romprogram, kostnadsoverslag, foreløpig finansieringsplan, driftsplan og estetikk. Det er ubetydelige forskjeller mellom lokale og regionale kulturbygg når det gjelder hvilke elementer fylkeskommunene legger vekt på.

Hyppigheten og tidspunktene for kontakt mellom fylkeskommune og søker/byggherre om lokale bygg varierer fra tidlig i planfasen til etter at bygget er ferdig. Det ser ikke ut til å være noe felles mønster for fylkeskommunene når det gjelder kontakttidspunkt. Det samme ser ut til å gjelde for regionale kulturbygg, men her er det nok kontakt flere ganger i løpet av prosessen. Kontakten skjer både telefonisk og ved befaringer/møter, både når det gjelder lokale og regionale bygg.

Det er ikke lett å se noe klart mønster i fylkeskommunenes svar på spørsmålet om hvilke forhold som sjekkes fra deres side i forbindelse med oppfølging og kontroll med kulturbyggprosjekter. Flere legger imidlertid vekt på formelle sider ved søknaden og bygget, for eksempel at de statlige kravene må være tilfredsstillende, at all dokumentasjon følger søknaden, at bygget samsvarer med planene, at ferdigattest for bygget blir utstedt osv. Av andre forhold som vektlegges nevnes det at husene må tilfredsstillende de lokale/regionale behovene, at eierforholdene må være tilfredsstillende, at kostnadsoverslaget er realistisk og at prosjektet er bærekraftig. Regionale bygg underlegges i all hovedsak samme sjekkpunkter, men i tillegg blir det nevnt at bygget må ha en beliggenhet som samsvarer med regionale behov og at det må ha politisk forankring.

Søknadsinnvilging og realisering av byggeprosjekter

Gjennomsnittlig ventetid i de ulike fylkene fra første gangs godkjent søknad til første delutbetaling av tilskuddet oppgis å variere fra ett til 10 år, med hovedtyngden på fem-seks år. Samlet gjennomsnittlig ventetid er 4,5 år. Vi ba ikke informantene differensiere mellom lokale og regionale kulturbygg når det gjaldt ventetid, og det er sannsynlig at de tallene som er oppgitt refererer først og fremst til lokale bygg. Ventetiden for regionale bygg er normalt vesentlig lavere enn for lokale bygg.

⁹ Det ble gitt følgende svaralternativer: Byggets funksjonalitet, Byggets estetiske kvaliteter, Behovsoppgavene, Romprogrammet, Kostnadsoverslaget, Foreløpig finansieringsplan, Driftsplan og Annet (hva?).

Innvilgelsesprosenten de siste fem årene, det vil si hvor stor andel av samlet søknadssum som er blitt innvilget, varierer mye fylkeskommunene imellom. Variasjonene har ulike årsaker, for eksempel ble det i revidert nasjonalbudsjett for 2001 lagt føringer som innebar at en fylkeskommune fikk innvilget hele 80 prosent av søknadsbeløpet. Utfra de tallene som oppgis ligger den gjennomsnittlige innvilgelsesprosenten på 23 prosent¹⁰. Det er usikkert hvorvidt de prosentene som oppgis er omtrentlige anslag eller basert på nøyaktige beregninger, og beregningsmåtene kan også være ulike. Noen presiserer for eksempel at det dreier seg om akkumulerte tall, dvs at et byggeprosjekt som har søkt mange ganger før tilskudd blir innvilget, blir tallet med hver gang, mens andre ikke sier noe om hva de legger til grunn. En oversikt fra Kultur- og kirke departementet fra 1998 viser at av de 76 søknadene som ble innvilget dette året hadde 8 ventet i 6-8 år, 52 hadde ventet i 3-5 år og 16 i 1-2 år.

Bare tre av fylkeskommunene melder om lokale kulturbyggprosjekter i fylket som har fått innvilget tilskudd i perioden 1990-1998 og som ikke er blitt igangsatt eller fullført. Som grunner til at prosjektene ikke er realisert oppgis bl.a. økonomi og reguleringsproblematikk. Det er ingen regionale kulturbygg som er innvilget tilskudd men ikke realisert.

Fylkeskommunenes og kommunenes erfaringer med og synspunkter på tilskuddsordningen

Tilfredshet med involverte instanser

Spørreskjemaene både til fylkeskommunene og kommunene i Hedmark, Troms og Rogaland hadde et spørsmål om tilfredsheten med utvalgte instansers rolle i planleggings- og byggefase for lokale og regionale kulturbygg. Informantene ble bedt om å svare ved avkrysning på en fem-delt skala fra ”svært fornøyd” til ”svært misfornøyd”.

Svarfordelingen blant henholdsvis fylkeskommunene og kommunene er vist i vedlegg 4. Vi oppsummerer her de viktigste tendensene i besvarelsene fra både de 19 fylkeskommunene og de 41 kommunene som har besvart spørreskjemaene.

De fleste (12) av *fylkeskommunene* er tilfredse med kommuneadministrasjonene, kommunale byggherrer og kommunerevisjonen. To fylkeskommuner er misfornøyd med de kommunale instansene og utdyper dette med at kommunene har dårlig fagkompetanse på denne type bygg og dessuten for lite ressurser å sette inn på slike saker.

Også andre byggherrer enn kommunene kommer godt ut i svarene fra fylkeskommunene.

¹⁰ Se oversikter over total søknadssum, tildelt rammebevilgning og innvilgelsesprosent i hvert fylke i årene 1993-2001 i vedlegg 3a -c.

Kommunene ble ikke bedt om å vurdere kommunale aktørers rolle, men derimot fylkeskommunenes. Svarene her viser at så mange som 74% svarer at de er svært eller ganske fornøyd med fylkeskommunenes rolle.

Bare noen få *kommuner* utdyper dette svaret, og disse understreker at de har møtt stor velvilje og hjelpsomhet fra sine respektive fylkeskommuner .

Spørsmål om Kultur- og kirkedepartementets rolle inngikk i begge spørreskjemaene.

11 av *fylkeskommunene* er svært eller ganske fornøyd med departementets rolle, mens fem oppgir at de er ganske eller svært misfornøyd. Av utdypende kommentarer kan følgende nevnes:

”Vi er misfornøyd med at KD ikke har en mer offensiv holdning til å få utviklet prosjekter. De er for opptatt av den passive tekniske godkjenning og sine relativt stramme retningslinjer for en ordning som ikke betaler seg”.

”Saksbehandler gjør en utmerket jobb, men det brukes for lite ressurser til å orientere/veilede om ordningen.”

”Og så var det der med hvor det blir av bevilgningene fra Stortinget da?”

Mens mer enn halvparten av fylkeskommunene altså sier seg enten svært eller ganske fornøyd med departementets rolle, har bare ca 1/3 av *kommunene* like positive erfaringer. Noen av kommunene utdyper svaret på følgende måter:

”På planstadiet stiller Kulturdepartementet for store krav til små kommuner, der det kanskje ikke er aktuelt å bygge mer enn et til tre kulturbygg.”

”Kulturdepartementet har vi benyttet oss av bare i den grad at vi leser anbefalingene deres. De er gode på skriftlig informasjon og anbefalinger, men ikke alt er like aktuelt for det som planlegges i en så liten kommune som vi er.”

”Tiden fra 1. søknad sendes og til den innvilges er altfor lang.”

”Kulturdepartementets årlige bevilgninger er alt for lav i forhold til regionalt/lokalt behov. Det blir derfor en alt for stor tidshorison mellom søkerdato og innvilget tilskudd.”

Andre instanser som vi ba informantene om å gi sine vurderinger av, var Norsk musikkråd, Riksteatret, Riksutstillinger og Norsk kino- og filmfond. Alle disse representerer viktige kompetanser når det gjelder det å sikre optimale forhold i kulturbyggene for ulike kulturelle uttrykksformer. Nå det gjelder Norsk musikkråd, Riksteatret og Riksutstillinger, så fastsetter retningslinjene for tilskuddsordningen at planene for kulturbygg i visse tilfeller eller alltid skal eller bør forelegges disse for uttalelse. Norsk kino- og filmfond ble tatt med på listen som en instans som det syntes naturlig å rådføre seg med, ettersom kinofunksjonen er sentral i mange kulturbygg.

Av de syv *fylkeskommunene* som har vurderinger av Norsk musikkråds rolle, er det hele fem som sier seg svært eller ganske fornøyd. Hele 10 fylkeskommuner svarer imidlertid *vet ikke* eller *uaktuelt* på spørsmålet om hvor tilfredse de er med Norsk musikkråd. Dette kan synes

underlig, tatt i betraktning at det har vært bygd regionale kulturbygg i 14 fylker siden ordningen åpnet for dette (i 1988) og at det forutsettes kontakt med Norsk musikkråd for en vurdering av musikklivets behov når romprogrammet settes opp og for uttalelse om saler for akustisk musikk. Vi går imidlertid ut fra at noen av informantene er relativt nye i sine stillinger og derfor ikke har vært involvert i byggingen av regionale kulturbygg.

Bare ¼ av *kommunene* har synspunkter på Norsk musikkråd. Av disse er de aller fleste enten svært eller ganske fornøyd. Både Norsk kino- og filmfond og Riksteatret er instanser som *kommunene* har forholdt seg til i større grad enn fylkeskommunene i forbindelse med kulturbyggprosjekter. En tredjedel (33%) av kommunene sier seg fornøyd med NKKFs rolle. En nesten like stor andel (28%) er fornøyd med Riksteatret, mens så mye som 16% sier seg misfornøyd. Fylkeskommunene har i all hovedsak liten erfaring med Norsk kino- og filmfond, og bare sju fylkeskommuner mener de har grunnlag for å vurdere Riksteatrets rolle. To av disse er fornøyd med Riksteatrets rolle, de andre svarer verken/eller.

Når det gjelder Riksteatret er det grunn til å tro at de fleste kommunenes erfaringer skriver seg fra flere år tilbake, ettersom det i realiteten er et fåtall steder (og bare større kulturhus) som i dag er godkjent som spillesteder for Riksteatret. Kravet om uttalelse fra Riksteatret når det gjelder scenen gjelder dessuten også bare for regionale kulturbygg. Desto mer underlig er det at så få fylkeskommuner har forholdt seg til Riksteatret. Riksutstillinger er oppgitt som aktuell av omlag halvparten av kommunene og ikke for noen av fylkeskommunene. Det er ellers ingen klar tendens i materialet når det gjelder grad av tilfredshet med denne instansen.

Vi har foretatt en sammenligning mellom kommunene i de tre fylkene når det gjelder hvor fornøyd de er med noen utvalgte instanser, blant annet sine respektive fylkeskommuner og Kultur- og kirke departementet. Vårt materiale viser ingen betydelige fylkesvise forskjeller mellom kommunene (vedlegg 5).

Påstander om tilskuddsordningen

Informantene både i fylkeskommunene og kommunene ble også bedt om å vurdere en rekke påstander om den statlige tilskuddsordningen, ved å krysse av for om de er helt enig, litt enig, verken enig eller uenig, litt uenig eller helt uenig i følgende påstander:

Påstand 1: Den statlige tilskuddsordningen er helt nødvendig for å sikre en infrastruktur på kulturområdet i alle deler av landet

Påstand 2: Tilskuddsordningen bidrar til at betydelige midler fra andre kilder blir utløst

Påstand 3: Tilskuddsordningen fører til uheldig overinvestering i kulturbygg

Påstand 4: De administrative oppgavene knyttet til ordningen står i et rimelig forhold til midlene

Påstand 5: Tilskuddsordningen er ikke tilpasset kulturlivets behov i dag

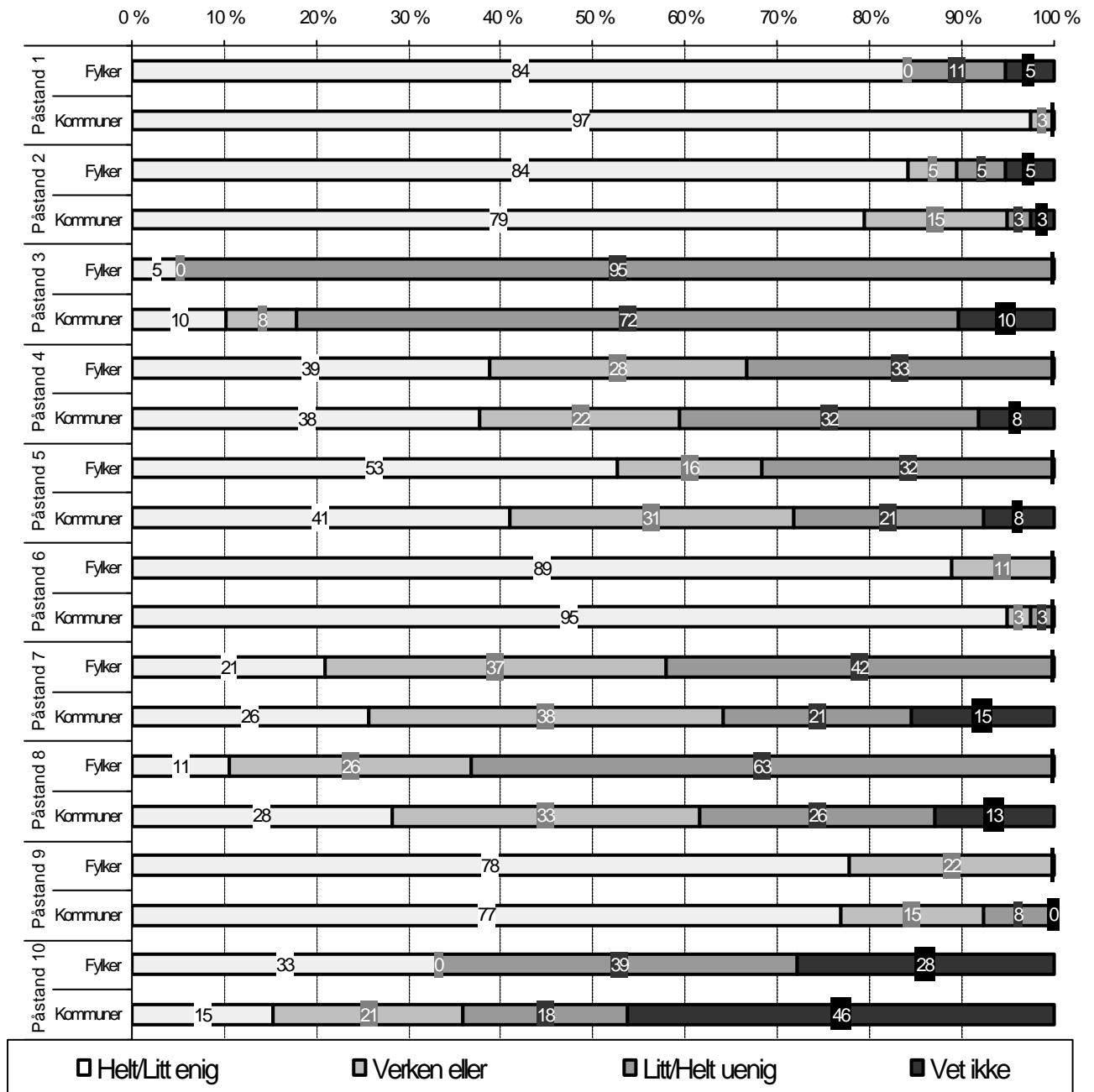
Påstand 6: Tilskuddsordningen betyr mye for lokalt og regionalt kulturliv

Påstand 7: Retningslinjene for tilskuddsordningen legger for lite vekt på de tekniske sidene ved bygget

Påstand 8: Retningslinjene legger for lite vekt på innholdet som bygget skal fylles med

Påstand 9: Det er større behov for midler til ombygging/modernisering enn til nye kulturbygg
 Påstand 10: Det finnes eksempler i vårt fylke på at det er gitt tilskudd til bygg som ikke fungerer som
 allmenne kulturbygg

Svarfordelingen for både fylkeskommuner og kommuner er framstilt i figur 1.

Figur 1. Sammenstilling av fylkeskommunenes og kommunenes vurderinger av påstander om den statlige tilskuddsordningen til lokale og regionale kulturbygg. Svarfordelingen er framstilt i prosent. Med et så lavt antall respondenter som de 19 fylkeskommunene bør en vanligvis ikke bruke prosenttering, men her er det allikevel gjort for sammenligningens skyld. Resultatene bør tolkes med varsomhet.

Som vi ser av figuren er det relativt stort sammenfall mellom fylkeskommunenes og kommunens vurderinger av påstandene om tilskuddsordningen. Vi vil kort kommentere svarene på disse påstandene. Samtidig vil vi trekke inn supplerende synspunkter som kom fram på de åpne spørsmålene om hva informantene ser som henholdsvis positive og negative sider ved tilskuddsordningen, og vurderinger omkring ordningens betydning som ble gitt i intervjuene med både kommunalt ansatte og eiere/daglige ledere av kulturbygg i case-kommunene.

Tilskuddet sikrer infrastruktur på kulturområdet

16 (84%) av respondentene i *fylkeskommunene* og 97% i kommunene er enten helt eller litt enig i påstanden om at *Tilskuddsordningen er nødvendig for å sikre infrastruktur på kulturbyggområdet*. To fylkeskommuner sier seg enten litt eller helt uenig i påstanden. Samme andel (84%) av *fylkeskommunene* er også helt eller litt enig i påstanden om at *statstilskuddet bidrar til å utløse betydelige midler fra andre kilder*, mens 79% av kommunene deler dette standpunktet til påstanden. Av dem som ikke sier seg enten helt eller delvis enig i denne påstanden har de aller fleste ikke noe klart standpunkt, det vil si at de svarer enten "verken/eller" eller "vet ikke". Noen av svarene på de åpne spørsmålene om tilskuddsordningen utdyper dette temaet. Svært mange både av *fylkeskommunene* og *kommunene* skriver at tilskuddsordningen er en viktig og nødvendig forutsetning for at kulturbygg etableres og/eller restaureres, som disse eksemplene viser:

"For de bygg som får midler, er dette ofte den nødvendige toppfinansieringen som må til for å få realisert bygget." (fylkeskommune)

"De er med å bidra til å utløse andre typer midler. De kan være det lille ekstra pushet som får i gang en prosess. Midlene betyr enormt mye for mindre kommuner." (fylkeskommune)

"Hjelp til å få bygd kulturbygg som ellers ikke har vært mulig uten statsstøtte." (kommune)

"Det er bra med støtte for å kunne gjennomføre et prosjekt som en ikke har nok egenkapital til selv." (kommune)

Små rammer og lang ventetid

Samtidig er informantene nærmest samstemmige om at det er altfor små rammer for tilskuddsordningen, med den konsekvens at ventetiden er altfor lang før tilskudd blir innvilget. Flere av informantene peker på at dette virker demoraliserende og lammende på planleggingen av bygg. Noen enkeltutsagn som illustrerer denne frustrasjonen:

- *"De siste årene har det vært for lite penger til fordeling, mange søkere har gått lei, og har mistet troen på hele fordelingsordningen."* (fylkeskommune)

- *"Usikkerhet om kontinuitet og de siste årene altfor lave rammer til fylkene "lammer" arbeidet med tilskuddsordningen. Med en ventetid på opp til 8 - 10 år er det moralsk forkastelig å "reklamere" for denne tilskuddsordningen. Dermed legger vi ei klam hånd på*

planlegging av mange prosjekt som kanskje hadde sett dagens lys om vi kunne ha vært mindre forbeholdne.” (fylkeskommune)

- ”Ordnningen er en stor vits sett ut ifra vårt ståsted. Når utbyggerne har ventet i opptil 10 år på statlige midler for å kunne realisere sine planer, da har de gitt opp. Da er også eksisterende hus i slik forfatning at det må større ombygninger til enn først planlagt. Dette gjør at utbyggerne også går lei og vet at de til stadighet må ut og innhente nye opplysninger om kostnader m.m. - kanskje hvert andre eller tredje år.” (kommune)

Flere informanter, både i kommunene og blant eiere/styreledere i lokale kulturbygg, påpeker også at den lange ventetiden gjør det nødvendig med dyre byggelån for å komme i gang med nødvendig ombyggings- og restaureringsarbeid, og at dette fordyrer prosjektene unødige.

Mange er også av den oppfatning at tilskuddsrammene er altfor små i forhold til kostnadene med å bygge kulturbygg, særlig når det gjelder lokale bygg. For regionale kulturbygg er svarene noe mer sammensatt, her mener flere at tilskuddet på fem millioner kroner monner bra, mens andre mener det betyr lite i forhold til byggekostnadenes størrelse. Noen mener at de små rammene og den lange ventetiden også gjør det vanskelig å skape allianser med andre (offentlige og private) finansierer.

Det reelle forholdet mellom de totale byggekostnadene og størrelsen på statstilskuddet for de 47 kulturbyggene som inngår i vår evaluering, er vist i vedlegg 6a-c. Tabellene er utarbeidet av Kultur- og kirke departementet og viser klart at statstilskuddet utgjør en større andel av total kostnadene for forsamlingshus enn for både lokale og regionale kulturhus.

Høy minstekostnad

Informanter både i *kommunene* og blant *huseierne* påpeker dessuten at kostnadsrammene for å søke om tilskudd er for høye (kr 450 000). Dette utsagnet tar opp en type konsekvens av dette: *- ” Begrensningene i dag innebærer blant annet at et forsamlingshus som har et stort behov for opprustning, men som ikke er stort nok i omfang eller drift til å sette i gang tiltak som vil koste kr. 450.000,- eller mer, ikke kan søke om midler til tiltaket. Altså diskvalifiserer ordninga mange lokale kulturbygg. Det vil i praksis si at mange mindre kommuner ikke har sjans til å få noe tilskudd til å utbedre kulturbyggene i det hele tatt, enten byggene er kommunale eller organisasjonseide eller lignende.” (kommune)*

Svarene på de åpne spørsmålene og intervjuene med huseiere av mindre bygg viser også at høye kostnadsrammene noen ganger fører til at det - særlig ved restaurerings- og ombyggingsarbeider - blir satset større enn en ellers ville ha gjort, med det resultat at en blir sittende med bygg som egentlig er for store og ”fine” i forhold til behovet, og som dessuten er uforholdsmessig dyre i drift.

18 av 19 fylkeskommuner sier seg enten helt eller litt uenig i påstanden *Tilskuddsordningen fører til uheldig overinvestering i kulturbygg*, og 72% av kommunene gjør det samme. 10% av kommunene sier seg litt eller helt enig i påstanden, mens så mye som 28% ikke har noe klart standpunkt.

Tilpasset dagens behov?

Ca halvparten av fylkeskommunene og vel 40% av kommunene sier seg helt eller litt enig i påstanden *Tilskuddsordningen er ikke tilpasset dagens behov i kulturlivet*. Det er betydelig sprik i oppfatningene om denne påstanden, så mye som 1/3 av fylkeskommunene og 20% av kommunene sier seg uenige i den, det vil si at de mener tilskuddsordningen er tilpasset dagens behov. Det er mulig det har vært uklart for informantene hva vi har ment med ”dagens behov i kulturlivet”, og at de ikke har svart med referanse til endringer og nye trender i kulturlivet men til ”behov” for økonomiske midler gitt dagens kostnadsnivå. Svarene på de åpne spørsmålene tyder på at mange av informantene er svært opptatt av at det har vært små økninger i rammene for tilskuddsordningen i flere år, og at ordningen ikke har holdt tritt med behovet for midler til kulturbygg.

Både blant fylkeskommunene og kommunene er det stor enighet i påstanden om at *tilskuddsordningen betyr mye for lokalt og regionalt kulturliv*. Dette synspunktet bestrides heller ikke i de andre delene av materialet vårt. Dette temaet vil bli mer utførlig behandlet senere, men vi tar med noen eksempler her:

- ”*Stimulerer lokalt kulturliv.*” (fylkeskommune)
- ”*Gode møteplasser for barn og voksne i lokalsamfunnene.*” (fylkeskommune)
- ”*Lokale kulturbygg er felles arenaer for nærmiljøet. Egne kulturbygg tilpasset ulike aktiviteter innen sang, musikk, teater m.v. er nødvendig for å ta vare på og utvikle lokalkulturen på dens egne premisser. (...) Gode lokale kulturbygg signaliserer livskvalitet, gode oppvekstkår og er elementer i totalvurderingen når familier bosetter seg og gründere vurderer å etablere seg.*” (kommune)

Behov for mer midler til ombygging

Flertallet av både fylkeskommuner og kommuner (over ¾ i begge informantkategoriene) mener det er større behov for midler til ombygging enn til nye bygg. På de åpne spørsmålene er det først og fremst en del kommuner som utdypet dette, slik som i dette eksempelet:

- ”*De statlige bevilgningene står ikke i forhold til de rehabiliteringsoppgaver som venter lokalt. De lokale kulturbyggene taper derfor sakte, men sikkert i kampen mot andre typer aktivitetslokaler som idrettshus, overnattings- og serveringsbedrifter, kirkene m.v.*” (kommune)

I et par tilfeller går det fram at informantene (kommunale) ikke er klar over at det går an å søke om midler til restaurering/rehabilitering, og ikke bare midler til nybygg. Våre intervjuer med huseiere har også avdekket at det har vært gitt mangelfull eller direkte feilaktig informasjon om ordningen.

Administrativ byrde?

Når det gjelder påstanden *De administrative oppgavene knyttet til tilskuddsordningen står i et rimelig forhold til midlene*, er det omtrent like store andeler av informantene på begge forvaltningsnivåene (i underkant av 40%) som sier seg helt eller litt enig. Samtidig er det ca 1/3 av respondentene i både fylkeskommuner og kommuner som sier seg enten litt eller helt uenig i påstanden, og en nesten like stor andel som ikke har gjort seg opp noe standpunkt om dette. Vi har tidligere vist at arbeidsoppgavene i forbindelse med tilskuddsordningen utgjør en beskjeden andel av et årsverk i fylkeskommunene. Dette utelukker naturligvis ikke at oppgavenes omfang kan oppleves som urimelig i forhold til de midlene som forvaltes, men det kan også hende at respondentene har tenkt på totaliteten av administrasjon i tilknytning til ordningen når de har besvart dette spørsmålet. Flere av informantene gir i svarene på de åpne spørsmålene uttrykk for at ordningen er byråkratisk, regelstyrt og arbeidskrevende særlig for byggherrene:

- *"Mye arbeid i forhold til størrelsen på tilskuddet. Behov for gjennomgang av rutiner??"* (kommune)
- *"Altfor omfattende krav til byggherrene."* (Kommune)
- *"For sterk innblanding i hvordan bygget skal se ut."* (Kommune)
- *"Litt vanskelig å få godkjent søknadene. Tidkrevende utfylling av søknad."* (Kommune)
- *"Krav og bestemmelser kan resultere i en standardisering og hindre kreativitet i utforming, løsninger og tilpasning til nye aktiviteter."* (Fylkeskommune)

Vurderingene av de øvrige påstandene i spørreskjemaene som gjelder tilskuddsordningen viser ingen klare tendenser i verken den ene eller den andre retning.

På de åpne spørsmålene nevner for øvrig flere av respondentene på begge forvaltningsnivåene noen positive effekter av ordningen som er spesielle for regionale bygg gir:

- *"Mulighet for råd, veiledning og økonomisk støtte fra staten. Sikre gode planprosesser (krav fra KD for å kunne søke). Flere blir involvert i planprosessen."* (Fylkeskommune)
- *".. råd fra bl.a. fylkeskommunen, kulturdepartementet og Norsk musikkråd, som forutsatt i ordningen, gjør at disse byggene blir gode bygg for brukere, publikum osv."* (Fylkeskommune)
- *"Gjev rom for bedre samarbeid i regionane."* (Kommune)

Kap. 4 Case-kommunene i Nord-Østerdal

Området omfatter kommunene Alvdal, Tynset, Tolga og Os i Hedmark fylke og Røros kommune i Sør-Trøndelag fylke. Sammen med kommunene Folldal og Rendalen i Hedmark og Tydal og Holtålen i Sør-Trøndelag utgjør disse den såkalte Fjellregionen.

Regionen som helhet har stor grad av felles historie og kultur og kommunikasjons- og næringsmessig samarbeid. De fem kommunene som er studert i forbindelse med evalueringen utgjør også en naturlig helhet når det gjelder bosettingsmønster, kultur- og næringsliv og infrastruktur på kulturbyggområdet. Den delen av området som ligger i Hedmark fylke kjennetegnes ellers ved et sterkt regionsenter, Tynset, som utgjør et viktig utdannings- og arbeidsmarked for hele regionen. Bortsett fra de funksjonene som er organisert på fylkesnivå (videregående skole og (før 1.1.2002) sykehus) er imidlertid Røros for mange formål et like naturlig sentrum særlig for befolkningen i Os, som er den nordligste av kommunene i Hedmark fylke, bare 10-15 km sør for Røros sentrum.

Kjennetegn ved kulturlivet i området

I alle kommunene er det et stort antall lag og foreninger, særlig innen idrett, sang og musikk og husflid/håndverk, men i varierende grad også teater. Særlig Tynset har lenge hatt et aktivt drama-/teatermiljø som til en viss grad også har inkludert krefter fra nabokommunene. Hedmark Teater har regionkontor på Tynset og representerer en viktig ressurs for teaterlivet, blant annet gjennom samarbeidsprosjekter med amatørkrefter fra hele regionen. Tynset kommunes kulturetat og Tynset kulturhus har også hatt en viktig rolle i det å initiere slike samarbeidsprosjekter. Av andre lag og foreninger med betydelig aktivitet i regionen kan nevnes bygdekvinnelagene, 4H, og det finnes også kunstlag og miljøer innen foto/film/video. Frie kunstnergrupper finnes blant annet på Røros og i Os, og særlig ungdom driver kulturaktivitet (rock, dans) utenom rammen av lag og foreninger. Dessuten er frittstående enkeltpersoner aktive i mange sammenhenger, for eksempel i forbindelse med prosjektorganiserte kulturtiltak (teateroppsetninger, musicals, festivaler og stevner).

Ungdomslagsbevegelsen har tradisjonelt stått sterkt i regionen, særlig i de små bygdesamfunnene. De fleste lokale ungdomslagene er nå lagt ned eller eksisterer bare som "kasser", men de er likevel verdt å nevne i denne sammenheng. Mange lokale forsamlingshus som i dag blir restaurert og ombygd ble nemlig opprinnelig bygd av ungdomslagene.

Et annet trekk ved regionen som er relevant i denne sammenheng er de sterke dugnadstradisjonene. Svært mange av de lokale forsamlingshusene i området er både bygd og eventuelt senere restaurert/påbygd/ombygd på dugnad av bygdefolket, og også i dag blir det bygd nye forsamlingshus på dugnad. Her er det imidlertid betydelige forskjeller mellom de små grendesamfunnene og mer sentrale tettsteder som for eksempel Tynset sentrum. Disse

forskjellene kom bl.a. til uttrykk i første fase av byggeprosessen for Tynset kulturhus. Kronerullingen som ble satt i gang til inntekt for huset endte med et beløp på ca 1/3 av målsettingen. Samtidig var det i bygdene omkring betydelig misnøye med at så mye kommunale midler ble lagt i kulturhuset, mens det i grendene ble sett på som selvfølgelig at slike oppgaver måtte løses gjennom dugnadsinnsats¹¹ (Vaagland og Vestheim1991).

Samtidig er også i dette området blitt merkbart vanskeligere enn før å rekruttere folk til innsats for fellesskapet, særlig når det gjelder oppgaver av mer langsiktig art, som for eksempel styreverv i organisasjonslivet.

Kulturbyggene med statstilskudd

16 hus i området har fått statstilskudd etter 1987. To av husene er regionale kulturhus, ett er klassifisert som lokalt kulturhus og de øvrige er ulike varianter av lokale forsamlingshus.

Regionale kulturhus

De to husene som har fått statstilskudd som regionale kulturhus er Tynset kulturhus, som var ferdig i 1988, og Storstuggu på Røros som ble åpnet i januar 2000.

Tynset kulturhus er fullt ut kommunalt eid og drevet. Huset er lokalisert i Tynset sentrum, i tilknytning til kommuneadministrasjonen og samlokalisert med legesenter/helsestasjon og også tannklinikk (i en del av huset som er vendt vekk fra kulturhuset og rådhuset).

Fra hovedinngangen i huset kommer en rett inn i Nystua, et stort vringleareal som løper tvers gjennom hovedetasjen, med forbindelse til bibliotek, galleri, helsestasjon og legesenter. Nystua kan brukes til konserter, danselokale og konferanserom. Kafeen ligger sentralt i Nystua. Huset har videre en stor og en liten sal, som begge har scene og som begge kan benyttes både til kinosal og andre formål. Begge salene har sitteplasser hovedsakelig i amfi og kan ikke gjøres om til rom med flatt golv. I tilknytning til storsalens scene finnes et stort rom med flatt golv, som fungerer både som avlastningsrom for scenen og som selvstendig øvingslokale/aktivitetsrom og utstillings- og undervisningslokale. Det finnes også flere møterom av ulik størrelse.

Biblioteket og kinoen drives begge som selvstendige enheter, mens galleriet inngår i kulturhusdriften. Kafeen har eksternt driver og er alltid åpen når det er arrangementer i huset, dessuten fungerer den som kantine for rådhusets ansatte.

¹¹ Det er viktig å påpeke at disse reaksjonene ble dempet betraktelig i løpet av prosessen fram til huset sto ferdig.

Kulturhusleder er ansatt i 80% stilling, i tillegg kommer drift av galleriet som er stipulert til 20% av kultursjefens stilling. Vaktmestertjeneste er felles med rådhuset og utgjør 50% stilling for kulturhuset. Huset har noe basisutstyr på lys og lyd men leier ellers inn både utstyr og kompetanse etter behov. Blant annet brukes teknikeren fra Hedmark Teaters regionkontor, som leier kontor i kulturetaten.

Kulturhusets drift er i stor grad samordnet med andre funksjoner i huset. Kafeens personale har ansvar for å åpne og stenge galleriet, og står også for billettsalget til både kinoen og arrangementer i huset og salg av plakater osv i tilknytning til arrangementene. Teknisk etat har nettopp overtatt bookingsystemet for lokalene også i kulturhuset, i tillegg til rådhusets lokaler. Vaktmesteren inngår i et team med arbeidstid til kl 14.30, mens Teknisk etat har vakttjenesten i huset fram til kl 19.00. Kulturhuset har avtale med biblioteket og kafeen om at den av disse som stenger sist om kvelden har ansvaret for låsing av hoveddøra. Leietakere som skal inn i huset etter stengetid låner nøkkel på forhånd, mens det finnes en bakdør med smekklås for den som skal ut.

Storstuggu er samlokalisert med Quality Hotel Røros, og ligger i et område med hovedsakelig boligbebyggelse, ikke langt fra sentrumsfunksjonene men likevel utenfor den delen av byen der folk flest har sin daglige ferdsel.

Storstuggu eies formelt sett av et aksjeselskap, Røros kultur- og konferansesenter (RKK) der Røros kommune og Quality Hotel Røros eier 50% hver av aksjene, og styret for selskapet er ansvarlig for driften. *Storstuggu* fungerer både som kulturhus og kurs- og konferansesenter for hotellet. Røros kommune har det daglige driftsansvaret for kulturdelen og hotellet for konferansedelen.

Storstuggu består av en stor konsert-/teatersal med B-scene, flyttbart amfi og plass for vel 300 personer i amfi og ca 450 på flatt golv. Dessuten fins tre mindre saler, ti grupperom/møterom, peisestue og kafe/kjøkken. Det er direkte gjennomgang mellom *Storstuggu* og hotellet.

Røros kommunes kulturetat er lokalisert i huset, og det er ansatt kulturhusleder i 80% stilling. Av andre virksomheter som er lokalisert i huset kan nevnes Røros kino og firmaet Røros Teknikk, som leverer alle tekniske tjenester knyttet til lyd, lys, multimedia og dekor i huset, samt vaktmestertjenester. Det er ikke fast kafedrift i huset, men arrangørene betjener kafeen ved arrangementer. I de aller fleste tilfeller er det hotellet som leverer varer til kafedriften.

Når det gjelder vakthold på kveldstid så har kommunen og hotellet ansvaret, alt etter hvem som står som arrangør/utleier. I praksis er det slik at leietakere får instruks i slukking og låsing og delegeres dette ansvaret. Hotellinngangen kan også brukes, men kommunen er forsiktig med å bry hotellet med unødige mye mas og tråkk.

Lokale kulturhus

Aukrustsenteret i Alvdal er det eneste lokale kulturbygget i området som kan kategoriseres som kulturhus. Huset ble planlagt primært som et museum/utstillingssted for Kjell Aukrusts arbeider, og med næringsmessige mål som de sentrale. Det ble tidlig planlagt også kino-/kultursal med fast amfi i bygget for å erstatte kinodriften i Alvdal samfunnshus, som ble nedlagt høsten 1993 på grunn av dårlig komfort og sviktende oppslutning. Arkitekt Sverre Fehn tegnet bygget, som ble åpnet i mai 1996.

Fra starten var det flere aksjonærer i Aukrustsenteret A/S, blant andre SND og Hedmark Sparebank. Etter noen år med store underskudd på grunn av dårligere besøk enn forventet, etterga hovedaksjonærene i 1999 sin gjeld i bygget, og Alvdal kommune kjøpte det og ble eneaksjonær. Aksjeselskapet eier bygget og er ansvarlig for den daglige driften av både museet og kulturhusdelen, mens stiftelsen Aukrustsenteret forvalter kunstverkene og installasjonene. Museumsdelen og kulturdelen utgjør en driftsmessig enhet.

Kulturdelen i Aukrustsenteret består av en kinosal med fast amfi og sitteplass for 125 personer, ett rom for utstillinger/møter, kjøkken og et stort kafelokale. Huset hadde ikke publikumsgarderobe før i 1999, da den nye daglige lederen sørget for å ta i bruk en del av vestibylen til dette.

Huset har i 2002 to fast ansatte i totalt 1,9 stilling, i tillegg til ekstrahjelper om sommeren. Inntil sommeren 2001 var kafedriften satt bort til en nærliggende kro/overnattingsbedrift, som holdt åpen kafe om sommeren og i forbindelse med arrangementer resten av året. Fra 2002 er denne avtalen avvirket og det er usikkert hvordan den vil bli organisert sommeren 2002. Leietakere kan bruke kjøkkenet selv til matlaging, eller bestille utenfra.

Huset annonseres som stengt fra 1.oktober til 1.mai, men når de ansatte er tilstede er huset åpent for besøkende til senteret eller brukere av kulturdelen i huset. Leietakere som skal bruke huset på kveldstid må enten hente nøkkel mens administrasjonen er tilstede eller betale et betydelig beløp for å bli låst inn og ut av huset.

Lokale forsamlingshus

De aller fleste av de lokale kulturbyggene er ulike varianter av det som vi i innledningskapitlet har kalt *forsamlingshus*. De fleste av disse eies av lokale andelslag der beboerne/husstandene i bygda og eventuelt lokale lag og foreninger er andelseiere, enten gjennom kjøp av andeler eller gjennom bidrag i form av dugnadsinnsats, og blir benevnt samfunnshus. I nesten like mange tilfeller står grenda eller kretsen som eier av huset, men uten at det er tegnet andeler. Disse husene er vanligvis mindre enn samfunnshusene og blir kalt grendehus. Blant forsamlingshusene i dette området finner vi også ett som eies av en

enkeltorganisasjon (Stormoen skytterlag i Alvdal kommune), men som fungerer som grendehus for kretsen.

Samfunnshusene er ofte bygd i tilknytning til skoler og er tilrettelagt for skolenes behov for gymsal og garderober. Ellers er samfunnshusene og grendehusene temmelig like med hensyn til hvilke lokaler de rommer og hvordan de drives. Alle har en sal, noen også en mindre sal i tillegg, og de aller fleste har også scene, av litt varierende størrelse. De fleste av samfunnshusene har plass for mellom 120 og 200 mennesker, mens grendehusene vanligvis har en maksimumskapasitet på ca 80 mennesker. Restaurantlokale og kjøkken med utstyr og dekketøy for selskaper, samt garderobe og toaletter er standardfasiliteter i de fleste av husene. Noen har også et eller flere møterom, og enkelte har miniatyrskytebane i kjelleren.

Ingen av disse husene har ansatte. Vaktmestertjenester og tilsyn organiseres i de fleste tilfeller på dugnad blant styrets medlemmer og andre, mens renhold enten kjøpes eller blir overlatt til leietakere. I de fleste tilfeller låner leietakerne nøkkel og har selv ansvar for huset i den tiden de leier det.

Det siste tilskuddet som er gitt til nybygg av forsamlingshus i området gikk til Stormoen skytterhus i Alvdal i 1985, ellers har alle tilskuddene etter 1987 gått til ombygging, restaurering og/eller tilbygg av eksisterende hus, som for eksempel tidligere forsamlingshus, skoler eller lignende. Flere av husene har vært ombygd og restaurert flere ganger, med eller uten statstilskudd og/eller tippemidler. Som eksempler på variasjonsbredden når det gjelder hyppighet av bygningsmessige forbedringer og omfang på statlige tilskudd kan nevnes Tyllaldalen samfunnshus i Tynset kommune og Galåen samfunnshus i Røros kommune. Samfunnshuset i Tyllaldalen ble bygd i 1971 (med statstilskudd) og har siden vært gjenstand for bare det nødvendige av vedlikehold, på dugnadsbasis, inntil det i 1998 fikk spillemidler i forbindelse med ombygging av salen til idrettsformål. Galåen samfunnshus (fra 1897) har gjennomgått omfattende ombygnings- og restaureringsarbeider både i 1978-79 og i 1992-93, med full pott i statsmidler og totalt 475 000 kr i tippemidler. Ved utbyggingen på 1990-tallet ble huset dessuten tilgodesett med flere personers arbeidskraft, betalt over AFT-ordningen (Arbeid for trygd) over en periode på halvannet år.

Bruken av husene og erfaringene med dem

De regionale kulturhusene

Tynset kulturhus

Kulturhuset har generelt svært høy bruksfrekvens, både når det gjelder arrangementer og øvinger/møter. I 2001 var det 105 arrangementer i huset med totalt 15340 besøkende, og 11 utstillinger i galleriet. Kinoen hadde fire filmframvisninger pr uke med et totalt besøk på vel 10000. Dessuten foregår det både øvinger og møter i huset både på dag- og kveldstid. I løpet

av en gjennomsnittssuke i 2002 var det eksempelvis seks-åtte øvinger og 11 møter på dagtid og fire øvinger og tre møter på kveldstid. I tillegg kommer mer sporadiske forestillinger for eksempel i regi av barneskolen, ungdomsskolen og videregående skoler (skolekonserter, teaterforestillinger, egne klasseproduksjoner med mer), forestillinger med Riksteatret og Rikskonserter, konferanser og møter.

Mange lag og foreninger bruker kulturhuset ukentlig som øvings- og møtelokale, og leier dessuten salen en eller flere ganger i året til publikumsrettede forestillinger. De faste brukerne er først og fremst ulike lag/foreninger innen musikk- og teaterlivet, både barn og voksne. Dessuten disponerer videoklubben fast et rom i huset, og Tynset kunstforening har ansvaret for flere utstillinger i galleriet i løpet av året.

Det er i det alt vesentlige lag og foreninger i Tynset kommune som bruker kulturhuset fast til øvinger og møter, men noen interkommunale foreninger, som Nord-Østerdal symfoniorkester, er også blant de faste leietakerne. Det skiller imidlertid ikke mellom lokale og utenbygdsboende leietakere når det gjelder utleiepriser, slik en ser for eksempel i mange av de lokale forsamlingshusene. Ved arrangementer betales en prosentandel av billettinntektene i tillegg til vanlig leie. Tynset kommune har et vedtak om at aktiviteter for/med barn og unge har gratis leie i kommunale lokaler. Omfanget av denne gratisbruken av lokaler i kulturhuset er omtrent like stort som den øvrige bruken av huset. Våre intervjuer med representanter for kulturlivet tyder på at denne prispolitikken har stor oppslutning. Utleieprisene for voksenaktiviteter oppleves også som akseptable, og det er neppe grunn til å tro at disse ekskluderer noen potensielle brukere. Enkelte voksenaktiviteter har riktignok flyttet ut av huset i senere tid, uten at dette tilskrives prisnivået. Det blir for eksempel nevnt at Trekkspillklubben har flyttet sine øvinger til aldershjemmet, sannsynligvis for å imøtekomme et ønske fra beboerne der. Og noen voksenkor og -korps har flyttet sine øvinger til skolene, fordi de der får gratis leie av lokaler.¹²

Våre intervjuer tyder på at brukerne er nærmest entydig tilfredse med huset også når det gjelder lokalenes funksjonalitet og tilretteleggingen for brukerne fra kulturhusledelsens side. Det blir nevnt at det fra et artistsynspunkt kunne vært mer plass på den ene siden av scenen, og at det burde vært mer oppbevaringsplass, men dette er også så godt som det eneste negative ved huset som blir trukket fram. Det understrekes tvert imot at det er få bommerter som er gjort når det gjelder det bygningsmessige og sceniske, sett fra brukersynspunkt. Også kulturhuslederen og kultursjefen understreker husets funksjonalitet for brukerne, og hevder at de etter 14 års bruk av huset knapt kan peke på noe som de ville gjort annerledes hvis de skulle bygd nytt kulturhus i dag!

Brukerne understreker også at de føler seg godt tatt vare på og opplever stor tilhørighet til huset. Samtidig er det enighet om at dette er personavhengig, og at kulturhusledelsen og

¹² Dette blir tilskrevet bestemmelsen om at studiesirkler og andre aktiviteter som er berettiget til Voksenopplæringsmidler (VO-midler) har krav på gratis lokalleie i bygg for undervisningsformål.

kulturetaten i Tynset er mer enn alminnelig fleksible og imøtekommende overfor brukerne og alltid prøver å finne tilfredsstillende løsninger.

Mens de faste brukerne av kulturhuset altså er hovedsaklig lokale lag og foreninger, blir et ikke ubetydelig antall oppsetninger satt opp på prosjektbasis. Arrangementer som Ungdommens kulturmønstring, som mange steder foregår på kommunenivå, er dessuten i denne regionen et interkommunalt tiltak med årlige mønstringer i Tynset kulturhus.

De prosjektbaserte oppsettingene inkluderer ofte både amatør- og profesjonelle krefter og flere ulike kulturuttrykk, og initieres enten fra kulturlivet selv, fra for eksempel Hedmark Teater eller fra kulturetaten. Sistnevnte har initiert flere slike egenproduksjoner i senere år, sist operaen "Hulda og Garborg", som ble satt opp i anledning Garborgåret i 2001. Den gikk først med seks fulle forestillinger i kulturhuset, deretter tre forestillinger på Det norske Teatret Oslo i april 2002, og er også invitert til to forestillinger på Bryne senere i 2002. Fra kulturetatens side vurderes det som mer nyttig for kulturlivet med slike egenproduksjoner enn bare å motta "de store stjernene", dessuten ser de det som en side ved deres regionale ansvar å initiere slike egenproduserte regionale oppsetninger. En har også inntrykk av at lokale/regionale oppsetninger er mer attraktive for publikum enn for eksempel Riksteatrets forestillinger. Både på grunn av publikumsoppslutningen og fordi en fryktet at svært mye tilbud utenfra kunne drepe den lokale aktiviteten, har en bevisst ikke ønsket mer enn fire forestillinger pr år fra Riksteatret. Tynset og Røros ønsket en alternering av RT-forestillinger mellom de to stedene, og planla busstransport for publikum mellom stedene. Riksteatret valgte imidlertid å levere full pakke (åtte forestillinger pr år) til Røros og å alternere mellom Tynset og Rena, noe som ikke fungerer særlig godt. Når det gjelder Rikskonsertene så har det de siste årene vært vanskelig å få deres konserter inn i forhold til andre aktiviteter, men skolekonsertene holdes i huset.

Kulturhusledelsen har ingen bevisst markedsføringsstrategi, og er minst fornøyd med det tilbudet de gir ungdommen mellom 15 og 18 år.

Galleriet, som var den totale nyskapingen i huset, er godt besøkt. På grunn av beliggenheten midt i ferdselsårene mellom legesenter/helsesenter, kafe, bibliotek og andre kulturtilbud, er mange regelmessig innom galleriet, deriblant også mange som sannsynligvis aldri ville ha oppsøkt et kunstgalleri andre steder. Kunstsalgene er også bra, og i 2001 hadde kulturetaten overskudd på kunstsalgene (25% provisjon).

I tillegg til regionale prosjekter, som allerede er nevnt, er kulturhusets regionale funksjon svært klar når det gjelder publikumssiden. Både interkommunale oppsetninger og arrangementer med profesjonelle krefter av nasjonal klasse trekker publikum fra nabokommunene Rendalen, Alvdal, Tolga og Follidal, tildels også fra Os, men disse er naturlig nok blitt noe mer rettet mot Røros etter at Storstuggu ble bygd (avstanden fra Os til Røros er ca 15 km, til Tynset ca 30). Også kinoen har i stor grad et regionalt publikum. Og

publikumskomforten berømmes sterkt, blant annet blir det påpekt som positivt at salen er liten nok til å være intim, samtidig som kapasiteten sjelden er for liten i forhold til behovet.

Generelt er det stor enighet blant våre informanter om at kulturhuset har representert en kvalitetsmessig heving for kommunen og regionen, både med hensyn til aktivitet og trivsel. Det påpekes at kulturtilbudet er blitt mye større og at det kulturelle engasjementet har økt. Dessuten er det blitt brutt ned noen grenser i den forstand at folk er blitt mer åpne for ukjente kunst- og kulturuttrykk, som for eksempel billedkunst og opera. Informantene har også tiltro til at et godt kulturtilbud og stor kulturell aktivitet er en styrke i forhold til det å trekke innflyttere til regionen.

Storstuggu

Det er viktig å ta med i betraktningen når en vurderer bruken av Storstuggu at det er bare to år siden huset ble åpnet og at husets muligheter kanskje ikke er utprøvd enda. Det er derfor ikke riktig å trekke direkte sammenligninger med kulturhuset på Tynset, som er godt innarbeidet over 14 år. Samtidig vil vi påpeke at brukerne selv lett trekker sammenligninger mellom de to husene, på grunnlag av egne kunnskaper og erfaringer med begge husene.

Avtalen mellom kommunen og Quality Hotel Røros når det gjelder huset er slik at begge parter disponerer like mange kvadratmetertimer i året. I praksis blir disse kvotene ikke fylt, og det er "førstemann til mølla"-prinsippet som rå. De to har felles bookingsystem og jevnlig koordineringsmøter om den daglige driften i huset, og dette synes å fungere godt.

I 2001 var det ca 60 kulturarrangementer i Storstuggu, med i alt 9483 besøkende. Besøktallet var noe lavere enn det tilsvarende for 2000, noe som blir forklart med at en da hadde noen svært store arrangementer som trakk store publikumsmasser (for eksempel fylkesmønstringen for Ungdommens kulturmønstring). I tillegg ble det vist 241 kinoforestillinger med i alt 11240 besøkende, som utgjorde en økning fra året før på 22% (men tallene er ikke helt sammenlignbare ettersom kinoen først åpnet i slutten av januar 2000).

Røros janitsjar er foreløpig alene om å bruke huset, nærmere bestemt kinosalen, til ukentlige øvinger. Fra kommunens side blir det heller ikke gjort noe aktivt for å markedsføre huset som øvings- eller produksjonssted for lag og foreninger. Flere lag og foreninger har imidlertid leid både storsalen og andre lokaler i huset til publikumsrettede forestillinger. Erfaringene fra brukerne er positive, særlig fra store arrangementer der en har brukt både storsalen og det meste av husets andre lokaler. Storsalen berømmes for gode sceneforhold, akustikk og tekniske forhold, og også kinosalen synes å fungere bra for øvelser og mindre konserter og andre forestillinger. Nærheten til hotellet oppleves også som svært praktisk når lokale lag og foreninger arrangerer stevner eller festivaler med tilreisende deltakere (distriktskappleik, janitsjarsfestival og større jubileumsarrangementer er eksempler på slike anledninger).

Et gjennomgående problem for lag og foreningers bruk av Storstuggu er imidlertid prisen som må betales. Det hevdes at prisene gjør det umulig for andre enn store lag og foreninger å bruke det til øvingslokale, og at en må være sikker på å fylle salen med publikum for å kunne leie den til arrangementer. For mindre arrangementer er det derfor andre og billigere alternativer, for eksempel enkelte av samfunnshusene i kommunen, som må brukes. Selv for større arrangementer er det imidlertid vanskelig å få det til å gå økonomisk, blant annet fordi det er minimalt med lyd- og lystemikk som er inkludert i den ordinære husleia. Som allerede nevnt er det et profesjonelt firma som har ansvar for teknikken i huset, og ingen andre har anledning til å bruke utstyret. Hvis en trenger mer enn minimumsressursen av lyd og lys må en derfor både betale leie for utstyret og timelønn for de to teknikerne som styrer det. Resultatet er at en kveld i storsalen med nødvendig teknisk utstyr og kompetanse lett kommer opp i 30000 kroner (inkl kommunens andel av billettinntektene). Hvis en regner en billettpris på 150 kroner som maksimum for en konsert med et lokalt orkester, må en ha minst 2/3 full sal (200 personer) for å gå i balanse på et slikt arrangement. Det fins flere eksempler på lag og foreninger som står i gjeld til Storstuggu etter å ha gått underskudd på arrangementer.

Også kafeen oppleves som lite tilpasset kulturlivets behov. Hotellet har førsterett til å stå for servering/kafe- og kiosksalg ved arrangementer, men tillater at brukerne selv har enkel kafedrift ved mindre arrangementer. Dette er det imidlertid dårlig tilrettelagt for, for eksempel er det ikke kjølerom og nødvendig kjøkkenutstyr for å lage vaffelrøre eller lignende.

Det blir også framholdt at det som kunne blitt fine produksjons-, øvings- og kurslokaler for lag og foreninger og også velegnet som utstillingslokale, beklageligvis ble sterkt redusert i løpet av byggeprosessen av økonomiske grunner. I dag framstår dette som et stort åpent vrimleareal med et lite amfi. Ved hjelp av skyvedører kan arealet innlemmes i storsalen. Et mindre hjørnerom kan stenges av og brukes til møterom. Bortsett fra amfiet, som egner seg godt for kabareter og andre små forestillinger, blir hele denne delen av huset vurdert som for liten og dessuten uhensiktsmessig for mange formål. Vanskelige lysforhold gjør det for eksempel uegnet for både lysbildeframvisninger og utstillinger. Ettersom det ikke lar seg avstenge mot vestibylen er det dessuten nødvendig med konstant vakthold ved utstillinger der.

Huset gir muligheter for forestillinger som en tidligere ikke har hatt tilgang til på Røros, og tilbudet av eksterne krefter er blitt større. Riksteatret gjester huset hele åtte ganger i året, som er maksimum av hva en kan få derfra, dessuten kjøpes andre eksterne artister/forestillinger gjennom ulike kanaler. Storstuggu representerer slik en viktig standardheving for publikum, samtidig som det gjør folk mer kvalitetsbevisste når det gjelder presentasjoner og sceniske forhold. Fra kulturhusledelsens side blir det imidlertid påpekt at det er en utfordring å sørge for at tilbudet ikke blir så stort at folk mettes og syns de må velge. Det oppleves for øvrig som et kulturpolitisk dilemma at det er mer lønnsomt for kommunen å leie ut huset til andre arrangører enn å selv stå som arrangør for forestillinger med eksterne artister.

Alle våre informanter innen kulturlivet er enige om at publikumsopplevelsen i storsalen er av en kvalitet som overgår alt en tidligere har hatt tilgang til på Røros. Sett fra publikumssynspunkt er tilbakemeldingene entydig positive. Det er for øvrig primært på publikumssiden at huset har en regional funksjon. Den aktuelle regionen er i dette tilfelle først og fremst Holtålen kommune nord for Røros, dessuten Os og til dels Tydalen kommuner. Samtidig er det som allerede beskrevet en del misnøye med husets brukervennlighet, både når det gjelder lokaler og policy overfor det lokale kulturliv.

Generelt er våre informanter for øvrig skeptiske til "ekteskapet" med hotellet. De frykter at hotellet etter hvert vil ta mer og mer av styringen med huset, fordi Røros kommune med sin dårlige økonomi ikke er i stand til å konkurrere på samme vilkår, og at det kan ende med at hotellet overtar deler av kommunens brukskvote i huset. Informantene spør seg også om det ikke ville vært strategisk lurt av kommunen å tilby lag og foreninger å bruke lokaler i huset et visst antall timer/kvelder i en periode til subsidiert pris, istedenfor at det blir stående ubrukt. Dette ville kanskje føre til at flere fikk et forhold til huset og at bruksfrekvensen etter hvert ville øke.

Samlokaliseringen med hotellet innebærer at huset ligger utenom det som er selve sentrumsområdet på Røros og i et strøk med hovedsaklig boligbebyggelse. Dette, sammen med det faktum at det ikke er kafe eller andre tilbud som gjør det til et sosialt treffpunkt, innebærer at huset i liten grad blir et naturlig sted å stikke innom. Beliggenheten er imidlertid neppe noe hinder for bruken av huset til planlagte aktiviteter. Noen av informantene påpekte for øvrig at kulturetaten er blitt mer utilgjengelig etter at den flyttet ut fra kommunehuset og over i Storstuggu.

Det lokale kulturhuset

Aukrustsenteret

Ca 500 publikummere var tilstede på ulike kulturformidlingsarrangementer i Aukrustsenteret i 2001. Arrangementene omfattet teaterforestillinger for barn og konserter for voksne. I tillegg til disse ble det arrangert humorseminar med ca 70 deltakere, og to helger før jul var det "julegate" i huset, der lokale lag/foreninger og enkeltpersoner stilte ut arbeider og framførte smakebiter på sine aktiviteter, og som trakk i alt 900 besøkende. Dessuten var ca 1100 besøkende i huset i forbindelse med møter, jubileer og sosiale arrangementer, samt Solan Gundersens Vinterleker. Kinoen, som har forestillinger en til to ganger pr uke hadde et samlet besøk i 2001 på 2436.

Som tidligere nevnt var Aukrustsenteret i utgangspunktet ikke tenkt som et kulturhus for det lokale kulturlivets behov, men som et næringsbygg med kinosal. Både kulturledelsen i kommunen, administrasjonen i Aukrustsenteret og de representantene fra kulturlivet som vi har snakket med er av den oppfatning av kulturdelen i huset bærer preg av å være planlagt på

næringslivets premisser, og at mye derfor ikke er i samsvar med kulturlivet og kulturinteressenes ønsker og behov. Blant kritiske sider ved huset påpekes for eksempel mangel på øvings- og produksjonslokaler, for liten scene, i mange sammenhenger for liten sal og mangel på scenerigg og lysrigg. Dessuten ble huset bygd uten publikumsgarderobe, men dette har en senere funnet en løsning på.

Våre informanter understreker at huset nå oppleves som mye mer åpent for lokale brukere enn det var tidligere, og at dette blant annet har sammenheng med at de som jobber i huset nå er positive og imøtekommende. Til tross for at huset er annonsert som stengt hele vinteren (bortsett fra i vinterferien og påskeferien) så er det alltid åpent når de ansatte er tilstede, slik at en kan komme inn både i museums- og kulturdelen i huset. Den tidligere ledelsen holdt strengt på åpningstidene, noe som skremte mange unna. Det at lokalbefolkningen får gratiskort for resten av året når de har betalt inngangsbillett en gang til utstillingene i museet, bidrar også til at folk besøker huset ofte og utvikler eierfølelse i forhold til det. Generelt ser det ut til huset mer enn tidligere oppleves om lokalbefolkningens hus. Huset brukes også mer enn tidligere til lokale kulturaktiviteter, og våre informanter hevder at de nå ser på det mer som et kulturhus enn som et museum.

Det viktigste lokalet i kulturdelen i huset er salen, som foruten kino brukes til en del kulturarrangementer. Scenen egner seg godt til små forestillinger, enmannstablåer osv. Brukerne berømmer scenen som svært god å opptre fra, blant annet er akustikken veldig god og det er intimt slik at en får god kontakt med publikum. Både scenen og salen er imidlertid for små til større oppsetninger, og da er en fortsatt henvisning til det gamle samfunnshuset fra 1960-tallet, som i dag benyttes først og fremst til idrettsformål. En del lag og foreninger velger imidlertid å dimensjonere oppsettingene sine etter fasilitetene i Aukrustsenteret.

Huset er lite brukt av kulturlivet til øvingsformål og har pr i dag ingen faste brukere til slike formål. Noen lag og foreninger har imidlertid øvd i huset i kortere perioder før bestemte forestillinger, og har hatt gode erfaringer med det. Det faktum at det ikke fins lagerplass i huset til instrumenter, rekvisitter og materialer, gjør det imidlertid lite egnet for øvingsformål blant annet for store deler av musikklivet. Et rom ved siden av salen, som lenge har vært brukt som "Solan Gundersens detektivbyrå" – et tilbud for barn – er nå ryddet og gjort tilgjengelig for andre formål, og det knytter seg forhåpninger til at dette både kan fungere som lokale for utstillinger, møter/øvinger og som avlastningsrom i forhold til sal og scene. Ledelsen i bygget vurderer å markedsføre huset aktivt overfor lag og foreninger forut for planleggingen av neste sesong, i et forsøk på å få kulturlivet til å bruke huset mer.

Vårt materiale tyder på at det lokale kulturlivet ser på Aukrustsenteret i større grad som en arena for publikumsopplevelser enn for egenaktivitet. Som publikummere er de også svært positive til huset, blant annet er salens intimitet og komfort noe som blir lagt stor vekt på. Kommunens innsats for å skaffe forestillinger og aktører utenfra til huset blir framhevet som viktig både for at huset skal bli brukt og fordi det representerer en vesentlig bedring av

kulturtilbudet. Fra kommunens side er det imidlertid et dilemma at salen er for liten til at det går an å få slike arrangementer til å gå i balanse økonomisk.

Kulturlivets representanter vurderer prisene på lokaler som akseptable hvis det dreier seg om å leie det for en kveld til en forestilling eller et annet arrangement. Prisnivået blir sammenlignet med det en må betale for å leie kirken, der en ikke har tilnærmedesvis samme fasiliteter. Samtidig er det en klar oppfatning av huset ville blitt mer brukt hvis det hadde vært billigere å leie. For eksempel er prisnivået sannsynligvis en reell barriere når det gjelder bruk av huset som øvingslokale.

Arrangørene har selv ansvar for kafesalg ved arrangementer i huset, men kafeen er ellers ikke åpen.

I senere tid har huset, det vil si kafelokalet, vært brukt ved for eksempel jubileer og private fester, og erfaringene med dette er svært positive.

De lokale forsamlingshusene

De lokale forsamlingshusene brukes i det alt vesentlige til sosiale sammenkomster, enten for hele grenda eller bygda, eller ved private anledninger. De aller fleste husene brukes for eksempel som samlingssted for bygdas innbyggere på 17.mai-arrangement og juletreffester. I mange tilfeller er dette de eneste fellesarrangementene i bygda, men i enkelte bygder blir det arrangert også andre tilstelninger mer eller mindre fast i løpet av året. Som eksempel kan nevnes Lonås grendehus i Tynset kommune, der det i tillegg til juletreffesten og 17.mai-arrangementet også arrangeres både påskefest, julebasar, pølsemoro om høsten og en annen årlig tilstelning med underholdning. I flere av husene arrangeres dessuten bingo regelmessig, enten i regi av lag og foreninger eller i husets egen regi. Offentlige fester med innleid musikk, som tidligere ble arrangert regelmessig i de fleste husene, er det derimot slutt på de aller fleste steder, med den begrunnelse at musikken er blitt så dyr at det ikke går an å få det til å bære seg økonomisk.

I alle husene utgjør utleie til private lag i forbindelse med brylluper, konfirmasjoner, bursdager og minnesamvær en vesentlig del av bruken. Omfanget av denne utleievirksomheten varierer imidlertid mye, fra tre til fire ganger i halvåret til mange ganger i måneden. Det er i det alt vesentlige bygdas egne beboere som leier huset til slike formål, men enkelte hus er populære også for utenbygds folk. For eksempel brukes Galåen samfunnshus i Røros kommune mye av folk også fra kommunesenteret til private sammenkomster.

Kulturaktivitet eller -tilbud forekommer i liten grad i disse husene, hvis en ser bort fra at de (i varierende grad) brukes av lag og foreninger til (års-)møter. Enkelte hus, som enten er eller tidligere har vært eid av enkeltorganisasjoner, brukes av disse som fast møte- og/eller

aktivitetslokale. Enkelte av husene brukes også sporadisk til seminarer/kurs i regi av lokale lag og foreninger. Noen av husene brukes også mer eller mindre jevnlig til aktiviteter for barn, for eksempel i regi av foreninger som 4H eller idrettslag, og de brukes i forbindelse med skirenn eller andre idrettsarrangementer for både barn og unge. Særlig Galåen samfunnshus utmerker seg ved at ungdom er en betydelig brukergruppe. Grupper av unge både fra bygda og fra kommunen ellers bruker huset for eksempel til ulike typer musikkaktivitet og det har også vært mye brukt til klassefester og andre sosiale sammenkomster for ungdom. Den korte avstanden til Røros innebærer også at dette huset ofte benyttes i forbindelse med for eksempel Rørosmart'n, skirenn og festivaler, blant annet til overnattingsformål.

De fleste husene har en prispolicy som skiller mellom innenbygdsboende og utenbygdsboende leietakere, og flere skiller også mellom utleie til fester/brylluper og formål som innebærer mindre slitasje på gulv og inventar (møter, minnesamvær osv).

Flere av samfunnshusene er som sagt tilrettelagt for bruk til idrettsaktiviteter og dekker blant annet skolens behov for gymsal. I noen tilfeller er lokaler i forsamlingshusene også utleid til barnehageformål på dagtid, uten at dette synes å begrense andre typer bruk av husene.

Til tross for at bruksfrekvensen ikke alltid er svært stor i disse husene så er det en overveldende oppfatning blant våre informanter (styreledere i husene) at de er svært viktige for lokalsamfunnene. Flere informanter uttrykte seg omtrent slik: *"Nå har vi mistet både butikken, posten (og evt. skolen), dette huset er det eneste samlingspunktet vi har igjen."* Samtidig er det viktige utfordringer knyttet til det å holde husene i stand og å få driften til å gå rundt økonomisk. Alminnelig vedlikehold gjøres hovedsakelig på dugnad og også mye av den daglige driften skjer på frivillig basis, men utgifter til forsikring og oppvarming er blitt så høye at det i mange tilfeller er vanskelig å greie det, selv i de tilfellene der det gis kommunalt driftstilskudd. De husene som er samlokalisert med skoler eller som leies ut til barnehageformål har imidlertid den fordel at utgiftene til strøm og oppvarming helt eller delvis dekkes av andre. Standarden på husene synes i de fleste tilfeller å være svært tilfredsstillende, og de aller fleste av husene vurderes som godt tilpasset både dagens bruk og de framtidige behov som det i dag er mulig å forutse.

Kap. 5 Case-kommunene i midtre Troms

De utvalgte kommunene i Troms er Tromsø, Balsfjord, Lenvik og Sørreisa. Vi bruker betegnelsen midtre Troms på området. Området er kjennetegnet ved store avstander både internt i kommuner og på tvers av kommunegrensene. For eksempel dekker Tromsø kommune et like stort areal som Vestfold fylke. Tromsø by utgjør det ubestridte sentrum i området, blant annet når det gjelder arbeidsmarked og kulturtilbud. Også Finnsnes har bystatus og er et viktig handels- og servicesenter i den sørlige delen av case-området, med et oppland med ca 35 000 innbyggere. Befolkningsutviklingen i det meste av området er i dramatisk nedgang, mest i de delene som ligger lengst fra Tromsø, mens Tromsø har sterk befolkningsøkning. I perioden 1989-2000 økte folketallet totalt med ca. 18 %, for barn i barneskolealder med 35 %, og folketallet i byen var i 2000 oppe i 65000, medregnet et betydelig antall studenter. (Fra Kommunedelplan for kultur, Tromsø kommune 2002)

Kjennetegn ved kulturlivet i området

Byene Tromsø og Finnsnes (som har bystatus fra 2000) og deres nærområder skiller seg fra resten av case-området ved en positiv befolknings- og økonomisk utvikling og et omfattende kulturliv. Særlig Tromsø har flere kulturinstitusjoner og -miljøer av nasjonal betydning. KulturHuset har siden åpningen i 1984 tatt imot verdenskjente artister innen teater, musikk, film, dans, opera, og det nye kulturhuset Tvibit¹³, som åpnet i 2000, er tilrettelagt primært for at unge mellom 15 og 19 år skal ha et sted i sentrum der de kan møtes og uttrykke og eksponere seg. I begge byene arrangeres årlig flere store kunst- og kulturfestivaler, messer og brede kulturmønstringer som også gjør seg gjeldende i nasjonal sammenheng. Kulturtilbudet både i Tromsø og på Finnsnes benyttes i betydelig grad av befolkningen i deres respektive nærregioner (hhv Tromsø-regionen og Midt-Troms).

Kulturlivet i området er ellers bredt og kjennetegnet av et stort spekter av lag og foreninger, særlig innen idrett, sang og musikk og teater/revy. Mange av bygdene i området har lange revytradisjoner med diktning, skuespill, sang og musikk som ingredienser. I flere av kommunene arrangeres festivaler, byggedager, husflidsmesser og andre større arrangementer. Ungdommens kulturmønstring arrangeres for eksempel i alle kommunene hvert år, dessuten er flere av de kommunale kulturskolene sentrale i prosjektorganiserte tiltak.

Ungdomslagene har stått og står fortsatt sterkt i området. I 2000 var Troms Ungdomsfylking et av de største fylkeslagene i Noregs ungdomslag. Mange av ungdomslagene i området har egne hus.

¹³ Verken KulturHuset eller Tvibit har fått støtte over tilskuddsordningen til lokale og regionale kulturbygg.

Kulturbyggene med statstilskudd

Det er gitt statstilskudd til mer enn 20 kulturbygg i de aktuelle kommunene siden 1987. Ett av byggene er regionalt kulturbygg, nemlig Kulturhuset i Finnsnes. Tromsdalen kulturhus, Troms fylkeskultursenter, som begge ligger sentralt i Tromsø, og Flerbrukshuset i Sørreisa kan kategoriseres som lokale kulturhus. De øvrige husene er ulike varianter av lokale forsamlingshus enten i distrikts-Tromsø eller i en av de andre kommunene.

Regionale kulturhus

Kulturhuset på Finnsnes¹⁴

Kulturhuset ligger sentralt i kommunesenteret (i Lenvik kommune) og ble åpnet i mars 1995. Huset er en ren kommunal virksomhet underlagt Hovedutvalg for kultur og med administrativ tilknytning til kulturetaten. Huset var opprinnelig tiltenkt et regionalt styre, men Lenvik kommune ble eneansvarlig for økonomi og drift. Huset har i dag et styre som består av fem representanter fra kulturlivet og det politiske miljø i Lenvik.

Kulturhuset har to saler, begge med fast amfi og utstyr for kino, og med plass for henholdsvis 400 og 69 mennesker. Dessuten er det et antall mindre grupperom/ møterom og en foajé som er tilrettelagt for utstillinger av forskjellig art. Kafe fins ikke i huset.

Huset er bygd inntil rådhuset, og foajé og møterom benyttes også for kommuneadministrasjonens formål. Finnsnes Kino, Kulturskolen i Lenvik og Lenvik folkebibliotek er lokalisert i huset.

Kulturhuset har daglig leder og tekniker/vaktmester, begge i 100 % stilling, og kinoadministrator, kinomaskinist og billettør utgjør til sammen ca 140 % stilling.

Kulturhusets regionale nedslagsfelt omfatter de andre kommunene i Midt-Troms-regionen (Tranøy, Torsken, Berg, Sørreisa og Målselv). Regionen kjennetegnes ved korte avstander og har en omkrets på ca 50 km i hver retning.

Lokale kulturhus

Tromsdalen kulturhus

Bygget ble reist i 1940 og fungerte som barneskole helt til 1989. Etter å ha stått tomt og uten vedlikehold i noen år ble bygget fra 1992 overtatt av Kulturavdelingen i Tromsø kommune. Det ble i 1999 og 2000 gitt statstilskudd på til sammen 1,362 mill. for utbygging og

¹⁴ Vi har utallige ganger bedt om å få tilsendt diverse dokumenter fra kommunen og fra kulturhuset, men forgjeves. Beskrivelsen er derfor basert kun på intervjuer og noe stoff fra nettet.

tilrettelegging/innredning av det eksisterende bygget. På grunn av sterk økning i aktiviteten i huset og behov for større plass til bl.a. teateraktivitet kom det ved utgangen av 2000 opp ønske om å bruke statstilskuddet og gjenstående egenandel til bygging av en sal/black box som et frittstående bygg, samt tilrettelegging av det eksisterende bygget for funksjonshemmede. Det nye bygget vil i et byggetrinn to kunne knyttes til hovedbygget med et mellombygg.

Huset er fagsenter for scenekunst (dette er under utvidelse) og fagsenter for animasjon (som er nytt), med ansvar for instruksjon og oppstart av nye grupper i hele kommunen. Virksomheten i huset er organisert sammen med fem, seks andre kompetansemiljøer i en egen resultatenheter, som blant annet gir kulturskoletilbud på flere fagfelt.

Tromsdalen kulturhus drives på en blanding av kommunalt og idealistisk grunnlag, dvs at det er noen kommunalt lønnete stillinger i huset, men driften må finansieres ved hjelp av prosjektmidler og frivillig innsats. En kommunalt ansatt kulturkonsulent i hel stilling har bl.a. ansvar for et utviklingsprosjekt (blant annet utbygging av black box), dessuten har huset daglig leder/ kunstnerisk leder i halv stilling og to fagsenterledere i prosjektstillinger (ca 50 % hver). Det er videre en stilling (75 %) på kostyme og lager/systue, som server hele byen, amatører og profesjonelle. En person er timelønnet på lyd/lys/scenografi og en snekker lager sceneelementer m.m. Begge disse leies også ut og server hele byen. Det samme gjelder to personer som arbeider med animasjonsgrupper for barn og unge. KULteateret, som organiserer grupper innen sirkus/ akrobatikk/teater, er organisert som frivillig organisasjon. Ca 20 instruktører jobber i huset på timebasis, på varierende lønnsvilkår, og det arbeides med å bygge opp instruktørutdanning.

Det er ungdomsklubb i huset, og en del av huset har i en periode vært leid ut til korttidsbarnehage. Fritidsklubben har en ansatt i 50%.

Troms fylkeskultursenter – Tromskysten

Det gamle kysthospitalet, beliggende sentralt i Tromsø, ble oppført i 1932 og nedlagt i 1990-91 da Regionsykehuset flyttet til Breivika. Da det i 1995-96 ble gitt statsstøtte til restaurering/ombygging for kulturformål, ble 40% av det totale arealet godkjent som støtteberettiget som lokalt kulturbygg (etter innstilling fra departementets politiske ledelse).

Ca kr 200 000 av de bevilgete midlene, som skulle brukes til opprusting av loftet og til ny heis, står i 2002 fortsatt på fond. Den gamle heisen er verneverdig og har derfor ikke vært rørt, og nå planlegges bygging av ny heis på utsiden av bygget. Flere kunstnere flyttet inn i huset allerede før restaureringsarbeidet begynte og arbeidet har pågått over flere år, etter hvert som lokaler er blitt tomme.

Da statsstøtten ble gitt var huset organisert som et andelslag med fylkeskommunen som en av flere andelseiere. Fra 1997 var det en 100% fylkeskommunalt eid bedrift, men er fra 1.1.2002

registrert som et fylkeskommunalt foretak, drevet på non-profit-basis med årlige tilskudd fra fylkeskommunen. Fylkeskulturutvalget er styre for kultursenteret og huset administreres av kulturadministrasjonen i fylkeskommunen.

Flerbrukshuset i Sørreisa

Huset sto ferdig i 1992 og ligger i tilknytning til skole, idrettshall, svømmehall og ungdomsklubb, i sentrum av kommunesenteret Sørreisa. Kulturskolen, som inntil 2001 var lokalisert i huset, holder nå til i lokaler i ungdomsskolen.

Huset inneholder sal med mobilt amfi, som også fungerer som kinosal, med plass til 272 personer, skuespillergarderobes, et mindre møterom, og en romslig foajé med kjøkken, dessuten garderobe, toaletter og lagerrom. Det er ikke kafedrift i huset.

Flerbrukshuset er fullt ut kommunalt eid og drevet. I den første tiden etter at huset var bygd, var det avsatt midler på kulturbudsjettet til dekning av utgifter til artisthonorar etc i forbindelse med kommunens arrangementer i huset. Midt på 1990-tallet ble denne posten strøket på grunn av nedskjæringer i kulturbudsjettet. De siste par årene har det imidlertid igjen vært budsjettet med et beskjedent beløp, tildekning av underskudd på kulturarrangementer, men da også på andre spillesteder enn i kulturhuset. Utleieprisene i flerbrukshuset er samordnet med de andre husene i kommunen.

På grunn av dårlig kommuneøkonomi arbeides det nå med å få til et samarbeid med næringslivet om et kulturhusfond, for å sikre driften av huset. Kommunens kulturkonsulent har det administrative ansvaret for huset og skal også stå for arrangementer i huset, men det arbeides kontinuerlig med å finne nye måter å samordne ressursene på.

Hele komplekset med kulturhus, svømmehall, idrettshall og ungdomsklubb har felles vakt-/betjeningsturnus hele dagen og i helgene når det er aktivitet i huset.

Lokale forsamlingshus

En relativt stor andel av statstilskuddene til lokale forsamlingshus i dette området har vært gitt til nybygg, de øvrige er gått til ulike typer ombygging eller restaurering av eldre hus.

De fleste lokale forsamlingshusene i området er eid av andelslag og har benevnelsen samfunnshus, mens andre eies av bygdas befolkning uten at det har vært andelstegning. Andelslagene består hovedsakelig av lokale personlige andelseiere som har tilegnet seg andeler enten da husene ble bygd eller i forbindelse med restaureringsarbeid, og enten ved kjøp eller dugnadsinnsats. De organisasjonene som har egne hus er hovedsakelig ungdomslag eller idrettslag.

Ett av de husene som vi har kategorisert som lokale forsamlingshus skiller seg fra disse hovedtypene ved at det er kommunalt eid, nemlig Meistervik miljøbygg i Balsfjord kommune. Huset ble bygd av Meistervik idrettslag i 1989, som kombinert samfunnshus og grendeskole, og Balsfjord kommune leide skoledelen i bygget fram til 1998. Da ble skolen nedlagt, men kommunen var kontraktforpliktet til å betale leie i ytterligere tre år, til august 2001. Uten leieinntekter kunne idrettslaget ikke beholde huset og kommunen overtok det, men idrettslaget står for driften.

Også andre av husene har skiftet eiere. Vågan samfunnshus i Lenvik kommune, som opprinnelig var eid av UL Vårlyd, ble omorganisert til andelslag i forbindelse med ombygging/restaurering omkring 1990, men ungdomslaget er største andelseier og fortsatt sentral i driften av huset. Fjellheim samfunnshus, også i Lenvik kommune, var opprinnelig andelslag, men eies nå av UL Fjellheim.

Tromvik grendehus i Tromsø kommune ble bygd i 1992 som et flerbruksanlegg med barnehage, og med tilskudd fra både stat og kommune. Utover på 1990-tallet gikk barnetallet ned og barnehagen ble flyttet til skolen og organisatorisk lagt inn som en del av denne. Husflidslaget leier nå disse lokalene permanent.

De aller fleste husene er bygd og/eller restaurert på dugnad. I senere tid har imidlertid svært mange av husene erfart at det er blitt vanskeligere å mobilisere til større dugnadsoppgaver, og det må leies arbeidskraft til slike. Vanlig løpende vedlikehold derimot gjøres fortsatt på dugnad.

Bruken av husene og erfaringene med dem

Det regionale kulturhuset

Kulturhuset på Finnsnes

Kulturhusets drift omfatter årlig ca 60 forestillinger/arrangementer med til sammen ca 10 000 besøkende og 300 kinovisninger med ca 10 000 besøkende. Biblioteket har ca 20 000 besøkende i året.

De to salene benyttes fleksibelt til mange formål, som konferanser, forestillinger og kino, og gruppe-/møterommene benyttes til både kulturskole, møter og andre formål. Foajeen og deler av andre etasje benyttes til utstillingsformål i regi av bl.a. Midt-Troms kunstforening, og Bodø kunstforenings vandretstilling Nordnorsken besøker huset hvert år. Lokalet er derimot ikke godkjent for å ta i mot Riksutstillinger, og Midt-Troms kunstforening arbeider med å få lokaler i Heggelia i Målselv kommune for å kunne ta imot i alle fall noen av Riskutstillingers utstillinger. Betjeningen i biblioteket og i billettsalget holder vakt over utstillingene i deres åpningstid, mens kunstforeningen selv besørger vakthold når det er aktivitet i huset utover

denne tiden. Ettersom utstillingen er plassert i vranglearealet i huset, har det stort besøk også av folk som ellers ikke eksplisitt ville oppsøkt kunstutstillinger.

Hålogaland Teater besøker huset fire ganger i året, og det er et av Riksteatrets faste spillesteder. I tillegg leies artister gjennom ulike artistbyråer. Fordelingen mellom profesjonelle og amatørforestillinger er omtrent 50-50. Kultoretaten opplever at det er økonomisk vanskelig å arrangere større konserter/forestillinger med kjente artister, fordi publikum ikke stiller opp. Folk er mer opptatt av det kjente og nære enn av kjente artister utenfra. Som eksempel nevnes at Oslo Gospel Choir holdt to konserter med til sammen 5-600 publikummere (mens budsjettet tilsa 1100), mens en konsert med Halvdan Sivertsen eller Honningsvåg-revyen trekker fulle hus.

Våre intervjuer med brukere av huset tyder på at bruken av huset er økende og at folk blir mer og mer bevisst på dets bruksmuligheter både for ulike brukergrupper og ulike aktiviteter. Salene er funksjonelle og fine for kino og for framføring av musikk, dans og drama, men fast amfi gjør dem lite fleksible for øvinger og produksjonsformål. Både brukere og kulturhusledelse savner et stort allaktivitetsrom med flatt gulv, der kor, korps og teatergrupper kunne øve og gjøre ferdig produksjoner som skal på scenen, og som også kunne gitt muligheter for ungdomsaktiviteter og dans. Akustikken i storsalen er dessuten ikke optimal, og visse aktiviteter, som kor, blir derfor lagt til andre lokaler, for eksempel kirken.

Det å få profesjonelle arbeidsforhold har betydd mye for kulturlivet, og ikke minst er det viktig for barn og unge å få opptre under profesjonelle forhold, for eksempel under Ungdommens kulturmønstring. Huset er godt teknisk utstyrt og på dagtid får alle den hjelp de trenger, men på kveldstid er det litt vanskeligere og ikke minst dyrere å få tilgang til teknisk kompetanse. Det tekniske utstyret har for øvrig også inspirert lokale ungdommer til å utvikle teknisk kompetanse rundt sceneteknikk, lyd og lys.

Utleieprisene vurderes som "til å leve med", men differensierte priser etterlyses.

Mangel på kafe i huset blir påpekt, dessuten at billettsalget er uhensiktsmessig og amatørmessig for å skulle betjene så stort publikum.

Huset er bygd slik at det ikke er mulig å bygge det ut, det gjør det låst – men kvaliteten på den bygningsmassen som er, er god.

Kulturhuset er fast arena for den lokale Ungdommens Kulturmønstring i Lenvik og for fylkesmønstringen. Et regionalt storband har også brukt huset til konserter. Kulturhusets regionale funksjon er ellers først og fremst knyttet til publikumsaspektet og til arrangementer med større artister. Egenaktivitet og oppsetninger av lokale revyer foregår derimot i all hovedsak i lokale hus i hjemkommunene.

De lokale kulturhusene

Tromsdalen kulturhus

De planene som ble utarbeidet i 1992 for bruken av huset innebar at en skulle bygge videre på aktiviteter som allerede foregikk i bydelen (for eksempel revy og barneteater) og følge opp det arbeidet som var lagt ned for å få til et sted for bydelens ungdom, og samtidig bygge opp nye tilbud (for eksempel kunstsenter) og reetablere andre (musikkorps/musikkforening). Dette fungerte ikke etter planen, og etter noen år gikk man over til rendyrking av aktiviteter innen teater, scenekunst og etter hvert sirkus, med fokus på barn og unge.

I dag fungerer huset som base og produksjonslokale for kunstnere og kulturarbeidere, spesielt innen teater og scenekunst, i tillegg til at det er gir rom for barnehage, kommunal fritidsklubb og for ulike kulturaktiviteter for barn, unge og voksne i Tromsdalen.

I 2000 startet Tromsø kommune med utvikling av kulturskoletilbud innen teater, bilder og film i samarbeid med kulturlivet, og det ble fra 2001 etablert fagsentre i tilknytning til flere institusjoner/kompetansemiljøer i kommunen med ansvar for å gi kulturskoletilbud på ulike felt i bydeler og i distrikts-Tromsø i samarbeid med fritidssentre, skoler og lokale kulturmiljøer. Fagsenter i scenekunst og fagsenter i animasjon er plassert i Tromsdalen kulturhus. Virksomheten er organisert sammen med de andre fagsentrene i en egen resultatenheter.

Fagsenter i scenekunst ga i 2001 kulturskoletilbud i totalt 11 teater- og sirkusgrupper. Fagsenteret samarbeider ellers nært med, og tilbyr tjenester til amatørteatergrupper, skoler og revylag i kommunen og ellers i Nord-Norge, og holder kontinuerlig lederopplæring. Fagsenter i animasjon hadde i 2001 to barnegrupper og en ungdomsgruppe med kjernetid en kveld i uka samt åpent verksted en kveld i uka. Det ble videre arrangert festivaler (Barnas Byspill og Julefestivalen) og vist flere forestillinger, og det ble holdt to helgekurs for voksne i ulike disipliner innen feltet animasjon. Totalt deltar 230 barn og unge i faste grupper i huset, dessuten.

Tromsdalen kulturhus tilbyr også konsulenthjelp og kompetanse innen regi, produksjonsledelse og leie/utlån av kostymer og utstyr innen scenografi, lyd- og lysteknikk.

Ungdomsklubben i huset har åpent en kveld i uken (diskotek) og klubbkvelder i skoleferier, og lokalene leies ut til arrangementer. To lærlinger var knyttet til klubben i deler av året 2001. Det drives også et jobbformidlingstilbud (småjobber) for ungdom om sommeren. Huset og utstyret er ellers tilgjengelig for dem som ønsker å benytte seg av det i åpningstiden.

Aktiviteten i huset er svært stor, og det er ventelister på plass i gruppene særlig innen teater. Med den ombyggingen som planlegges, blant annet black box, blir det større kapasitet og omfattende endringer i virksomheten, for eksempel vil en kunne ta i mot eksterne

oppsetninger og sette opp større forestillinger selv. Det nye bygget vil imidlertid ikke fylle behovet for mer plasskrevende produksjoner innen skulptur og installasjon, for eksempel med materialer som snø, is og ild.

Med nybygget blir det også en åpen arena som kan fungere som samlingspunkt i huset, og det blir plass for kafe, som er et savn nå. Det er forventninger til at huset etter ombyggingen også vil bli mer tilgjengelig for andre enn den interne krets av "kulturfolk" som kjenner huset.

Ansatte i huset klager over at driften begrenses av vanskelig økonomi, dårlig datautstyr og mangelfulle administrative rutiner. Huset er dessuten lite profilert og trenger mer markedsføring.

Troms fylkeskultursenter

Senteret er et fylkeskommunalt utleiebygg med produksjonslokaler for kunstnere. Ved utgangen av 2001 hadde i alt ca 20 billedkunstnere, kunsthåndverkere, fotografer, forfattere og gullsmeder verksteder i huset. Original Film AS, Tromsø symfoniorkester og Kysten restaurant og kafe er de største leietakerne i bygget. Sistnevnte står for utleie av møtelokaler og driver restauranten i huset. Også Tromsø husflidslag og Porselensmalerne har lokaler i huset. Det finnes også et gjesteatelier som kan leies for kortere perioder av kunstnere fra resten av Troms eller fra andre steder (har hatt gjestekunstnere fra Russland og Tyskland), og et attraktivt uteområde som egner seg til både forestillinger og utstillinger. Huset brukes også til kurs og konferanser.

Kunstnerne som har verksteder i huset er svært fornøyd med arbeidsforholdene og arbeidsmiljøet, og tillegger senteret stor betydning for deres produksjon og faglige utvikling (jfr årsmelding for 2001).

Opprinnelig var tanken at det skulle drives aktiviteter rettet mot publikum i huset. Det ble blant annet bygd en sal med tanke på at det skulle fungere som et samfunnshus, men det har aldri vært brukt slik. Aktiviteten i huset er lite publikumsrettet, bortsett fra at det genererer en kunstproduksjon som også kommer offentligheten til gode gjennom utstillinger i og utenfor huset.

Huset er i liten grad tilrettelagt for at lag/foreninger eller enkeltpersoner som selv driver kreativ aktivitet på amatørbasis kan bruke lokalene.

Flerbrukshuset på Sørreisa

Sørreisa kulturskole er en sentral bruker av huset, med aktivitet flere dager i uken, blant annet mange egenproduksjoner og andre arrangementer. Også skolen bruker salen på dagtid til blant annet dramaundervisning, og skolekoret øver der.

Huset benyttes dessuten til konsserter og turnerende teater (Hålogaland Teater, Nordland Teater og fritateatergrupper), som kulturkontoret tar initiativ til, og det vises kino to til tre ganger i uka. Mannskoret har ukentlige øvinger i huset og det er dansetrening en gang i uka og dansearrangement for "godt voksne" to ganger i måneden.

Det foregår ofte møter og seminarer i huset, særlig i kommunens regi. Både salen og foajeen leies også ut til private selskaper og til arrangementer og øvinger. Lokalene fungerer bra for slike formål, og huset vurderes som en viktig samlingsplass for det lokale kulturliv og som en betydningsfull arena for produksjon og framføring av ulike aktiviteter. Utleieprisene representerer ikke noen barriere for bruken.

Samlokaliseringen mellom kulturhus, skole, svømmehall, idrettshall og ungdomsklubb gjør bygget til en viktig møteplass for folket i Sørreisa, og det er stor tilfredshet med denne modellen. Kulturhusdelen som sådan fungerer også stort sett tilfredsstillende, og mobilt amfi gjør salen fleksibel og hensiktsmessig for flere formål. Det påpekes imidlertid at salen sjelden blir fylt opp og at den ikke hadde behøvd å være så stor. Scenen og det tekniske utstyret er dessuten tilpasset profesjonelle eksterne teaterensembler mer enn det lokale musikk- og kulturlivet. Salen er heller ikke velegnet for ungdommelige uttrykksformer som dans, og ungdommen ønsker et alternativt møtested med rom for flere typer aktiviteter.

Det er ikke fast kafedrift i huset, og kjøkkenet er ikke godt planlagt med tanke på dette, blant annet mangler det lagerplass. Ved større arrangementer i kulturetatens regi blir lag/foreninger engasjert til å stå for kafesalg, ellers står arrangørene selv for dette. Holdningen i huset har ellers lenge vært at foajeen er så fin at den må brukes med stor respekt, og en har ikke villet åpne for utstrakt bruk som sosialt treffsted. Det er nå aktuelt å gjøre foajeen mer tilgjengelig for stedets befolkning og kanskje få i stand kafedrift på ettermiddags- og kveldstid når det foregår mye i huset.

Avstanden mellom Flerbrukshuset i Sørreisa og Kulturhuset på Finnsnes er bare 20 km, og særlig kinoen på Sørreisa merker denne konkurransen.

De lokale forsamlingshusene

Husene brukes hovedsakelig ved sosiale anledninger enten for bygda i sin helhet eller for sluttede lag. Særlig samfunnshus og grendehus, som ofte har en mer sentral beliggenhet i bygda enn enkelte av de organisasjonseide husene, er naturlige samlingspunkter på 17.mai og juletreffester.

Noen av husene tilbyr også julebordarrangementer for firmaer og andre. Både Vågan samfunnshus og Fjellheim samfunnshus i Lenvik kommune selger slike julebordarrangementer. I Fjellheim samfunnshus arrangerer ungdomslaget også julebord for

bygdefolk og andre interesserte, med hjemmelaget mat og innleid musikk i toppklasse. Tromvik grendehus i Tromsø kommune arrangerer Klippfiskens dag en gang i året, med 2-300 påmeldte deltakere. Slike arrangementer, basert på frivillig innsats fra medlemmer og andre, er i mange tilfeller helt avgjørende for husenes og/eller lagenes økonomi. Bingo er også en viktig inntektsbringende aktivitet i noen av husene.

Tromvik grendehus tilbyr også matservering til firmaer og andre i forbindelse med møter og utflukter. Dette tilbudet organiseres av en komite på fire-fem personer, som deler overskuddet fra salget seg imellom. Tilbudet representerer viktig markedsføring av huset.

Alle husene leies også ut, mer eller mindre hyppig, til private i forbindelse med brylluper, konfirmasjoner, begravelser osv.

Flere av husene benyttes også som administrasjons- og servicepunkter i forbindelse med idrettsarrangementer (skidager, fotballturneringer osv.).

Noen av husene er til en viss grad også arenaer for kulturell aktivitet. Lokale revyer er særlig utbredt i området, og husene benyttes både som øvings- og presentasjonslokaler for slike oppsetninger. Galtnes samfunnshus i Sørreisa og Nordby samfunnshus i Balsfjord er eksempler på hus der det en eller flere ganger i året settes opp lokale revyer.

Bruksfrekvensen på husene varierer fra en til to ganger i måneden til fire, fem ganger i uka. Noen av husene er tilrettelagt for at det også kan foregå flere ting i huset samtidig, men i de fleste tilfeller er dette lite hensiktsmessig.

Inntrykket av husene er at de jevnt over er av høy standard og at de enten hver for seg eller i samspill med andre nærliggende hus tilfredstiller de lokale behovene. Ingen av våre informanter peker på behov som ikke er dekket av de eksisterende byggene. Tvert imot er det stor enighet om at det både er nok hus og gode nok hus for de fleste behov.

Det er også stor enighet om at husene er viktige for lokalmiljøene. De er i mange tilfeller de eneste samlingspunkt for befolkningen på stedet, og de tillegges stor betydning for trivselen. Det virker også som om lokalbefolkningene støtter opp om husene sine og er opptatt av å beholde dem og bidra til å holde dem vedlike, blant annet gjennom dugnad.

Enkelte hus er opplagt for store i forhold til behovet. Dette gjelder i særlig grad for Meistervik miljøbygg, der hele den delen av bygget som var bygd og brukt til skoleformål fram til 1998, nå står ubrukt.

Vårt materiale tyder ellers på at statstilskuddet i de aller fleste tilfeller har vært en forutsetning for at byggene er blitt slik de er i dag, både når det gjelder størrelse og standard.

Kap. 6 Case-kommunene i Nord-Rogaland

Case-området i Nord-Rogaland består av Tysvær, Haugesund, Karmøy og Vindafjord kommuner. Området er tett befolket med korte avstander både geografisk og kommunikasjonsmessig. Haugesund er regionsenter og bykommune med rundt 30 000 innbyggere. I sør er Karmøy kommune som består av sju tidligere kommuner som ble slått sammen til en storkommune i 1965. Folketallet har steget med ca 50% siden kommunesammenslåingen og er i dag på ca 36.000. Karmøy har to mindre byer, Kopervik og Skudeneshavn, og i tillegg tettstedene Åkrehamn og Norheim. I øst ligger Tysvær kommune med nesten 9000 innbyggere og med Aksdal som kommunesenter. Aksdal er knutepunktet som knytter helårsveien til Oslo sammen med kyststamveien mellom Stavanger og Bergen.

Tysvær, Haugesund og Karmøy utgjør sammen med kommunene Bokn, Etne, Sveio, Utsira, og Ølen, det som oftest betegnes som Haugalandet, et område som strekker seg over et areal på 2357 kvadratkilometer og med et innbyggertall på ca 95.000. Jordbruk og fiske har stått sterkt i regionen, men i dag er det i hovedsak industri- og servicenæringene som betyr mest for sysselsettingen gjennom de tre store bedriftene Norsk Hydro Karmøy Fabrikker, Statoil Kårstø og ABB Haugesund. I regionen er også to store samferdselsprosjekter under arbeid, Åkrafjordvegen som del av Haukelivegen til Oslo, og Trekantsambandet som vil gjøre Bømlo og Stord landfaste.

Kjennetegn ved kulturlivet i området

Sang og musikktradisjoner har stått svært sterkt i denne regionen. Kulturlivet er ellers preget av et mangfoldig og rikt foreningsliv, alt fra kor og korps til velforeninger, hobbyforeninger og humanitære foreninger. Et særtrekk ved regionen er at aktiviteten innen kristne lag og foreninger står veldig sterkt. I tillegg til de tradisjonelle sanitetsforeningene som organiserer godt voksne og eldre innbyggere, gjelder dette kristent barne- og ungdomsarbeid med mange søndagsskoler og barnelag. Denne foreningsaktiviteten har holdt seg stabil også de senere år og den foregår i mange tilfeller i egne bedehus/menighetshus. Vi kan si at bedehusene framstår som arenaer for ulike religiøse/ideologiske fellesskap, mer enn som arenaer for og symbol på lokalt fellesskap og tilhørighet. Dette forhindrer ikke at bedehus-miljøene også kan ha stor innflytelse i lokalsamfunnene.

Tysvær kommune har rundt 200 frivillige lag og foreninger, Haugesund ca 360 og Karmøy kommune i overkant av 700. Det høye tallet i Karmøy skyldes blant annet at Karmøy tidligere bestod av sju småkommuner, slik at organisasjonslivet i mange sammenhenger fortsatt har en desentralisert struktur.

Til tross for at dugnadsånden tradisjonelt har stått sterkt også i denne regionen, merker kulturlivet at det er blitt vanskeligere å rekruttere frivillige, spesielt til leder- og styreverv. Endel foreninger og lag som driver i aldersgruppen mellom 20 og 50 år har svikt i medlemstallet, mens eldre synes å komme tilbake igjen som aktive i foreningslivet. Hobbyforeninger for voksne har økt i antall de senere år. En annen trend er at færre unge blir med i det tradisjonelle organisasjonslivet og heller går inn i løst organiserte grupper innen dans, musikk og teater. Det er også unge som står bak ad hoc-arrangementer i forbindelse med en festival e.l., et initiativ som i de fleste tilfeller ikke springer ut i fra foreninger, men som har utgangspunkt i vennekretser. En annen spennende trend, spesielt i Haugesund, er alle velforeningene som tar seg av miljøaktiviteter spesielt rettet inn mot småbarnsfamilier og andre i etableringsfasen.

I en viss forstand har kulturlivet i området tilpasset seg en mer urban holdning, blant annet kan det ses i at antallet 4H foreninger har gått noe tilbake mens den urbane motsatsen speideren har fått flere lag. Alle kommunene har også egne kinoer med faste forestillinger.

Kulturbyggene med statstilskudd

Etter 1987 har i alt 11 hus fått støtte gjennom tilskuddsordningen for lokale og regionale kulturbygg. Ingen hus har fått støtte som regionalt kulturbygg i dette området. Når det gjelder lokale kulturbygg, er fem av husene det vi kaller lokale kulturhus, mens seks faller inn under kategorien lokale forsamlingshus (jfr kap 1).

Lokale kulturhus

Slaktehuset allaktivitetshus

Proessen forut for etableringen av Slaktehuset allaktivitetshus startet i 1974 ved at flere lag og foreninger i Haugesund gikk sammen om å få et hus i sentrum. "Aksjon Kulturhus" ønsket et hus som bl.a. kunne skape "nye former for selvrealisering og kontakt på tvers av generasjons- og livssynskløftene". (Innstilling om utbygging av Strandgata 70). Gjennom en politisk prosess ble det til slutt enighet om å avsette det gamle slaktehuset fra 1922 til dette formålet.

Slaktehuset allaktivitetshus åpnet i mai 1983 som landets første allaktivitetshus. Denne nye typen kulturbygg var del av en større europeisk trend. Spesielt de danske allaktivitetshusene, som la stor vekt på brukerstyring/brukerdemokrati, var viktige inspiratorer og idemakere. Initiativet i Haugesund fikk navnet "Haugesundmodellen" og hadde som utgangspunkt et ønske om å nå langt flere mennesker og dekke flere behov enn det som hadde vært vanlig for norske kulturbygg. I motsetning til de etablerte kulturbyggene, som ble oppfattet som å dekke det kulturelle behovet til bare en liten del av befolkningen og ha sin aktivitet knyttet først og

fremst til større åpne arrangementer i samfunnshussalen og til lukket foreningsvirksomhet, skulle Slaktehuset være åpent for flere grupper og det skulle være bedre kontakt mellom brukerne, og flere typer aktiviteter. Dette stiller også en del krav og forventninger til brukerne, så det forutsettes at brukerne deler målsettingen og er modne nok til å påta seg de oppgavene den innebærer.

Slaktehuset har nedtonet ønsket om brukerstyring, slik dette opprinnelig var tenkt i allaktivitetshus-modellen. Blant annet på grunn erfaringer fra Danmark som viser at en slik modell hindrer kontinuitet og tar uforholdsmessig mye tid. Brukermedvirkning er derimot et viktig premiss i Haugesundmodellen.

Slaktehuset ligger sentralt plassert i søndre del av Haugesund sentrum. Det gamle murhuset utgjør en hestesko som omslutter en liten gårdsplass med benker og beplantning, hvor brukerne av huset møtes før og etter aktivitetene sine. Huset har siden det ble etablert i 1983 blitt bygget ut i flere trinn, og disponerer i dag rundt 2000 kvm fordelt på utleierom til foreninger og kursvirksomhet, rockekjeller m/studio og tre øvingsrom, video- og animasjonsverksted, diskotek, konsertlokaler med scene, fritidsklubb, keramikkverksted, tekstilverksted, treverksted, hustrykkeri, møterom, atelier (tre kunstnere leier i dag atelier i lokalene). I tillegg kommer Kafe Jensen, som har eget galleri hvor lokale kunstnere kan stille ut, og butikken Jensine hvor det er salg av håndarbeid i tekstil og tre.

Framtidige planer om ombygging inkluderer innredning av kjelleren til kulturverksteder for flere målgrupper (for eksempel håndverk, graffitiwerksted for ungdom), ominnredning av en av de store salene slik at den får permanent teaterscene med standard lys/lysrigg, noe som er mangelvarer i dag. Huset har også behov for en del utbedringer/tilpasninger til det å kunne tilby kurs- og konferansevirksomhet på dagtid. Og det er behov for at huset tilpasses bedre til funksjonshemmede. Det finnes for eksempel ikke heis i det tre etasjer høye bygget i dag.

Huset er kommunalt eid og er en egen avdeling innenfor oppvekst, kultur og idrettsetaten (OKI)¹⁵. Tidligere fantes både husstyre og husmøte, men dette ble avvirket på midten av 90-tallet som et utslag av "trøtthetssyndromet" og det faktum at foreningslivet i dag er mindre etablert og mer ad hoc-preget enn tidligere. Det nærmeste styret er dermed det politisk oppnevnte OKI-styret. Ifølge kulturhuslederen fungerer organisasjonsmodellen hensiktsmessig all den tid en har gode fysiske forutsetninger og gode rammevilkår for de ansatte. Det som taler imot organisasjonsmodellen er kronglete beslutningsnivå og rigide ansettelsesregler. Kulturhuslederen kunne ønsket seg større frihet til å definere egen bruk av midler, bl.a. ved å bruke mer penger på prosjekter og prosjektansatte.

¹⁵ I disse dager omorganiseres dette mot sannsynligvis en ny modell hvor mellomlederskiktet fjernes slik at en får en kommuneledelse med rådmann og selvstyrte enheter med direktører/fagsjefer på ulike områder.

Slaktehuset er inndelt i følgende avdelinger/funksjonsområder:

Allhusavdelingen står for den praktiske tilretteleggingen ved utleie av lokalene til lag og foreninger. Avdelingen skal også ha ansvar for å sette i gang kursvirksomhet og åpne kulturarrangementer. En kulturhussekretær i 80% stilling samt tre husassistenter, hver i 25% stilling, er tilknyttet dette funksjonsområdet.

Ungdomsavdelingen omfatter alt som har med ungdomsaktiviteter å gjøre og skal tilrettelegge for at ungdom tar i bruk lokaler i huset, i tillegg til å arrangere konserter og andre sosiale og kulturelle aktiviteter. Målsettingen er å være en viktig faktor i de unges hverdag, kunne tilby fritidsaktiviteter og alternativer som fenger, på tvers av sosiale og kulturelle skillelinjer. Ungdomsavdelingen har bestått av en avdelingsleder i 100% stilling, en miljøarbeider i 50% stilling og en sivilarbeider.

Unge & eldre er et generasjonsverksted og kultursysselettingstiltak der innvandrere, ungdom og eldre jobber sammen i et flernasjonalt felleskap. Tekstilverksted, keramikkverksted og butikken faller innunder denne avdelingens funksjonsområde. En av målsettingene er å bringe videre eldre håndverks- og husflidstradisjoner. I tillegg drives det en del kursvirksomhet og ulike sosiale og kulturelle aktiviteter. Knyttet til denne avdelingen er en daglig leder og en avdelingsleder, begge i 100% stilling, samt to avdelingsledere i henholdsvis 80 og 20% stilling innenfor merkantilt arbeid.

Klubb 83 er en fritidsklubb for psykisk utviklingshemmede. Klubben har en klubbleder i 50% stilling, fem klubbarbeidere i 19% stilling og fire lærlinger.

Innvandrerprosjektet er et samarbeid mellom Slaktehuset, Haugesund voksenopplæring og Flyktningeetaten om sysselsettingstiltak i tekstil- og treverkstedet. I tillegg er noen plasser avsatt til praksisplass via Aetat og Psykiatrisk dagsenter. Hel stilling som leder for innvandrerprosjektet er finansiert over helse- og sosialbudsjettet.

Kafe Jensen, som sies å utgjøre selve hjertet i huset, har fem ansatte. I tillegg til vanlig kafedrift seks dager i uka, driver Kafe Jensen også cateringvirksomhet.

I 2001 hadde Slaktehuset 11,56 årsverk fordelt på seks hel- og 12 deltidsstillinger. I tillegg har flere personer arbeidet på huset som sysselsatte, lærlinger, sivilarbeider og i ulike andre ordninger som attføring, omskolering, samfunnstjeneste. Daglig leder har vært knyttet til Slaktehuset i lang tid og var også med i den første fasen av initiering og etablering av huset.

Slaktehuset har egne husassistenter/tilsynsvakter, som har ansvar for låsing og lignende. Det er alltid ansatte tilstede på huset når det er aktivitet, med unntak av i helt spesielle tilfeller. Når det gjelder vaktmestertjeneste og renholdsarbeid så er dette knyttet til Haugesund kommunes eiendomsavdeling. Kommunen har skilt ut en egen avdeling som tar seg av dette, og som tilkalles ved behov. Slaktehuset gjør gjennom unge/eldre-prosjektet en god del vedlikeholdsarbeid selv, og ønsker nå å få dette formalisert slik at en får kompensasjon for det arbeidet som blir gjort.

Bleikemyr bydelshus

Bleikemyr bydelshus ble bygget i 1985 og er et kulturhus beliggende i nordre bydel i Haugesund, med et innbyggertall på vel 5500 mennesker. Bydelshuset er kommunalt eid og har ni ansatte: bydelshusleder, leder barn/unge, miljøarbeider – alle tre i 100% stilling, en miljøarbeider barn/unge i 66% stilling, en kasserer i 50% stilling og en husassistent og tre klubbledere, alle i 25% stilling. Dette utgjør til sammen 4,66 årsverk. Tidligere var renholder ansatt i full stilling, men denne stillingen er nå gått inn i Haugesund eiendomsdrift som også står for vaktmestertjenesten. Huset er ikke åpent i helgene, så dersom noen ønsker seg et helgearrangement må de ansatte låse opp og stille med vakter.

Bleikemyr bydelshus består av to avdelinger:

Allhusavdeling med faste brukere av lag og foreninger. Innunder denne avdelingen kommer også åpne arrangementer og samarbeidsarrangementer.

Barne og ungdomsavdeling som har lekegruppe for barn, Pluggen fritidsklubb med to avdelinger (junior og ungdom) og rockeverksted.

Bydelshuset har tatt i bruk kjelleren til en egen ungdomsavdeling hvor de har møterom, verksted, internett/datarom, diskotek, intimrom/biljard, toaletter, lager og et kontor for miljøarbeideren for barn/unge. I første etasje finner vi en storsal (flat) som har mobil scene og plass for 100 personer, i tillegg til tre kontorer, tekjøkken, toaletter og lager. Storsalen egner seg godt for større forsamlingsmøter og formidlingsaktiviteter av ulike slag, men er ifølge kulturhuslederen lite egnet som konsertlokale.

Bleikemyr bydelshus driver en egen kafe som fortrinnsvis benyttes av brukerne om kvelden. På dagtid er kafeen åpen når bydelshuset har kursarrangementer. Ifølge siste årsmelding har kafeen også blitt benyttet som kantine av ansatte i nærliggende bedrifter/institusjoner.

Bydelshuset er samlokalisert med en filial av Haugesund folkebibliotek som etter å ha vært stengt siden 1997, nå er i ferd med å gjenåpne. Bibliotekets lokaler har fram til nå blitt benyttet av bydelshuset for større møter/arrangementer. Ellers blir storsalen i huset også benyttet som møtelokale, noe som krever mye opp- og nedrigging av stoler. Dette innebærer at bydelshuset pr i dag mangler et stort møterom som kan romme opp mot 50 personer.

Karmøy kulturhus

Karmøy Kulturhus ligger i tettstedet Åkrehamn sørvest på Karmøy, og er ett av fem kulturhus i Karmøy kommune. Fram til kommunesammenslåingen i 1965 var dette bygget Karmøy kommunes rådhus. Da de sju kommunene ble slått sammen, ble det bygd nytt rådhus i Kopervik, og etter en tid ble det vedtatt at det gamle rådhusbygget skulle omgjøres til kommunens fremste kulturhus. Karmøy kulturhus i Åkrehamn ble en realitet i 1987.

Karmøy kulturhus eies av Karmøy kommune. I starten hadde huset eget brukerstyre hvor alle brukergruppene i huset var representert. Dette fungerte dårlig, så nå innkaller kulturhuslederen til brukermøte en gang i året der alle får komme med ønsker, klager og skryt! Lederne ved de fem kulturhusene i kommunen utgjør sammen med kulturadministrasjonen, et eget forum som samordner og planlegger kulturaktivitetene i kommunen.

Kulturhuset har fem fast ansatte: kulturhusleder i 100% stilling, en miljøarbeider i 50% stilling som avløser kulturhuslederen på kontoret, og en miljøarbeider i 50% stilling som har ansvar for ungdomstiltak. I tillegg kommer to 10% stillinger som er en del av et prøveprosjekt som er vedtatt av kommunestyret, om at alle kulturhusene skal ha et åpent tilbud til ungdom i helgene. Lydstudiotekniker og lydmann leies inn på timebasis. Kulturhuset mangler en person som har ansvar for vedlikehold av det tekniske utstyret. Ingen av de ansatte har i dag den nødvendige kompetansen og det ligger heller ikke i stillingsstrukturen deres slik den er i dag.

Karmøy kommune er delt inn i fem soner og Karmøy kulturhus ligger i sone to. Til hver sone er det vaktmestertjeneste som har ansvar for vedlikeholdet ved de offentlige bygningene. Når det gjelder vaktholdet ved huset er det de ansatte som stiller opp på vaktordninger. Det er alltid vakter tilstede når det er aktivitet i huset. Kulturhuslederen har en turnus hvor han har ansvar for to kveldsvakter i uka. Dersom det er konserter eller andre forestillinger må det være to vakter, så da stiller både kulturhuslederen og miljøarbeideren. Ellers krever ungdomsaktivitetene i helgene at en stiller med tre vakter. Kulturhuset har også et budsjett til å leie inn ekstra vakter dersom de trenger det.

Karmøy kulturhus er samlokalisert med biblioteket i Åkra. Ellers har Karmøy kunstforening, Karmøy dukketeater og den kommunale kulturskolen fast tilhold her. Kulturskolen driver desentralisert undervisning i alle sonene i kommunen, men har kontorer, personalrom, samspillrom, undervisningsrom og konsertlokaler i Karmøy kulturhus.

Huset har et totalareal på ca 2600 m² fordelt på fire etasjer. I kjelleretasjen finner vi to aktivitetsrom, et lite kjøkken, lagerrom, et undervisnings-/aktivitetsrom og kostymelager for teatergruppen Karmøyscenen. I tillegg finnes det et mindre rom for rock/pop-grupper og trommeundervisning. I hovedetasjen finner vi Karmøy folkebibliotek, en storsal med scene, og en kafé med tilhørende kjøkken, som blir drevet av kulturhuset selv. I andre etasje er det kontorlokaler for kulturhusledelsen og her er også flere kontorer og undervisningsrom som er knyttet til kulturskolen. Videre finner en lydstudio, minisal, eget fotorom og teknisk rom. Tredje etasje benyttes fortrinnsvis av Karmøy kunstforening som har fast avtale om å disponere disse lokalene til utstillinger, kursvirksomhet og som atelier - men også andre organisasjoner kan ha sine møter og øvelser her dersom ikke andre rom i huset er ledige. Lokalene framstår i sin helhet som noe slitt, og også husets ytre er preget av sparsommelig vedlikehold.

Kulturhuset opplever et press på sine lokaler, og de ansatte beklager at de ikke har romkapasitet til å kunne sette i gang nye aktiviteter. Den manglende romkapasiteten henger bl.a. sammen med at musikkskolen er utvidet til kulturskole og dette medfører mye større mangfold i aktiviteter og dermed et betydelig press på lokalene. I tillegg er storsalen, med sine 160 sitteplasser, altfor liten når lokalene skal fungere som storstue for Karmøys befolkning med over 36.000 innbyggere, og som det fremste kulturlokalet i Åkrehamn med ca 6500 innbyggere. Storsalen er ifølge Riksteatres inndeling klassifisert som c-scene, og den mangler orkestergrav. Kulturhuset har dermed ønsket å få utvide bygget og i 1999 ble det lagt fram en prosjektskisse på utvidelse. Planene er foreløpig stoppet av kommunen som mangler midler. Bygget har ikke heis, og har fått innvilget dispensasjon for dette i flere år. Nå har kommunen imidlertid sagt at heis skal på plass snarest.

Tysværtunet

Tysvær kommunale kulturhus, Tysværtunet, ligger i kommunesenteret Aksdal i den vestlige delen av Tysvær kommune. Ved kommunesammenslåing i 1967 ble det vedtatt at en for å unngå lokaliseringdebatter om kommunesenteret, skulle bygge et nytt sentrum i kommunen. Dermed valgte en Aksdal som på det tidspunktet ikke var annet enn ”et veikryss og et par bolighus”, bare ti - femten minutters kjøretur fra Haugesund by. Ideen om et kulturhus ble presentert i siste del av åttitallet. Kulturbygget Festiviteten i Haugesund hadde akkurat da åpnet, så ideen om et eget kulturhus for Tysvær møtte en del motbør i begynnelsen. Det ble blant annet stilt spørsmålsteget ved drifts- og finansieringsgrunnlaget til nok et kulturhus i regionen. Tysvær kommune hadde på dette tidspunkt satt ned en nemnd som skulle planlegge et nytt eldrecenter. For å unngå at disse to prosjektene ble satt opp mot hverandre ble man enige om å utrede mulighetene for en samlokalisering. Det endelige resultatet ble et kombinert kulturhus og bo- og servicesenter for eldre og sterkt funksjonshemmede, som stod ferdig i februar 1993.

Kulturhuset med kino utgjør 1/3 av bygget, mens den andre tredjedelen er bo- og servicesenteret. Siste tredjedel er idrettshall, treningsstudio, klatrevegg og badeanlegg, og utgjør Tysværtunets siste byggetrinn som stod ferdig februar 1999.

Tysvær kulturskole og Tysvær folkebibliotek holder også til i kulturhuset, dessuten er det eget galleri i huset, som blir drevet av Tysvær kunstlag i samarbeid med kulturhuslederen. En permanent utstilling, ”Reisen til Amerika”, som er plassert i tilknytning til biblioteket, hører også inn under kulturhuslederens ansvarsområde. Ellers finner vi en kafeteria med kiosk som er privat drevet og som holder åpent hver dag så lenge det er aktiviteter på huset. Som en del av kafeen er det en egen gratis internettkafe.

Kulturhuset består av en kombinert konsert-, teater- og kinosal med 344 sitteplasser (amfi) og a-scene. I tillegg kommer flere øvings- og hobbyrom (Bestestova, Hobbyrommet, Tenkeloftet, Kulturverkstaden, Musikkloftet) og andre mindre møterom. Inngangen er midt på huset og leder deg inn i en stor vestibyle med garderober/toaletter og kunstgalleriet. Kjelleren i huset

står tom, og det er planer om at denne på sikt må fylles med aktiviteter. Etter hvert som kulturskolen har ekspandert, har behovet for små/mindre rom økt. Ellers står råbygget til ny kino klar.

Tysværtunet er kommunalt eid og drevet, og er en egen avdeling i kulturetaten¹⁶. Tysværtunet har 10,5 årsverk fordelt på 20 fast ansatte (en kulturhusleder, en kontoransatt, tre kinomaskinister, åtte badevakter, seks renholdere, tre vaktmestere). 50% av vaktmestertjenesten er stipulert til å gå til vedlikehold av eldresenteret. Utenom de fast ansatte blir det leid inn en del ekstrahjelper i høysesongen.

Vindafjordhallen

Vindafjordhallen ligger i Nedre Vats i Vindafjord kommune, som totalt har 4874 innbyggere. Kommunen omfatter fem bygder (tidligere kommuner) som har sine naturlige sentre fra tiden før sammenslåingen.

Vindafjordhallen stod ferdig i 1993. Kulturhusdelen av bygget består av møterom, en kjellerstue med plass til 70-80 personer og en stor sal med c-scene, som tar 400 personer. Salen kan deles slik at det blir to rom. Resten av bygget omfatter svømmehall, bibliotek, treningssenter og kafeteria som er privat drevet og som holder åpent når det er arrangementer på huset eller når svømmehallen er åpen.

Kommunen er eier, men et partslag er ansvarlig for den daglige driften. Partslaget består av 13 lag og foreninger, bl.a. pensjonistforeninger, hagelag, bondelag, bondekvinnelag, 4H, mc-klubb og kristne lag. Organisasjonene får årlig tilskudd fra kommunen til å drive huset. Skolen leier svømmebassenget (inkludert badevakter) til skolebading, så et tilskudd på 260 000 skal bidra til at bassenget holdes åpent. Partslaget utgjør et representantskap, hvor de ulike lag og foreninger har stemmer etter hvor store parter de har. Representantskapet velger så et styre på seks medlemmer. Kommunen har en representant i styret.

Vindafjordhallen har totalt tre årsverk, fordelt på en daglig leder i 100% stilling, 10 badevakter, tre servicemedarbeidere (renhold og noe tilsyn med teknisk utstyr) og to vakter på det tekniske anlegget.

Lokale forsamlingshus

De lokale forsamlingshusene som har fått statstilskudd etter 1987, er *Kvalatunet* i Haugesund, *Speiderhuset Stangeland* i Karmøy, *Førland ungdomslagshus* og *Førre frilynde ungdomslagshus* i Tysvær og *Røde Korshuset* i Vindafjord kommune. Dette er organisasjonseide hus, eid av henholdsvis det lokale mållaget, speidergruppa, ungdomslagene

¹⁶ Kommunen er nå inne i en prosess der en gjennomgår organisasjonsstrukturen. Da vil også Tysværtunets organisering og plassering i organisasjonskartet bli vurdert.

og lokalforeninga av Røde Kors. I tillegg kommer *Bjørgene grendehus* i Karmøy som eies av et andelslag med henholdsvis a-aksjonærer (de fire store foreningene i lokalmiljøet¹⁷) og b-aksjonærer (enkelt personer/husstander).

Fire av husene er fra 1980-90-tallet og fikk første gang støtte fra tilskuddsordningen til etablering. To av de eldste husene er fra 1930-40-tallet, og har fått støtte til ombygging, påbygging, restaurering. Utenom denne støtten er husene bygd opp og finansiert av organisasjonene selv gjennom dugnadsinnsats og ved ett tilfelle ved at organisasjonen har solgt unna annen eiendom den har eid.

Husene varierer noe i størrelse og innhold, men alle husene har minst en sal, i noen tilfeller med egen scene og profesjonelt lyd- og lysanlegg. Alle husene har også kjøkken som er utstyrt for større selskapsarrangementer, og med en kapasitet fra 90 til 300 personer. I tillegg er ett eller flere møterom, lagerrom, garderober og toaletter standard i alle husene. Ellers er det hus med egne sminkerom, eget verksted og garasjer i kjelleren.

Det er vanlig at husene drives på frivillig basis av organisasjonens medlemmer og at styret i organisasjonen også har ansvaret for å administrere bruken av og oppsynet med huset, men at de ulike funksjonene er delegert til enkeltpersoner eller grupper i styret. Alle husene har egne utleie- og arrangementsansvarlige i tillegg til noen til å ta seg av renholdet. *Kvalatunet* og *Bjørgene* er her i en særstilling for de har en fast ansatt kontormedarbeider noen timer i uka, som har ansvar for kontorarbeid, regnskap og er den som administrerer utleien av huset. *Røde Kors-huset* i Vindafjord har avtale med vaktmester om en årlig sum, men i de andre husene organiseres også vaktordningen som dugnad blant de aktive i laget. To av husene har eget husstyre som i hovedsak har ansvar for vaktmestertjenester og vedlikehold, gjennom at de setter opp dugnadslister på alt dugnadsarbeidet som skal gjøres. *Speiderhuset Stangeland* har gjort avtale med faste leietakere om at de får leie mot at de stiller opp som vaktmestere og holder huset ved like inne og ute. Et par hus har egne renholdshjelpere, men det vanligste når det gjelder renhold er at dette også er dugnadsbasert.

Bruken av husene og erfaringene med dem

De lokale kulturhusene

Slaktehuset

Slaktehuset allaktivitetshus er et mye brukt hus med aktiviteter gjennom hele uka. Kulturhuslederen regner med at de har rundt 10 –12 aktiviteter i løpet av en ukedag. I helgene er det oftest store åpne og utadrettede arrangementer. Slaktehuset hadde i 2001 totalt 97 000 besøkende. Dette var en økning fra de to foregående årene. Antall brukergrupper som var

¹⁷ Torvastad idrettslag, Torvastad kristelige ungdomslag, Torvastads menighetshus og Storesund velforening

innom Slaktehuset i løpet av fjoråret var 280 og rundt 70 av disse var faste brukergrupper¹⁸. Slaktehuset hadde 2200 utleier i fjor.

Brukergruppene som er knyttet til Slaktehuset, er bevisst satt sammen slik at de gir bredde i alder og type aktiviteter. Slaktehusmodellen legger spesiell vekt på generasjonsaspektet og et aktivt samspill mellom ulike alders- og interessegrupper. Videre heter det at Slaktehuset skal styrke kulturtilbudet for "svake" kulturgrupper og bygge ut de åpne og ofte mer uformelle aktivitetene. Ungdom fra 14 år og oppover er en prioritert målgruppe, samtidig som huset også har et spesielt fokus på pensjonister, trygdede og innvandrere.

Kulturhusledelsen forsøker å ha god kontakt inn i alle ungdomsmiljøene og på denne måten få markedsført tilbudene ved Slaktehuset. I tillegg annonseres det hvert år i lokalpressen, og det blir sendt ut en årlig forespørsel om leie til alle lag og foreninger i kommunen. Til en viss grad mener kulturhusledelsen at huset er for mye "øvingslokale til utøvere" og ønsker å trekke til seg flere rene kulturbrukergrupper innen teater, kunst, dans. Dette henger også sammen med et ønske om flere og mer utadrettede arrangementer i helgene i form av konserter, teaterforestillinger, kulturkafeer osv.

Slaktehuset er primært og i hovedsak rettet mot amatørkulturlivet. De faste brukerne er alle amatører, men flere har gått videre på en profesjonell karriere. Husets ambisjon er å være et startsted for "unge lovende" innen musikk og kunst. Samtidig prioriteres samarbeidsprosjekter med det profesjonelle kulturlivet, som for eksempel Haugesund teater og lokale kunstnere. Rent profesjonelle eksterne arrangementer representeres av Riksutstillingen, ulike fritateatergrupper og i varierende grad Riksteatret.

Ingen av de faste brukerne betaler leie, men det forventes av brukerne at de stiller opp på fellesarrangementer i regi av Slaktehuset, som for eksempel Kulturnatt og Påsketreff for eldre/enslige. "Gjenytelsen" kan være alt fra å gjøre noe praktisk, til å lage egne arrangementer, forestillinger. For å benytte huset utenom åpningstiden må de faste brukerne betale 400 kroner pr gang. Ellers er utleiepolitikken at arrangementer som har inntekt betaler leie. Private og kommersielle aktiviteter blir prioritert sist.

Brukerne mener utleieordningen er svært tilfredsstillende tatt i betraktning alt de får tilgang på gjennom å være bruker av Slaktehuset. En informant forteller at før hennes forening ble fast bruker betalte de 200 kroner for å få være i Slaktehuset; "*Dette var billigere enn der vi var før, og så fikk vi et mye bedre tilbud her*". De har tilgang til alt av utstyr for møtevirksomhet (flip-over, overhead, video, kopimaskin), lys- og musikkanlegg for dans, og kjøkkenet med alt utstyr som finnes der. "*Det er fullt mulig å lage en kake dersom du ønsker det!*" Det er mye skapende virksomhet blant ungdom i Rockekjelleren hvor de har eget profesjonelt studio, med teknisk utstyr for å kunne lage egne demoer og cd-er. I tillegg til den

¹⁸ Med faste brukere menes her alt fra tradisjonelle organisasjoner til ad-hoc-grupper, dansegrupper og rockeband som bruker lokalene fast minst en gang pr måned.

tekniske tilretteleggingen, framhever brukerne at de ansatte har oversikt og innsikt til å koble brukergrupper som kan ha nytte av hverandre i samarbeidsprosjekter og fellesarrangement. Og videre at grupper som i perioder har problemer eller sliter tungt, får hjelp og veiledning til å komme i gang igjen. Informantene understreker at de ansatte på Slaktehuset alltid er velvillige, hjelpsomme og interesserte i brukerne, og at de betyr veldig mye for deres opplevelse av tilhørighet til huset.

Brukerrepresentantene opplever ikke interessekonflikter mht bruken av huset, og mener dette skyldes at de ansatte strekker seg langt for å tilfredsstille alles behov, men ikke minst at brukerne er innforstått med at en må være fleksibel og samarbeidsvillig. Husets egne fellesarrangementer som gjør at de ulike brukergruppene blir kjent med hverandre, legger til rette for et slikt samarbeidsklima. Samtidig er kafeen og gårdsplassen viktige som pauserom og treffsted. Her sitter ungdom og eldre, norske og somaliske, funksjonsfriske og funksjonshemmete side ved side og drikker kaffen sin. Det er denne miksen av brukergrupper og kulturaktiviteter som gjør Slaktehuset til et attraktivt kulturhus; *”Når vi står på gårdsplassen og hører musikken fra ungdommen dundre i veggene, også har du Klubb 83 ved siden av, og VissJass-koret som synger Messias i naborommet – da er det bra tøft her altså!”*

Bleikemyr bydelshus

Bleikemyr bydelshus hadde i fjor 95 ulike brukergrupper, 50 faste brukere og 16 velforeninger/borettslag som brukte bydelshuset til sammenkomster og møtevirksomhet. Huset hadde ca 50 000 besøkende i 2001.

Huset har ca like mange aktiviteter på kveldstid som på dagtid. Det meste av aktiviteten i kulturhuset er rettet mot voksne (52%), mens eldre er den målgruppen som bruker huset minst (10%). Aktiviteter rettet mot barn er lekegruppe for 0 – 6 åringer, fritidsklubb og rockekjeller som ukentlige arrangement. I tillegg kommer festivaler, datatreff og lignende som er mer sporadisk. Huset brukes ellers til kurs og møtevirksomhet, og til dans og hobbyaktiviteter for lokale lag og foreninger. Kulturhusledelsen tar også initiativ til en rekke samarbeidsprosjekter med brukerne av huset, et konsept som har slått godt an og som en ønsker å videreutvikle. I tillegg har huset en klar sosial oppgave i bydelen og er engasjert i flere åpne arrangementer som kassabilløp og førjulstreff. Når det gjelder profesjonelle arrangementer ved huset, dreier dette seg i hovedsak om teaterforestillinger for barn, som huset får tilbud om fra fylkeskommunen. I løpet av de siste årene har bydelshuset hatt reduksjon i antall ansatte, noe som har påvirket husets muligheter til å utvikle nye aktiviteter.

Faste brukere av Bleikemyr bydelshus betaler ikke leie, utenom i helgene da det egentlig er stengt. Huset får ellers inn noe leieinntekter på kursvirksomhet.

Karmøy kulturhus

Karmøy kulturhus Åkra har jevnt over stor aktivitet i sine lokaler både hverdager og i helgene. I 2001 var det 1711 arrangementer i Karmøy kulturhus med til sammen 40 240

besøkende¹⁹. Til sammenligning var det tilsvarende besøkstallet for de to foregående årene 39 200 og 38 630. Besøkstallet har med andre ord økt jevnt.

Karmøy kommune har et vell av lag og organisasjoner, og mye av dette mangfoldet er synlig blant aktivitetene ved kulturhuset. Det er 17 faste brukergrupper knyttet til huset²⁰.

Hovedvekten av de faste brukerne er hobby-/interesseforeninger, deretter kommer teater, korps og fritidsklubb. I tillegg er det en rekke mer sporadiske aktører som bruker huset til møtevirksomhet, arrangerer konserter, seminarer og spontane ”happenings” for ungdom. Vi har gjennomgått programmet for to tilfeldige uker i løpet av året (uke 7 og uke 39) og dette viser at aktiviteten i løpet av disse fjorten dagene fordeler seg slik: 17 øvinger, 12 møter, tre klubbkvelder, to konserter og ett kurs/seminar. I tillegg kommer kulturskolens faste, daglige aktiviteter. Av de som har stått for aktiviteten er det åtte faste brukere og fem ikke-faste brukere. Denne oversikten inkluderer ikke de faste brukerne av rockeverkstedet siden disse ikke er organisert i en egen forening. Det er imidlertid sannsynlig at brukerne her også er gjengangere. Rockeverkstedet er åpent alle dager/kvelder og har stor pågang også i helgene. Hver onsdag kveld er det åpent hus for ungdomsskolelever – et tilbud med god oppslutning. Derimot har *Åpent hus* i helgene slått dårlig an, antagelig som en følge av at dette tilbys kun annenhver helg og at en dermed mister kontinuiteten i tilbudet.

Barn/unge er den høyest prioriterte målgruppen for Karmøy kulturhus. Deretter kommer voksne og eldre. Tilbud rettet mot eldre har ikke slått så godt an, dette skyldes i følge kulturhuslederen at de eldre har mange tilbud fra før og at svært mange har kirka og bedehusene som sine møteplasser.

Mange av foreningene som holder til i Karmøy kulturhus rekrutterer medlemmer fra hele kommunen. Derimot blir det sagt at publikum til kulturhusets arrangementer stort sett er folk fra området i og rundt Åkrehamn. Dette forklares med den sterkt desentraliserte strukturen i kommunen, som gjør at folk utenfra Åkrehamn ikke ser på dette som et naturlig sentrum for kulturopplevelser.

Det meste av det som foregår på huset er det lokale krefter som står bak. Kulturhusledelsen har en visjon om at de kreftene som finnes i lokalmiljøet skal kunne benyttes i huset, og tar initiativet til en del samarbeidsprosjekter mellom amatører og profesjonelle. Ifølge kulturhuslederen investerer de mer tid og ressurser i slike prosjekter, enn i å skaffe ”store navn” utenfra. Plasskapasiteten i storsalen begrenser også tilbudet når det gjelder konserter med større artister, og når det gjelder store samarbeidsarrangementer med flere kor og korps. Kulturhuset kan imidlertid tilby mindre konserter og forestillinger av for eksempel Riksteatret. En kategori som derimot har fått en viktig arena er de ”semi-profesjonelle” og

¹⁹ I tillegg kommer 14 654 besøkende til biblioteket, rundt 800 besøkende til Karmøy kunstforenings fire utstillinger i løpet av året og den daglige aktiviteten i Karmøy kulturskole med 115 undervisningstimer pr uke.

²⁰ De faste brukergruppene benytter huset hver uke eller minst en gang i måneden.

kulturhuslederen kan fortelle om flere artister som nå er ”store”, men som tidligere har opptrådt på kulturhuset.

Brukerne vi har snakket med er godt fornøyd med tilretteleggingen fra kulturhusets side. De understreker at kulturhusledelsen er fleksibel mht det å få tilgang til huset utenom åpningstidene, noe som er spesielt viktig for teatrene som er avhengig av kunne øve før en forestilling. Videre blir det fremhevet at kulturhusledelsen i det lengste prøver å la brukerne få de rommene de ønsker, men at det av og til blir kollisjoner spesielt når kulturskolen skal ha konserter og trenger mange rom for å øve. Kulturskolen har en slags prioritet på lokalene, men de andre brukerne skal ha beskjed en måned i forveien dersom de må bytte lokaler. Romkollisjonen går oftest utover storsalen som er det eneste rommet med scene og som både kulturskolen og teateret er avhengig av å bruke mer intenst i enkelte perioder enn i andre. Problemet er at storsalen også er det eneste skikkelig store rommet, og dermed må aktiviteter som for eksempel fritidsklubben også være der.

Brukerne etterlyser flere rom, og større rom. De ønsker seg en ny storsal med profesjonelt utstyr, som kan være presentabel som kommunens kulturhus.

Mangelen på heis har begrenset noe av kunstforeningens aktivitet, fordi det er vanskelig å få store kunstverk opp i tredje etasje. Foreningen har takket nei til flere utstillinger av den grunn. Fritidsklubben for psykisk utviklingshemmede peker på at offentlige bygg er pålagt å installere heis slik at bygget kan være tilgjengelig for alle som ønsker det. Slik det fungerer i dag benytter fritidsklubben kun storsalen som ligger i hovedetasjen.

Ellers blir det sagt at flere av brukerne har benyttet innleid hjelp til lyd- og lysassistanse, fordi lydanlegget i storsalen er for dårlig. En av informantene forteller om en situasjon hvor dette ble svært pinlig; *”En gang var det en forestilling her som endte med at sangerne gikk ut og hentet sitt eget utstyr – da kjente jeg meg flau som bruker av huset”*. Brukerne bemerker ellers at hele huset er slitt, malingen flasser av, gulvene knirker og sceneteppet går ikke helt igjen. Og de ønsker seg et mer estetisk inngangsparti som virker mer vennlig og innbydende for dem som kommer hit.

De faste brukerne av kulturhuset betaler ingenting i leie. Det heter seg at innteksbringende arrangementer skal betale en viss sum, men ifølge kulturhuslederen har han vanskelig for å ta leie dersom arrangementet har få besøkende. Kulturhuset er kun pålagt et beskjedent beløp i inntjening. Kommunen legger vekt på at det er organisasjonene som skal drive kulturlivet – og at kommunen skal stille med lokaler og legge til rette for at kulturlivet kan blomstre.

Representanter fra kulturlivet som vi har snakket med er alle enige om at kulturhuset er årsak til at det lokale kulturlivet har blomstret. Når lag og foreninger møtes, skapes nye ideer og aktiviteter. Huset har etter hvert blitt et ressurscenter som mange benytter seg av, både når det gjelder kulturproduksjon og kulturformidling. Kulturskolen og biblioteket gjør også sitt til at

hele huset framstår som attraktivt. Det som etterlyses er større grad av samkjøring mellom aktivitetene, slik at når for eksempel kunstforeninga har utstilling så bør det være aktivitet og kulturtilbud også i andre deler av huset. Informantene er tilfredse med de tilbudene kulturhuset gir i dag, men ser at de går glipp av en del konserter som følge av storsalens manglende kapasitet. Flere av informantene uttrykker en viss skepsis i forhold til kulturhusets evne til å fange opp den yngre generasjonen: *”Vi prøver å fange opp unge innenfor de etablerte foreningene, men problemet er vel at de unge i dag forventer noe annet”*. Informantene er enige om at utfordringen til Karmøy og andre kulturhus er å klare å skape aktiviteter og tilbud som ungdom kan identifisere seg med.

Tysværtunet

Tysværtunet hadde i fjor 220 000 besøkende på hele senteret (kulturhusdel, idretts- og badeanlegget, kino). Av disse var det 9630 besøkende til kinoen, en nedgang på 17% i forhold til året før. Mye av dette skyldes en samarbeidsavtale om nye barnefilmer som ikke ble videreført. Kulturhusdelen hadde ca 75 000 besøkende. Disse fordelte seg på rundt 7000 arrangementer i løpet av året, det innebærer gjennomsnittlig 20 aktiviteter pr dag.

Kulturhusets visjon er å være inspirator, tilrettelegger og pådriver i kulturlivet i området. Tysværtunet skal favne bredt, det skal være en møteplass for ulike kulturgrupper og ulike generasjoner. Innbyggerne skal presenteres for profesjonelle aktører som Rikskonsertene, Riksteatret, Stavanger symfoniorkester m.fl. og samtidig kunne bruke huset til lokal møte- og foreningsvirksomhet. Folk skal ikke bare få det kjente, men også utfordres og bli presentert for uventede kulturopplevelser. Utstillingsvirksomheten til Tysvær kunstlag har ifølge kulturhuslederen vært svært betydningsfull mht det å skape interesse for og aktiviteter rundt kunst og kunstopplevelse. Det blir sagt at mange som ikke tidligere har vært på kunstutstillinger får sin første kunstopplevelse i Tysværtunet.

Ifølge kulturhuslederen er det et mål å sette opp forestillinger hvor en får med seg hele spekteret fra barn til ”lesende damer over 40”. Samtidig er det viktig å vise bredden i amatør-profesjonell-skalaen. Et fast innslag en gang i året er Lindesnes trekkspillklubb som trekker enormt med folk fra et stort omland. På den andre siden av skalaen finner vi bl.a. Stavanger symfoniorkester som er gjest i Tysværtunet en gang i halvåret. De ber spesielt om å få spille i Tysværtunet fremfor andre kulturhus i området pga den gode akustikken i storsalen. Kulturhuslederen mener at fordelingen mellom profesjonell kultur og amatørkultur er rundt 30/70. Etter at Byscenen i Haugesund kom for noen år siden, har Tysværtunet måtte tone ned ”kjendisforestillingene”, fordi de ikke har klart å konkurrere prismessig. Dette henger sammen med at Byscenen er et kombinert konsert- og festlokale der ølsalget gjør det mulig å tilby billigere billetter. Denne situasjonen gjorde at Tysværtunet orienterte seg mer mot det lokale kulturlivet og nå arbeider mer med å arrangere samarbeidsprosjekter mellom amatører og profesjonelle. De forsøker å lage konsepter der både amatører og profesjonelle deltar, ved for eksempel å invitere korpene til seminar med Eikanger Bjørsvik Musikkforening og Ytre Suløen, eller invitere de mange revygruppene til å gå sammen om et større prosjekt under

ledelse av en profesjonell instruktør. Kulturhuslederen mener dette er den riktige veien å utvikle kulturtilbudene ved Tysværtunet.

Ved en gjennomgang av Tysværtunets arrangementslister fra to tilfeldige uker, ser en at huset er spekket med aktiviteter fra tidlig morgen til sein kveld. Kulturskolens aktiviteter er dominerende og legger beslag på mange av rommene i bygget. Tysværtunets faste brukere (først og fremst kor, korps og orkester²¹) bruker huset regelmessig til øvelser, men i mindre grad til møtevirksomhet.

Markedsføringsstrategien til kulturhusledelsen går ut på å selge huset ”stykkevis” ved å henvende seg til forskjellig publikum med forskjellig tilbud. Samtidig går det ut månedlige programblad til alle husstander som forteller om alle aktivitetene som er samlet i bygget. Ifølge kulturhuslederen har Tysværtunet arbeidet mye med merkevaretenkning og logoprofil, og mener de har lyktes med dette prosjektet. Den gruppen som er vanskeligst å nå er ungdom, siden ungdommen som regel reiser til Haugesund. I følge kulturhuslederen har de derimot hatt suksess med ungdomsarrangementet ”Hall of Fun” der hele huset er åpent og tilgjengelig for alle mellom 13 og 19 år. Kinodriften har tatt følgene av at det er vanskelig å få ungdom til å komme, og setter nå opp program som er mest tilpasset barn og familier.

Ifølge kultursjefen i kommunen vil kunst- og kulturopplevelsene på en måte bli sentralisert i Tysværtunet, men tanken er at dette igjen skal stimulere kulturaktiviteten rundt om i bygdene. Representanter for det lokale kulturliv sier seg enig i at kulturlivet har blomstret etter at kulturhuset ble bygget, men på den andre siden stilles det spørsmålsteget ved politikken som sier at mer og mer av aktiviteten skal samles i Tysværtunet. Det blir bl.a. nevnt at grendehus har vanskeligere for å få kommunal støtte begrunnet i at kulturaktiviteten skal sentraliseres. På den andre side blir det sagt av informantene at Tysværtunet med sin profil og innretning utfyller de små grendehusene, som brukes hovedsakelig til juletreffester, basarer o.a. Informantene mener imidlertid at Tysværtunets profil kanskje appellerer mest til de etablerte lag av kulturlivet, og stiller spørsmålsteget ved om huset evner å fange opp ungdommens ønsker og behov: *”Det er liksom ingen rom her som egner seg for å samle ungdommen til slike samvær som de ønsker”*. *”Jeg synes liksom det er for etablert her, kan tenke meg at det er vanskelig å nærme seg for mange unge”*.

Brukerne er fornøyd med måten kulturhusledelsen tilrettelegger for aktiviteter i huset: Rom og utstyr fungerer optimalt og det er som regel aldri problemer med å få tilgang på de rommene en ønsker seg. Faste brukere av Tysværtunet har gratis leie av lokaler. Dersom de skal ha konserter i storsalen, må de betale leie for det ut fra en praksis om at det en får inntekter på betaler en for. Andre lag og foreninger som ikke er tilknyttet Tysværtunet og privatpersoner betaler kr. 500 for leie av større rom og kr. 150 for leie av møterom. Alle må

²¹ Tidligere har flere korps brukt huset til øvinger og konserter, men etter den nye bestemmelsen om at organisasjoner som driver ”voksenopplæring” skal ha rett på gratis lokale, har disse flyttet tilbake til skolene.

betale for vakthold/låsing dersom de skal benytte rommene utenom faste åpningstider. Informantene opplever dette som en brukervennlig og tilfredsstillende ordning.

Kinoen og biblioteket betyr enormt mye for totalopplevelsen av huset. Informantene framhever at disse funksjonene, sammen med idretts-/badeanlegget, gjør huset til et attraktivt oppholdssted.²² Spesielt er informantene fornøyd med den imøtekommenheten og servicen de opplever på biblioteket. Informantenes beskrivelse av biblioteket viser at det er viktig med en funksjon i huset som "inviterer" publikum inn, på denne måten blir terskelen for å ta huset i bruk lavest mulig.

Vindafjordhallen

Vindafjordhallen er åpen daglig og har seks-sju lag som er faste brukere av huset.

Faste brukere betaler 150 kroner for hver gang de bruker huset. Dette er redusert pris som kompenseres med gjenytelser til huset, for eksempel i form av vakthold på fritidsklubben. Fritidsklubben har subsidiert leie på ett av lokalene. Leie av storsalen koster 2500 kroner og da kommer alt av AV-utstyr i tillegg.

Arrangementer ved kulturhuset spenner fra bryllup og åremålsmarkeringer til store kristne arrangementer, countrytreff med 550 besøkende og noen konserter.

Ifølge kulturhuslederen fungerer huset veldig bra og dekker de fleste behov og krav fra det lokale kulturliv. Brukerne er tilfredse og gir gode tilbakemeldinger til kulturhusledelsen.

De lokale forsamlingshusene

De lokale forsamlingshusene er stort sett lokalisert i mindre bygder, bortsett fra *Bjørgene grendehus* som ligger i Karmøys største byggefelt og lagshuset *Kvalatunet* i Kopervik.

Det er stor aktivitet knyttet til alle husene, og de brukes flere ganger i uka og i helgene. Så godt som alle husene har faste brukergrupper og det er jevnt over stor bredde og variasjon av brukere, også ved de organisasjonseide husene. *Røde Kors-huset* i Vindafjord er det eneste huset som ikke brukes fast av andre enn eierorganisasjonen (Ungdommens Røde Kors). Ellers har husene alt fra jiu jitsu til treskjærerkubb og velforeninger blant sine brukere.

Flere av husene er også arenaer for kulturell aktivitet som dans og revy. Både *Kvalatunet*, *Røde Kors-huset* i Vindafjord og *Førre frilynde ungdomslagshus* blir brukt av leikarringer og andre dansegrupper, blant annet for ungdom. *Heimtun*, *Førland ungdomslagshus* har drevet

²² Tysværtunet gjennomførte i 1999 en markedsundersøkelse som viser at 31,7 % av de spurte hadde et svært bra helhetsinntrykk av stedet, mens 47,5 % hadde et bra inntrykk.

med revyer i 13 år og har revyforestillinger en til to ganger i året. Revyfeberen i Førland har gjort at de nå også setter opp barnerevyer.

Finansieringen av husene baserer seg i stor grad på leieinntekter fra lag og foreninger som har møteaktivitetene sine her, og fra utleie til større arrangementer som bryllup, årsmøledager, kursvirksomhet og åpne dansetilstelninger. Gjennomsnittlig utleiepris er rundt 1200 kroner. Det er gratis eller reduserte priser for medlemmer, mens det kun er ett hus som differensierer mellom faste og ikke faste brukere. *Kvalatunet* får alle medlemmer leie gratis, men på *Bjørgene grendehus* hvor flere organisasjoner eier huset, må alle betale leie, bortsett fra ved aktiviteter for eller av barn og unge.

Noen av husene har inngått avtaler om utleie til mer jevnlig aktiviteter som gudstjeneste, søndagsskole og bingo. Ellers er to av husene samlokaliserte med andre virksomheter som gir leieinntekter. Dette gjelder flerbrukshuset *Bjørgene grendehus* som er samlokalisert med barnehage og helsestasjon, noe som gir en årlig inntekt på en halv million kroner fra kommunen. *Røde Kors-huset* i Vindafjord har leid ut trippelgarasjen i kjelleren til ambulansen og fått inn årlige leieinntekter på 30 000 kroner, men fra nyttår ble denne avtalen sagt opp av fylkeskommunen slik at organisasjonen nå samarbeider med kommunen om å finne nye bruks- og inntektsmuligheter for denne delen av huset. De ønsker primært at dette skal være en aktivitet rettet mot ungdom.

Standarden på husene er jevnt over god, og det blir understreket at husene er godt egnet til utleievirksomhet for større private arrangementer. Det er ingenting i vårt materiale som skulle tyde på at aktiviteten ved husene er dalende, men derimot kan enkelte av de kulturaktivitetene som tilbys ha dårlig oppslutning, som barneleikarringen ved *Kvalatunet* som nå er inne i en dødperiode. Tvert imot sier alle informantene at forsamlingshusene har en viktig sosial funksjon og har god oppslutning fra befolkningen i lokalsamfunnet. Dette vises i det engasjementet som kommer til uttrykk i dugnader og fellesarrangementer ved husene.

Kap. 7 Fylkeskommunenes og kommunenes vurderinger av husene som har fått midler fra tilskuddsordningen

Vi vil i dette kapitlet oppsummere de synspunktene som er kommet fra fylkeskommunale og kommunale aktører når det gjelder de kulturbyggene som er oppført med midler fra tilskuddsordningen. På spørreskjemaene til fylkeskommunene og til kommunene i Troms, Hedmark og Rogaland ba vi respondentene ta stilling til en del påstander om disse byggene. De åpne spørsmålene på spørreskjemaene, der respondentene ble bedt om å gi uttrykk for hva de så som de viktigste positive og negative sidene ved tilskuddsordningen, ga også noen svar som mer gjelder kulturbyggene enn selve tilskuddsordningen. Også i telefonintervjuene med de kulturansvarlige i de 13 case-kommunene ba vi om deres vurderinger av kulturbyggene.

Viktige arenaer både for formidling og for produksjon av kunst og kultur

Både blant fylkeskommuner og kommuner er det stor enighet om at *kulturbyggene er viktige arenaer for formidling av kunst og kultur*. Samtlige fylkeskommuner og 97 % av kommunene er helt eller litt enige i denne påstanden. På de åpne spørsmålene kommer dette standpunktet til uttrykk først og fremst når det gjelder de regionale byggene, og de mulighetene de gir for å ta imot profesjonelle aktører og tilbud av høy kvalitet blir særlig vektlagt. Følgende svar kan stå som eksempler på vurderinger som flere respondenter synes å dele:

”...trekker større samlende arrangementer til regionen og sterke krefter utenfra.”

(fylkeskommune)

”Forutsetning for større desentraliserte tilbud av høy kvalitet til befolkningen.”

(fylkeskommune)

”Sikrer infrastruktur i regionen som er egna til å ta imot større arrangementer enn det lokale kulturbygg kan greie.” (kommune)

”Sikrer regionen kulturtilbud som ellers ville ”gå forbi”.” (kommune)

Også i flere av intervjuene med kulturansvarlige i case-kommunene kom tilsvarende vurderinger fram:

”(Det regionale huset) betyr at vi nå kan få besøk av nasjonale størrelser.”

”Disse husene gjør det mulig å få opplevelser som vi ikke kan få ellers.”

”Vi kan tilby interne og eksterne arrangører muligheter som de tidligere aldri har hatt, og vi kan skape arrangementer med en helt annen kvalitet enn før og ta imot tilbud som vi før har sagt nei takk til.”

Påstanden *”De (kulturbyggene) er viktige arenaer for produksjon av kunst og kultur”* har også høy oppslutning. Respondentene i 15 av fylkeskommunene (dvs ca 80%) og i 87% av kommunene sier seg enten helt eller litt enig i denne påstanden. Relativt få respondenter nevner denne siden ved kulturbyggene i svarene på de åpne spørsmålene og i intervjuene, men noen eksempler kan bidra til å utdype hva som legges i denne påstanden:

”Muligheter for oppsett av store produksjoner. (Kommune)

”Forener profesjonelle og amatører.” (Kommune)

Tjener amatører eller profesjonelle?

En større andel av fylkeskommunene enn av kommunene (henholdsvis 73% og 49%) sier seg enten helt eller litt enig i påstanden om at kulturbyggene *først og fremst tjener amatørkulturen*. Blant kommunene er det en relativt stor andel (33%) som eksplisitt sier seg helt eller litt uenig i denne påstanden. Det kommer ikke fram synspunkter som eksplisitt utdyper dette verken i de åpne spørsmålene eller i intervjumaterialet. Det samme gjelder påstanden om at *innholdet i husene ofte er lite gjennomtenkt*. Fem av de 19 fylkeskommunene (ca 26%) og 32% av kommunene er litt eller helt enige i denne påstanden, mens en noe større andel, nemlig 42% av fylkeskommunene og 39% av kommunene, er helt eller litt uenige.

Heller ikke påstanden *”Kulturhusene prioriterer profesjonelle kunstnere for lavt”* oppnår stor oppslutning blant respondentene. Også her sier fem av fylkeskommunene (ca 26%) seg helt eller litt enig i påstanden, men like mange sier seg også enten helt eller litt uenig. Heller ikke blant kommunene går besvarelsene i noen entydig retning, andelen av respondentene som er enig og uenig i denne påstanden er nøyaktig like stor (31%), og 39% svarer enten *”verken/eller”* eller *”vet ikke”*.

Derimot viser svarene helt klare tendenser når det gjelder påstanden *”Uten kulturbyggene ville lokalt/regionalt kulturliv vært fattigere”*. Her er både fylkeskommunene og kommunene helt samstemte i sin enighet om påstanden. Flere av svarene på de åpne spørsmålene bekrefter og utdyper denne oppfatningen om at kulturbyggene er av stor betydning for kulturlivet:

”Skaper stor aktivitet i nærmiljøet.” (Fylkeskommune)

”Katalysator for kulturlivet i regionen.” (Fylkeskommune)

”Stimulerer til kulturell aktivitet.” (Fylkeskommune)

”De gir muligheter for gode arenaer/rom for kunst og kultur rundt om i kommunene. De gir økt virksomhet, samhold i lokalmiljøene. Stor stimulerings effekt for kulturlivet.” (Kommune)

”Kan bidra til framvekst av profesjonelle kunstmiljøer i regionen.” (Kommune)

”Arena der profesjonelle og amatører kan møtes i regionen.” (Kommune)

Betydning for lokalsamfunnet

Flere informanter mener også at kulturbyggene er av stor betydning for lokalsamfunnene i videre forstand:

”Gode møteplasser for barn og voksne i lokalsamfunnene.” (Fylkeskommune)

”Skaper tilhørighet og identitet i lokalsamfunn.” (Kommune)

”Vil du ha et levende lokalsamfunn er du avhengig av slike møteplasser.” (Kommune)

”Husene er avgjørende for opprettholdelsen av et sosialt liv.” (Kommune)

”Gode lokale kulturbygg signaliserer livskvalitet, gode oppvekstkår og er elementer i totalvurderingen når familier bosetter seg og gründere vurderer å etablere seg.” (Kommune)

Noen informanter mener imidlertid også at særlig regionale kulturbygg har noen negative konsekvenser for kulturlivet i bygdene omkring:

”Kan skape større avstand mellom bygd og senter når det gjelder kultur.” (Kommune)

”Økt sentralisering av kulturlivet.” (Kommune)

”Store regionale kulturbygg kan ”utarme” kulturtilbudet i nabokommunene gjennom at alle små og store arrangement skal inn i det nye store flotte kulturpalasset.” (Kommune)

Evne til å ta opp i seg endringer – et spørsmål om økonomi?

Ca 35 % av både fylkeskommunene og kommunene er helt eller litt enige i påstanden *”Kulturhusene er lite egnet til å ta opp i seg endringer i kulturlivet”*. Fire av de 19 fylkeskommunene (vel 20%) sier seg enten helt eller litt uenig i påstanden, mens dette gjelder så mye som 40% av kommunene. Både svarene på de åpne spørsmålene og intervjumaterialet viser at mange mener den viktigste barrieren for kulturbyggenes tilpasning til endringer i kulturlivet ligger i husenes og kommunenes dårlige økonomi:

” I dag kreves det profesjonelle folk til å drive selve huset, fylle det med aktiviteter, ha skikkelig bemanning på lys, lyd og bilde, noe som ikke er forutsatt når huset bygges.

Huset kan ikke drives som et lokalt lite samfunnshus.” (Kommune)

” Det er et spørsmål om økonomi blant annet. Pr i dag er det ikke mulig uten støtte å drive med noe slags omstilling av husene.” (Kommune)

” Jeg mener at byggenes muligheter til endring er forholdsvis store, men at begrensningene ligger i økonomi og statlige og kommunale virkemidler. Det er som om en tror at når en har reist et bygg så er alt såre vel og at staten ikke trenger bry seg, men et levende bygg krever kontinuerlig forandring. Det må være midler til å skifte ut, flytte og rive etter behov. Brukerne av bygg varierer og får nye behov, og skal vi ha muligheter for å tilpasse oss så må vi følge med på både investering og drift, og det er knallvanskelig.” (Kommune)

” Kravene til teaterscener og teknisk anlegg blir høyere, spørsmålet er hvor mye vi kan klare å følge dette opp når kommuneøkonomien blir dårligere og dårligere.” (Kommune)

Noen av informantene gir for øvrig uttrykk for at husene i seg selv ikke representerer noen barriere i forhold til nye typer bruk, og enkelte peker på andre typer barrierer enn økonomiske:

” Jeg ser ingen problemer der. Da må det komme aktiviteter som er veldig forskjellige fra dem vi har i dag.” (Kommune)

” I forhold til det med prosjekttenking for eksempel, tror jeg at de små husene er godt egnet.”
(Kommune)

” Egentlig er ikke husenes utforming noen sperre, men det sosiale miljøets evne til å tenke nytt og utradisjonelt kan være en sperre. Hvis tre personer går i fronten og finner ut at nå skal vi gjøre noe annerledes her, ja da får de det til innenfor husets bruksområde. Det er snakk om ressurspersoner som har tid til å drive det.” (Kommune)

Viktige fagmiljøer for kunst og kultur

Påstanden *”De regionale kulturhusene er viktige fagmiljøer for kunst og kultur”* har relativt høy oppslutning både i fylkeskommuner og kommuner. 12 av de 18 fylkeskommunene som har svart på dette (67%) er helt eller litt enig i påstanden, henholdsvis tre og to (i alt ca 28 % av dem som har svart) svarer ”verken enig eller uenig” og ”vet ikke”, og en av fylkeskommunene sier seg enten helt eller litt uenig i denne påstanden. Blant kommunene er det 74% som sier seg enten helt eller litt enig i påstanden. 20% tar ikke noe klart standpunkt til påstanden, mens fem prosent er enten helt eller litt uenige.

Svarene på de åpne spørsmålene og intervjuene gir få utdypende synspunkter på dette temaet. Noen av de kulturansvarlige i kommuner som har regionale kulturhus var imidlertid i intervjuene opptatt av betydningen av ressurser og kompetanse for å kunne drive husene profesjonelt og bra, og noen pekte også på at husene kan være viktige for å bygge opp slik kompetanse lokalt. Når respondentene er mer opptatt av den tekniske kompetansen enn den kulturfaglige så kan det skyldes at husene har faglige driftsledere mens det tekniske ikke alltid er like godt dekket:

”Vi har slitt overfor politikerne for å få støtte for at vi må ha folk til å drive husene. Det er ikke nok med en husleder og en vaktmester, vi trenger også lyd-/lysteknikere, scenearbeidere - vanskelig å få dem til å skjønne den problematikken.”

”Husene er med på å utvikle lokal kompetanse (innen for eksempel regi, teknisk osv.), husene skaper ressurspersoner.”

Også en av de andre informantene er opptatt av driftskompetanse i både lokale og regionale kulturbygg:

”Jeg tror det er behov for å bruke penger på kompetanse, gi folk som vil drive med husene litt inspirasjon, profesjonalisere dem på drift av hus.”

Store driftskostnader

Når det gjelder andre poenger som kommer fram på spørreskjemaene og i intervjuene så er særlig driftskostnadene noe som opptar mange, både når det gjelder små og store hus og både lokale og regionale hus. For mange av de lokale forsamlingshusenes vedkommende er

forsikring og elektrisitet store utgiftsposter, og flere av dem sliter med å skaffe inntekter nok til å dekke disse utgiftene. Flere kommuner nevner dessuten at større arrangementer med eksterne artister representerer så store kostnader at det begrenser omfanget av slike arrangementer i deres eller husenes regi, og at det paradoksalt nok er mer lønnsomt å overlate slike arrangementer til andre arrangører. Noen informanter påpeker også at driftsutgiftene i de regionale byggene er så store at små lag og foreninger i realiteten er ekskludert fra å bruke dem, og at dette kanskje rammer lag og foreninger i periferiene i regionen aller mest:

”Dyre bygg med dyr teknologi gjør at leia naturligvis blir høy. Også her kommer periferien dårligst ut – det er vanskeligere å dekke inn med billettinntekter dess lenger fra sentrum/det regionale bygget er har sin tilhørighet. En viss bønder i byen-effekt, der de i byen ikke akkurat flyr beina av seg for å se ”bønder” på scena når det fins annet de kan velge.”
(Kommune)

Noen informanter nevner ellers at publikum stiller stadig større krav til teknisk kvalitet og komfort ved konserter, teater og kino, og til en viss grad velger arrangementer etter hva lokalene kan tilby av slike fasiliteter. Flere steder opplever en for eksempel at lokale kinoer går dårligere enn tidligere fordi de ikke kan tilby samme fasiliteter som den nye kinoen i nabokommunens lokale eller regionale kulturhus.

Kap. 8 Avsluttende drøftinger – veien videre?

Evalueringen har hatt to fokus: Tilskuddsordningens funksjon og betydning og kulturhusenes funksjon og betydning. Vi trekker her avslutningsvis fram det vi mener er de mest sentrale funnene i vårt materiale.

Tilskuddsordningen – funksjon, betydning og framtid

Forvaltning og tilpasning til kulturlivets behov

De fleste forvaltningsoppgavene knyttet til tilskuddsordningen er som nevnt delegert til fylkeskommuner og kommuner. Dette synes å fungere tilfredsstillende både sett fra departementets side og fra de regionale og lokale aktørenes side. Den administrative ressursbruken i forbindelse med ordningen er relativt beskjeden på fylkesnivå. Både søkerne og forvaltningsaktørene opplever imidlertid søkeprosessen som byråkratisk og arbeidskrevende, ikke minst sett i forhold til størrelsen på tilskuddet.

Kravet om at kulturbyggene skal være tilpasset det lokale/regionale kulturlivets behov er et kjerneelement i retningslinjene for tilskuddsordningen. Det stilles krav om utarbeiding av behovsplaner og involvering fra brukernes side i planleggingsprosessen. Vårt inntrykk er at disse prosessene ofte er mangelfulle. Riktignok svarer mange av fylkeskommunene at de legger vekt på behovsplanene når de vurderer planer for kulturbygg. Behovsplanene innebærer først og fremst en *registrering* av relevante brukergrupper/organisasjoners rombehov, og forutsetter ikke direkte *involvering* i prosessene fra kulturlivets side. Vårt inntrykk er at aktører i lokalt og regionalt kulturliv i ulik grad har vært bedt om å fremme sine behov for lokaler, og at de i liten grad har vært involvert i planleggingsprosessene. I intervjuer med representanter kommer det fram at kulturlivet i mange tilfeller tvert imot har stått utenfor planleggingsprosessene inntil bygget har stått mer eller mindre ferdig. Det kan være flere grunner til at disse prosessene blir prioritert ned. Kanskje har kommunene/byggherrene så god kunnskap om kulturlivet at de "vet" hva de har behov for uten å gjøre noen nærmere kartlegging, og kanskje ville involvering av mange ulike interesser gjøre planleggingsprosessene vanskeligere og dessuten skape forventninger om at alle skulle få sine ønsker oppfylt. Vi kan ikke påstå at resultatet i alle tilfeller ville blitt annerledes med mer involvering fra kulturlivet, men vårt materiale gir grunn til å tro at kulturlivets aktører i mange tilfeller kunne bidratt med innspill som ville gjort husene mer funksjonelle for flere grupper. Vi vil spesielt understreke behovet for involvering av ungdom i denne sammenhengen.

Lokal involvering i planprosessene har også en del andre og mer indirekte effekter, nemlig at det gir kulturlivet et eierforhold og bidrar til en positiv holdning til huset. Dette er avgjørende for at huset fort tas i bruk og blir en naturlig arena for aktiviteter og arrangementer.

Tilskuddsrammer

Samtidig som det er enighet om at ordningen er viktig for lokalt og regionalt kulturliv, og at ordningen har vært av avgjørende betydning for de byggene som har mottatt tilskudd, gir våre informanter relativt samstemt uttrykk for at tilskuddsrammen, først og fremst til lokale kulturbygg, er for liten. Selv om antall søknader og total søknadssum har gått ned siden midt på 1990-tallet, erfares fortsatt det mange mener er urimelig lang ventetid, som virker demoraliserende. Den nedgangen i antall søknader som en har sett på 1990-tallet kan blant annet være uttrykk for underforbruk forårsaket av lave forventinger til å få innfridd tilskudd i ”rimelig” tid, og en viss uforutsigbarhet som følger av skiftende retningslinjer.

Det faktum at tilskuddsrammen ikke har økt etter 1984 (og da fra 500 000 til 1 mill. kroner for lokale kulturbygg), til tross for sterk økning i byggekostnadene, burde tilsi en oppgradering av rammene. Samtidig bør ikke tilskuddet være så stort at det stimulerer til overinvesteringer og overkapasitet. Vårt materiale viser for øvrig stor enighet om at tilskuddene fra ordningen også bidrar til å utløse andre midler,²³ noe som tyder på at tilskuddenes størrelse tross alt er interessante i en større sammenheng.

Spesielt når det gjelder forsamlingshusene knytter det seg misnøye til minstekravet for å motta tilskuddet²⁴, som det hevdes kan bidra til overinvesteringer. Som vi kommer tilbake til senere, er tettheten av kulturbygg svært stor mange steder, og byggene har ofte en kapasitet som verken står i forhold til befolkningsgrunnlaget eller er økonomisk forsvarlig. Det kan være at det, særlig ved ombygging/restaurering av lokale forsamlingshus, har blitt satset større enn behovet og befolkningsgrunnlaget skulle tilsi, med problematisk drift som resultat. Det må sannsynligvis være en nedre grense for når staten skal bidra, men vi kan ikke her ta stilling til hvor den bør gå. Vi tror ellers at en differensiering av satser ville bidra til å gjøre tilskuddsordningen mer tilpasset dagens virkelighet og lokale behov. Med differensiering tenker vi her på tilskudd til delfunksjoner i husene, større variasjon i tilskuddssatsene generelt og differensiering mellom kulturhus og forsamlingslokaler.

²³ Vi har innenfor rammen av denne evalueringen ikke kunnet etterprøve denne påstanden ved nærmere dokumentasjon av samlet finansiering.

²⁴ Nedre grense for godkjent kostnad er i dag på kr. 450 000, kr. 180 000 ved søknad om midler til tilpassing for funksjonshemmede.

Har tilskuddsordningen livets rett?

Våre informanter både i forvaltningen og i kulturlivet gir uttrykk for enighet om at tilskuddsordningen er et viktig bidrag til å sikre infrastruktur på kulturområdet, at den betyr mye for lokalt og regionalt kulturliv og dermed har livets rett. Vi kan likevel neppe si noe sikkert om hvordan kulturbygglandskapet i dag hadde sett ut uten denne statlige øremerkede ordningen, med kulturbygg finansiert innenfor kommunale rammetilskudd og i kombinasjon med private midler. Vi vet at den økonomiske situasjonen i mange kommuner i dag ikke gir rom for å finansiere stort mer enn lovpålagte oppgaver. Hvordan kommunene ville prioritert nybygging og ombygging av offentlige eller private eide kulturbygg innenfor romsligere økonomiske rammer, kan vi bare spekulere i. Men med bakgrunn i det vi vet om ulike kommuners satsing på kultur, kan vi i det minste anta at bildet ville vise større regional variasjon enn dagens. Hvorvidt regionale ulikheter er av det gode eller onde er del av en større og mer prinsipiell diskusjon enn den vi fører her. I så måte føyer diskusjonen om denne tilskuddsordningen seg inn i et varig spenningsforhold mellom på den ene siden ideer om mindre statlig detaljstyring og større lokal handlefrihet til å prioritere mellom ulik bruk av midler, og på den annen side særinteresser både lokalt og sentralt.

Vi kan ikke ta stilling til spørsmålet om hva det reelt innebærer av fordeler og ulemper for tilskuddsordningen til lokale og regionale kulturbygg at midlene bevilges over statsbudsjettet, og om andre tildelingsmåter ville vært mer gunstige for ordningen²⁵. Vi konstaterer imidlertid at våre informanter er opptatt av å trekke sammenligninger mellom de statlige tilskuddene til kulturbygg og de tilskuddene som gis fra spillemidlene til idrettsanlegg, og at disse sammenligningene ikke kommer sistnevnte til gode. Blant annet det faktum at det i de fleste fylkeskommuner og kommuner er de samme saksbehandlerne som forholder seg til begge ordningene, gjør det svært nærliggende å trekke slike sammenligninger. Informanter i både fylkeskommuner og kommuner etterlyser mer lik fordeling av tilskudd til kulturbygg og idrettsanlegg²⁶. De etterspør videre mer differensierte tilskudd for ulike anlegg og delfunksjoner (for eksempel spesialrom) på samme måte som for idrettsanlegg, og større differensiering i tildelingssum (det vil si utover skillet mellom lokale og regionale kulturhus og muligheten for at lokale hus med stort omland kan oppnå 1,6 millioner i tilskudd). I informantenes øyne er det spillemiddeloverskuddet som utgjør kilden både for tilskuddsordningen til kulturbygg og ordningen til idrettsanlegg, og de kjenner ikke til de nyanseforskjellene som ligger til grunn for forskjellene i de to ordningenes rammer og funksjonsmåter. Her ligger det derfor en viktig utfordring i det å formidle, og skape forståelse for, at to ordninger som oppfattes som svært like i formål og intensjoner, fungerer så forskjellig for brukerne.

²⁵ En tidligere utredning for Kulturdepartementet om det norske pengespillmarkedet tilrår bl.a. at midlene fra Norsk Tipping og Norsk Rikstoto bør ut av statsbudsjettet (Lotteritilsynet, 2001).

²⁶ Også store deler av kulturlivet har over lang tid vært opptatt av dette (jfr. fotnote s. 22).

De nylig vedtatte endringene i *Lov om pengespill m.v.* innebærer at mesteparten av kulturens andel av spilleoverskuddet fortsatt skal fordeles av Stortinget (dvs over statsbudsjettet), mens en mindre andel skal fordeles av Kongen. Det er for tidlig å si hvordan dette vil slå ut når det gjelder rammene for tilskudd til kulturbygg. I innstillingen fra stortingskomiteen legger flertallet blant annet vekt på at støtteordningene til lokale og regionale kulturbygg og til idrettsanlegg må sees i sammenheng i større grad enn tilfellet er i dag. Her bør det ligge muligheter både for nye sambruksløsninger og for bruk av midler til andre formål på kulturbyggområdet enn i dag.

I vurderingen av hvilke tilskudd som skulle innlemmes i inntektssystemet eller avvikles (St.prp.nr. 62 1999-2000), la regjeringen Stoltenberg vekt på administrative kostnader, hvor lenge tilskuddet har eksistert, om staten på samme område også bruker lovgivning i styringen av kommunene, om målene med tilskuddet er nådd og om tilskuddet er knyttet til en tidsavgrenset statlig plan eller satsing.

Skulle man underlegge denne tilskuddsordningen de samme vurderingene, kan vi si at målsettingen med ordningen, *å bidra til hensiktsmessige lokaler for ulike kulturaktiviteter på lokalt og regionalt nivå og gjennom dette stimulere til økt deltaking og formidling av kunst og kultur over hele landet*, til en viss grad er nådd, men at dette gjelder i ulik grad for forsamlingshus og kulturhus, og i ulik grad for små og større steder. Når det gjelder lokale *forsamlingshus* synes ”markedet” for en stor del å være mettet i våre case-områder. Som vi kommer tilbake til senere er tettheten av slike hus stor, særlig i lite sentrale strøk, og standarden synes også å være høy på de husene som har fått statstilskudd. Mange av våre informanter er imidlertid av den oppfatning at det nå bør satses mer på *kulturhus* som er tilrettelagt for produksjon og formidling av ulike kulturelle uttrykksformer, både med amatører og profesjonelle, i byer og tettsteder av en viss størrelse. Det er et betydelig behov for kulturhus både for enkeltkommuner og for større regioner, for å sikre lokaler for både lokal egenaktivitet og profesjonelle kulturtilbud av nasjonal betydning. Det er viktig i denne sammenheng at tilskuddsordningen gir rom for lokale tilpasninger når det gjelder størrelse og funksjoner (blant annet ulike sambruksløsninger), og at lokale og regionale kulturhus i et område blir planlagt med tanke på samspill og ikke konkurranse. Særlig når det gjelder kinolokaler og -fasiliteter erfares det mange steder at de lokale kulturhusene taper i konkurransen med de regionale kulturhusene, som vanligvis byr på mer profesjonelle visningsforhold og bedre publikumskomfort.

Det finnes utvilsomt svært mange gamle *forsamlingshus* som utfra bygningsmessig standard har behov for ombygging/restaurering, men det bør sannsynligvis stilles strengere krav om behovsdokumentasjon før det gis midler til hus av denne typen. Når det gjelder lokale og regionale *kulturhus* er det viktig å være forberedt på det vedlikeholdsbehovet som disse i stadig større grad vil utgjøre. En annen viktig utfordring, som i dag faller utenom tilskuddsordningen, men som det kan bli nødvendig å finne en statlig løsning for, gjelder de store driftskostnadene som disse husene representerer.

Faktorer av betydning for hvordan kulturbyggene fungerer for kulturlivet

Tidligere i rapporten har vi presentert materiale om kulturbyggene i case-områdene og bruken av dem. Denne gjennomgangen viste stor variasjon mellom ulike hus når det gjelder både bruksfrekvens og typer bruk. Hvordan husene brukes har vi sett som så viktig at vi har brukt dette som et av de primære kriteriene for klassifisering av husene i henholdsvis *kulturhus* og *forsamlingshus*. Dette kriteriet som gjelder bruk/funksjon henger nøye sammen med et annet, nemlig om husene har lønnet (profesjonell) kulturledelse eller ikke. Skillet mellom hus etter bruk/funksjon og ledelse sammenfaller bare delvis med skillet mellom *regionale* og *lokale* kulturbygg, som tilskuddsordningen opererer med. Vi har derfor benyttet en klassifisering som ivaretar begge disse dimensjonene og som gir følgende kategorier hus: *regionale kulturhus*, *lokale kulturhus* og *lokale forsamlingshus*.

Kulturbyggenes bruksfrekvens, bruksmåte og betydning for lokalt og regionalt kulturliv påvirkes imidlertid også av andre faktorer, som vi bare indirekte har berørt tidligere i rapporten. Vi vil i denne delen av kapitlet drøfte noen av disse faktorenes innvirkning på husenes funksjonsmåte.

Tetthet, lokalisering og samlokalisering

Denne evalueringen omfatter bare de kulturbyggene som har fått støtte over tilskuddsordningen for lokale og regionale kulturbygg etter 1987, og vi har i begrenset grad forholdt oss til de andre kulturbyggene i de 13 case-kommunene. Av de kommunale kulturbyggplanene går det fram at det i mange kommuner finnes svært mange bygg som brukes til kultur- og forsamlingsformål. Som eksempel kan nevnes at Røros kommune, med litt over 5000 innbyggere, har registrert 36 hus i sin kulturbyggplan. Karmøy kommune med ca 37 000 innbyggere har hele 160 hus. Av de større bykommunene har Tromsø, med vel 60 000 innbyggere, totalt ca 60 hus/lokaler, derav 20 i bykjernen, og Haugesund kommune med vel 30 000 innbyggere har totalt 55 hus, derav 20 i sentrum. Eksemplene bekrefter en generell tendens i vårt utvalg av kommuner, nemlig at det er relativt sett flere kulturbygg i distriktene enn i byene, i forhold til folketallet.

Samtidig er befolkningsgrunnlaget av avgjørende betydning for hvor stort det er forsvarlig å satse, både med hensyn til størrelse (areal) og grad av profesjonalitet i utstyr og drift. Dette kommer til uttrykk i vårt materiale ved at det er i de sentrale og mest tettbefolkede områdene vi finner de fleste byggene som er kategorisert som (lokale eller regionale) *kulturhus*. Vi finner kulturhusene i byer som Tromsø, Finnsnes og Haugesund og i andre større tettsteder med betydelige befolkningskonsentrasjoner, og generelt flere kulturhus i det tett befolkete case-området i Rogaland enn i de to andre områdene, som har færre innbyggere totalt sett.

De *regionale kulturhusene* i materialet vårt ligger i typiske regionsentre, det vil si at de har et omland som omfatter flere kommuner, slik forskriftene for tilskuddsordningen også forutsetter. Også de fleste av de *lokale kulturhusene* er lokalisert i byer eller tettsteder med betydelige befolkningskonsentrasjoner og med regionsenterfunksjon for flere kommuner. Det kreves et betydelig befolkningsgrunnlag for å rettferdiggjøre et hus med profesjonell driftsorganisasjon og en bruksprofil med stor vekt på både kulturformidling og produksjon/egenaktivitet, som vi har brukt som kriterier for å bli kalt kulturhus. Det er imidlertid vanskelig å se noen vesentlige ulikheter mellom regionale og lokale kulturhus når det gjelder bruk/funksjon, og dette skillet kan i mange tilfeller virke tilfeldig og svakt fundert²⁷.

De lokale *forsamlingshusene* i vårt materiale ligger i de fleste tilfeller i små og ofte avsidesliggende bygdesamfunn/grender, men det finnes unntak fra denne regelen, særlig i Rogaland. Her ligger flere av forsamlingshusene i betydelige befolkningskonsentrasjoner eller i kort avstand til slike. En viktig forklaringsfaktor for dette er sannsynligvis at dette case-området er mindre i areal og har mye større befolkningstetthet enn de to andre områdene. Materialet vårt viser stor variasjon med hensyn til hvor kulturbygg er plassert i forhold til andre funksjoner på stedet. Et hovedskille går mellom hus som er del av et steds sentrumsfunksjoner og hus som ligger lenger unna slike funksjoner. Det vi har kalt *kulturhus* (både lokale og regionale) er ofte (men ikke alltid) lokalisert i sentrum, og i mange tilfeller finnes det viktige sentrumsfunksjoner enten *i* eller *i tilknytning til* bygget. Dette kan være for eksempel forretninger, legesenter, eldresenter, svømmehall, ungdomsklubb og kafe. Kulturhus som er samlokalisert med sentrumsfunksjoner vil i større grad enn andre bli naturlige steder å oppsøke og å oppholde seg på for mange. Flere hus i vårt materiale erfarer dessuten at stor ferdsel og ”myldring” for ulike formål har positive effekter også for husenes kulturfunksjoner. For eksempel vil mange ”droppe innom” biblioteket eller galleriet på vei til eller fra besøk i forretninger, legesenter eller kafe. Folk som benytter svømmehallen på kveldstid vil treffe andre som er i huset på konsert eller på teaterøving, noe som kan gi grunnlag for nye interesser og aktiviteter.

Sentrumslokalisering og samlokalisering mellom kulturhusfunksjoner og sentrumsfunksjoner vil altså ofte bidra til økt kulturinteresse, -konsum og -aktivitet. Vi vil imidlertid presisere at dette sannsynligvis gjelder først og fremst for mennesker som ikke i utgangspunktet er spesielt kulturaktive, og som ikke aktivt oppsøker kulturtilbud, men som får kulturopplevelser ”på kjøpet” når de oppsøker huset eller sentrum for andre formål. For mennesker som i utgangspunktet er kulturinteresserte og kulturaktive er det mindre viktig hvor kulturhuset er lokalisert. Disse vil aktivt oppsøke kulturtilbud og delta i aktiviteter nærmest uavhengig av hvor de foregår. Samtidig er det ikke tvil om at hus der det ”syder av liv” og aktivitet av ymse slag virker stimulerende også på de kulturaktive. Sentrumslokalisering av kulturhus genererer

²⁷ Disse ukklarhetene blir også påpekt av flere av våre informanter.

med andre ord kulturelle ”bieffekter” som kan være av stor betydning både for den enkelte og for den generelle vitaliteten i det lokale kulturliv.

Samlokalisering med andre funksjoner åpner i mange tilfeller også for samordning når det gjelder åpningstider, vakthold og andre rutiner i huset, som innebærer større fleksibilitet og økt tilgjengelighet for brukerne. Vårt materiale viser imidlertid også at det kan være interessemotsetninger mellom kulturhusfunksjonene og andre virksomheter i huset. I tilfeller der støttefunksjoner til kulturhuset (for eksempel tekniske funksjoner, kafedrift, vaktmesterfunksjoner) drives av private firmaer på kommersiell basis, innebærer dette for eksempel ofte et prisnivå som kan ekskludere visse brukere.

Organisasjon, drift og eierskap

Når det gjelder husenes organisasjons- og driftsform, kan vi skille mellom hus med profesjonell drift og hus med dugnadsbasert drift. De husene vi har klassifisert som regionale og lokale *kulturhus* kjennetegnes av at de har en profesjonell driftsorganisasjon, bl.a. lønnet kulturhusledelse med ansvar for å administrere huset og generere aktiviteter og arrangementer. Flere av husene er medlemmer i interesseorganisasjonen Norsk kulturhusnettverk, som blant annet driver formidling av artister og konserter til kulturhusene, og de benytter artistbyråer. Funksjonen som formidlere av kunst og kultur til innbyggerne er sentralt for disse husene. I tillegg er husene i varierende grad aktive i forhold til å generere egenaktivitet i det lokale/regionale kulturliv. Flere hus, som for eksempel Tynset kulturhus, initierer prosjekter som inkluderer både amatører og profesjonelle krefter. Kulturhus som er profesjonelt drevet besitter også en faglig og teknisk kompetanse som gjør det mulig for det lokale kulturliv å kunne sette i gang aktiviteter, og de har et apparat tilgjengelig for å kunne ta seg av denne typen arrangementer.

Forsamlingshusene, på den andre side, er dugnadsbaserte og kun unntaksvis organisert med egne ansatte. Her er det frivilligheten som råder både i forhold til drift og innhold. Styret eller ledelsen for de dugnadsbaserte husene initierer i liten grad arrangementer og aktiviteter. Kulturaktiviteten i husene har vanligvis lite omfang og er basert på at lag og foreninger eller privatpersoner organiserer aktivitetene. Husene har som regel sparsomt teknisk utstyr og annen infrastruktur for å drive kulturformidling og annen utadrettet virksomhet, men er derimot godt utstyrt med alt som skal til for selskapelige anledninger.

Slik vi ser det er forsamlingshusenes betydning som lokaler for kulturaktivitet – forstått som både formidling og egenaktivitet – langt mindre enn deres betydning som *sosiale samlingssteder* for lokalbefolkningen, på tvers av alder og interessefelt. Vårt inntrykk er videre at mange av disse husene fungerer som viktige symboler på livskraft og vitalitet i bygdesamfunn som ellers har mistet mange viktige samfunnsinstitusjoner, for eksempel post, butikk, skole, og at denne *symbolfunksjonen* ikke i alle tilfeller står i samsvar med husenes

betydning målt i bruk, verken for kultur- eller forsamlingsformål. Som lokalt "fellesprosjekt", når det gjelder drift og aktivitet men ofte i enda større grad når det gjelder vedlikehold, er husene dessuten viktige arenaer for integrasjon og samhold i bygdene.

De mange forsamlingshusene rundt i landet representerer utvilsomt en dårlig utnyttet bygningsmasse totalt sett. Både deres bygningsmessige standard, den dugnadsbaserte driftsformen og befolkningsgrunnlaget gjør disse husene dårlig egnet som arenaer for kulturformidling etter dagens krav. Mange av husene burde imidlertid ha potensial for eksempel på kurs-/konferansemarkedet, "pakket" med natur- og kulturopplevelser i bygdemiljøer med lokale særpreg. Dette bør kunne kombineres med dagens bruk av husene til lokale forsamlingsformål, men vil kreve en aktiv markedsføring og en driftsorganisasjon med koblinger til aktører i reiselivsnæringen.

De fleste regionale og lokale *kulturhusene* i vårt utvalg har en styrings- og driftsmodell hvor kommunen er huseier og kommunens kulturetat er driftsansvarlig²⁸. Arnestad (2000) mener vi finner ulike typer rasjonaliteter innenfor ulike styrings- og driftsmodeller, og skiller mellom tre ulike rasjonaliteter som driften av kulturhus kan være basert på:

Forvaltningsrasjonalitet: avgjørelser/vedtak, regler og retningslinjer

Kommunikativ rasjonalitet: estetikk, etikk, kaos, kreativitet, kunst, verdier, mål

Teknisk-økonomisk rasjonalitet: produksjon, pragmatikk, profitt

Arnestad mener at kulturhus hvor kommunen er både eier og driftsansvarlig (den kommunale modellen) er preget av forvaltningsrasjonalitet. Hus som eies og drives av en organisasjon eller et andelslag styres i større grad av en kommunikativ rasjonalitet, mens den teknisk-økonomiske rasjonaliteten særlig preger hus organisert som offentlig foretak eller som privat eller offentlig AS.

Den kommunale organisasjonsmodellen sikrer nærhet til den kommunale kulturforvaltningen, men den er også preget av byråkratisk tenkemåte. Vi finner eksempler på kulturhusledere i vårt utvalg som opplever dette som et problem, blant annet blir det pekt på at politikere og byråkrater mangler forståelse for hva det vil si å skulle drive en profesjonell virksomhet, at modellen begrenser handlefriheten og er rigid og lite fleksibel. Dette har bl.a. vært et problem i forhold til det å kunne gjøre ansettelser på prosjektbasis. Ut fra dette kan en stille spørsmål ved modellens overlevelsessevne i forhold til det å klare å tilpasse seg et kulturliv som i stadig økende grad er prosjektorganisert og ad-hoc-basert.

Vårt generelle inntrykk er imidlertid at slik den kommunale modellen fungerer i dag, fungerer den hensiktsmessig for kulturlivet. Vi har heller ikke inntrykk av at det er store rasjonalitetsmotsetninger når det gjelder husenes kulturfunksjon. Kulturpolitikerne legger sjelden klare føringer på kulturhusenes innhold, og kulturhuslederne står vanligvis fritt i det å

²⁸ I intervjuene har vi fått kjennskap til at flere kommuner har startet en gjennomgang av sin organisasjonsstruktur, og at drifts- og styringsmodellen for kulturhusene vil bli diskutert i denne sammenheng.

definere husets virksomhet. Sett i lys av dette vil vi hevde at husenes styrings- og driftsmodell ikke ensidig kan knyttes til én forvaltningsrasjonalitet, slik Arnestad (2000) beskriver dette, men at de i mange tilfeller er preget av flere rasjonaliteter samtidig – både forvaltningstenkning og en rasjonalitet som i større grad er knyttet til kreativitet, kunst, verdier, og til en viss grad også en teknisk-økonomisk rasjonalitet med vekt på produksjon og profitt.

Økonomiske rammebetingelser og innholdspolicy

Det at kulturbyggene preges av ulike typer rasjonaliteter, kan henge sammen med at de i liten grad har klargjort hvilken funksjon kunsten og kulturen skal ha i forhold til det lokale kulturliv. Vi har funnet at egen virksomhetspolicy for husene forekommer i svært liten grad. I den grad det er definert overordnede mål for driften av huset, er disse svært generelle og legger vekt på at kulturhusene skal være en kulturell møteplass for alle i lokalbefolkningen på tvers av alder og interesser. Slaktehusets målsetting går noe lenger i å tydeliggjøre hva som ligger i det å nå alle, blant annet heter det at huset også skal være åpent for ”...motkulturelle bevegelser og initiativ” og inkluderer dermed den delen av samfunns- og kulturlivet som faller utenfor det etablerte organisasjonslivet.

Det er ikke vanlig at husene har en markedsføringsstrategi, noe som sannsynligvis henger sammen med en manglende policy på hva slags aktiviteter de vil ha i huset. Dette blir spesielt synlig når det gjelder ungdom, som er den gruppen de fleste av husene mangler et fullgodt tilbud til, men som for øvrig alle kulturhusene definerer som en viktig målgruppe.

Kulturbyggenes økonomi er en faktor som på mange ulike måter virker inn på innhold og bruk. For *forsamlingshusenes* vedkommende er situasjonen den at det er svært begrensete inntekspotensial utenom utleievirksomhet til selskapelige anledninger. Arrangementer eller fester med innleide kulturkrefter eller dansemusikk er så kostbare å arrangere at det er umulig å få dem til å gå i balanse, og slike tilstelninger er derfor mer eller mindre helt borte fra disse arenaene. Samtidig representerer husene betydelige faste utgifter i form av forsikring og strøm, som i all hovedsak dekkes gjennom utleievirksomhet til private sammenkomster.

De fleste *kulturhusene* er pålagt et, vanligvis beskjedent, inntjeningskrav i tillegg til fastlagte budsjetterammer. Det er lite i vårt materiale som eksplisitt tyder på at disse rammevilkårene virker styrende på *hvilke aktiviteter* kulturhusledelsen legger opp til. Særlig når det gjelder den profesjonelle formidlingen er det imidlertid et dilemma for kulturhuslederne hvordan de skal kunne gi et tilbud av høy kvalitet og samtidig holde budsjettet. Mange profesjonelle kunst- og kulturarrangementer gir ofte ikke inntekter nok til å dekke kostnadene ved arrangementene, og det er nødvendig å planlegge slik at en sikrer noen publikumssuksesser og dermed skaper rom også for smalere arrangementer. Publikumsoppslutningen er også ofte vanskelig å forutsi, og i mange tilfeller trekker lokale arrangementer og

samarbeidsproduksjoner med både profesjonelle og amatører et større publikum enn arrangementer med store nasjonale størrelser. Vi har eksempler i vårt materiale på kulturhus som prøver å få andre til å ta arrangementsansvar for usikre arrangementer for å gardere seg mot underskudd, noe som også innebærer at de/kommunen fraskriver seg noe av det kulturpolitiske ansvaret for aktiviteten i huset. Husenes sal-kapasitet representerer også i mange tilfeller et driftsøkonomisk problem. Vi har eksempler både på at salen er for liten til at det lar seg gjøre å få et arrangement med profesjonelle krefter til å gå i økonomisk balanse, og på at salen er så stor at en sjelden eller aldri får fylt den. Ikke minst i sistnevnte tilfelle er det ofte fristende å satse først og fremst på publikumssuksessene.

Det er like fullt et relevant spørsmål om stramme budsjetterammer og inntjeningskrav fører til at noen brukergrupper og noen aktiviteter må vike for mer inntektsbringende tiltak. Dette er for eksempel i ferd med å bli en problemstilling i kommuner hvor visse aktiviteter (for eksempel aktiviteter for og med barn og unge) har gratis lokalleie, og hvor omfanget av slike ikke inntektsgivende aktiviteter er betydelig.

Innholdspolicyen til kulturhusene er i stor grad knyttet til *kulturhuslederens* funksjon og rolle. Evalueringen har vist at kulturhuslederne står temmelig fritt til selv å definere hvilke aktiviteter husene skal fylles med. Kulturhusene preges i stor grad av om kulturhuslederen oppfatter sin funksjon som å være kulturformidler eller kulturprodusent. I det første tilfelle vil formidling av profesjonell kunst og kultur være overordnet, mens produsenten i større grad selv vil være aktiv i forhold til å generere kulturaktiviteter.

Det er også et spørsmål hvilke typer aktiviteter huset er tilrettelagt for, rent bygnings- og infrastrukturmessig. De aller fleste av kulturhusene i vårt utvalg er planlagt primært for tradisjonelle teateroppsetninger, konserter, kino og møter, og er slik konstruert at det er umulig å flytte på vegger, møbler, scener osv. De er med andre ord statiske og lite fleksible, noe som gjør dem lite hensiktsmessige for nye kulturuttrykk og -former. Særlig kinofunksjonen legger i mange tilfeller viktige premisser for annen aktivitet, ved at det ofte velges fast amfiløsning i salen for å gi optimale kinoforhold. Når både kulturhusledere og representanter for kulturlivet peker på at ungdom er den vanskeligste gruppen å tilrettelegge tilbud for i husene, så henger det i mange tilfeller sammen med at ungdommen trenger andre typer rom enn det som finnes i de fleste kulturbygg. Det finnes imidlertid noen kulturhus i utvalget som har eller planlegger å bygge rom for ulike ungdomskulturelle uttrykk som teater, dans og performance (black box).

Formidlingsvirksomheten i husene aktualiserer deres betydning for *publikum*. Vårt materiale viser klart at det i de fleste av de nyere kulturhusene er lagt stor vekt på å sikre optimale betingelser for kulturformidling. Dette innebærer først og fremst stor satsing på utstyr, og i varierende grad også på kompetanse, for å skape optimale lyd-, lys- og scenetekniske forhold. Både de tekniske forholdene og tilrettelegging for komfort og trivsel for publikum bidrar utvilsomt til store publikumsopplevelser i mange kulturhus. Satsing på kvalitet og profesjonalitet i alle ledd innebærer også at publikum utvikler kvalitetsbevissthet både når det

gjelder kulturelle prestasjoner, tekniske funksjoner og komfort. I et samfunn preget av stor grad av mobilitet og stadig flere profesjonelle kulturhus vil stadig større andeler av landets befolkning ha tilgang til kulturopplevelser av høy kvalitet, noe som er viktig både for den enkelte og for det generelle kulturelle nivået i samfunnet. Samtidig har det utvilsomt noen distriktpolitiske konsekvenser, ved at det blir vanskelig å opprettholde viktige lokale institusjoner som kinoer og forsamlingshus i bygdene fordi de ikke kan by på samme standard som kulturhusene på større steder.

Litteratur

- Bjerkli, B (1991): *Fra tørrfiskkastning til kirkekonserter. En studie av kulturarrangementer i Nordland*. NF-rapport nr 11/91.75. Nordlandsforskning
- Fossåskaret, E (1991): *Kultur og regional identitet. Syn og segn nr 1/1991*
- Giddens, A (1991): *Modernity and Self Identity*. Polity Press
- Goksøyr, M et al. (1996): *Kropp, kultur og tippekamp. Statens idrettskontor, STUI og Idrettsavdelingen 1946-96*. Universitetsforlaget
- Hompland, A (1984): *Rurbaniseringsprosessen. Bygdebyen og det nye Norges ansikt*. Arbeidsnotat nr 4, Institutt for samfunnsforskning
- Innst. O. nr. 44 (2001-2002): *Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg og Ulf Erik Knudsen om lov om endring i lov 28.august 1992 nr 103 om pengespill m.v.*
- Kulturdepartementet (1994): *Lokale og regionale kulturbygg. Veileder ved forhåndsgodkjenning av planer*.
- Kulturdepartementet (1997): *Kap. 320 Allmenne kulturformål, Post 60 Lokale og regionale kulturbygg. Evaluering av stønadsordningen*.
- Kultur- og kirke departementet (2001): *Lokale og regionale kulturbygg. Retningslinjer for søknad om statsmidler, 2001*.
- Lotteritilsynet, 2001: *Norske pengespel i ei digital framtid*. Rapport fra ekspertgruppe nedsatt av Kulturdepartementet
- Magnussen, T (1993): *Når fritida mi blir arbeidet ditt: møte mellom lek og lærd i amatørteater*. NF-rapport 13/93. Nordlandsforskning
- Mangset, P (1992): *Kulturliv og forvaltning*. Universitetsforlaget
- NOU 1996:7: *Museum. Mangfald, minne, møtestad*.
- Selle, P. og Øymyr, B (1995): *Frivillig organisering og demokrati : det frivillige organisasjonssamfunnet endrar seg 1940-1990*. Samlaget
- St.meld. nr.61(1991-92): *Kultur i tiden*.
- St.meld. nr.14 (1999-2000): *Idrettslivet i endring. Om statens forhold til idrett og fysisk aktivitet*.

St.meld. nr.31 (2000-2001): *Kommune, fylke, stat – en bedre oppgavefordeling.*

St.meld. nr.34 (2000-2001): *Om distrikts- og regionalpolitikken.*

St.prp. 62 (1999-2000): *Om kommuneøkonomien 2001 m.v.*

Arbeids- og administrasjonsdepartementet, 2002: *Fra ord til handling. Arbeids- og administrasjonsministerens redegjørelse om modernisering, effektivisering og forenkling i offentlig sektor.* Redegjørelse for Stortinget 24.01.02

Vestheim, G (1995): *Kulturpolitikk i det moderne Norge.* Samlaget

Vaagland, J og Vestheim, G (1991): *Kulturmodell Tynset.* ØF-rapport nr. 1/1991.

Wiborg, A (1996): *Det moderne bygdesamfunnet: Naboskap uten fellesskap?*
I: Aasbrenn, K: *Opp og stå, gamle Norge.* Landbruksforlaget

Wollebæk, D, Selle, P og Lorentzen, H (2000). *Frivillig innsats.* Fagbokforlaget

SPØRRESKJEMA TIL FYLKESKOMMUNENE

v/avdelings-/seksjonsleder og saksbehandler

Fylkeskommunens planer og rutiner i forbindelse med lokale og regionale kulturbygg

1. Er det utarbeidet fylkeskommunal kulturbyggplan?			Ja	Nei	
Hvis ja, følger kulturbyggplanen Miljøverndepartementets inndeling i planregioner fra 1992			<i>Ja</i>	<i>Nei</i>	
Hvis det ikke er utarbeidet fylkeskommunal kulturbyggplan, hva er den viktigste begrunnelsen for dette?					
2. Har fylkeskommunen gitt egne tilskudd til lokale/regionale kulturbygg?					
Lokale kulturbygg	<i>Ja</i>	<i>Nei</i>			
Regionale kulturbygg					
3. Gir fylkeskommunen anbefalinger til kommunene ang. rutiner for saksgang og saksbehandling når det gjelder lokale og regionale kulturbygg med statstilskudd, utover det som er fastlagt i Kulturdepartementets retningslinjer?				Ja	Nei
Hvis ja, beskriv kort de rutinene som anbefales (eller send skriftlige retningslinjer)					
4. Pleier fylkeskommunen å gi foreløpig vurdering/uttalelse om planene for kulturbygg før de sendes til forhåndsgodkjenning? (inkl. planer som skal forhåndsgodkjennes i kommunene)					
<i>Vurdering/uttalelse om</i>	<i>Ja</i>	<i>Nei</i>	<i>Vet ikke</i>		
Lokale kulturbygg					
Regionale kulturbygg					
- Hvis ja, gi en innbyrdes rangering av følgende elementer i planene etter hvilken vekt fylkeskommunen tillegger dem (<i>ranger med 1,2, osv., der 1 er det som tillegges mest vekt</i>)					
<i>Elementer i planene</i>	<i>Lokale kulturbygg</i>	<i>Regionale kulturbygg</i>			
Byggets funksjonalitet					
Byggets estetiske kvaliteter					
Behovsoppgavene					
Romprogrammet					
Kostnadsoverslaget					
Foreløpig finansieringsplan					
Driftsplan					
Annet, hva?					

5. Hvordan er fylkeskommunens rutiner for oppfølging/kontroll av kulturbygg med statsstøtte? (I tillegg til gjennomgang av regnskap)

	<i>Kontakt-tidspunkt (når i prosessen)?</i>	<i>Type kontakt (telefon, befarings e.l.)</i>	<i>Hva sjekkes?</i>	<i>Evt. dokumentasjonskrav</i>
<i>Lokale bygg</i>				
<i>Regionale bygg</i>				

6. I hvilke spørsmål er det kommuner og byggherrer særlig kontakter f-kommunen for råd og veiledning i forbindelse med den statlige tilskuddsordningen for lokale og regionale kulturbygg?

7. Omtrent hvor stor er den administrative arbeidsinnsatsen i fylkeskommunen i tilknytning til den statlige tilskuddsordningen for lokale og regionale kulturbygg?

<i>Arbeidsoppgaver i tilknytning til tilskuddsordningen</i>	<i>% av et normal-årsverk</i>
Knyttet til tilskuddsordningen som sådan (generell informasjon)	
Knyttet til søknader (veiledning til søkere, saksbehandling i forbindelse med søknader etc.)	
Knyttet til oppfølging og kontroll av byggeprosjekter	
Knyttet til utbetaling av midler og utarbeiding av oversikter over tildelinger, utbetalinger og innestående statsmidler	
Annet:	

8. Hvilken stilling i administrasjonen er tillagt hovedansvaret for tilskuddsordningen, og hvilken kompetanse (utdanning/erfaring) har den personen som i dag har dette ansvaret?

9. Føler vedkommende at det er noen typer kompetanse han/hun mangler for å kunne utføre oppgavene tilfredsstillende? Hvis ja, hvilken (tilleggs-) kompetanse hadde vært ønskelig?

10. Har annen kompetanse i fylkeskommunen vært trukket inn i søknadsbehandlingen? Hvis ja, hvilken kompetanse

11. Har det vært innvilget tilskudd til kulturbygg-prosjekter i fylket i perioden 1990-1998 som ikke er igangsatt eller fullført? I så fall hvor mange?

	<i>Antall ikke igangsatte prosjekter</i>	<i>Antall ikke fullførte prosjekter</i>
Lokale kulturbygg		
Regionale kulturbygg		

Hvis bygg ikke er igangsatt eller fullført, hva er begrunnelsen for dette?

Fylkeskommunens erfaringer med og vurderinger av den statlige tilskuddsordningen

12. Når det gjelder de kulturbyggprosjektene som har fått søknader om stats-tilskudd godkjent i de siste fem årene, hvor lang har den gjennomsnittlige ventetiden vært fra første gangs godkjent søknad om statstilskudd til første delutbetaling?							
13. Hvilket kulturbyggprosjekt i fylket har ventet lengst, og hvor lang var ventetiden i dette tilfellet?							
14. Hvor stor omtrent har innvilgelsesprosenten i fylket vært i de siste fem årene (regnet etter søknadssum)?							
15. Hvor fornøyd er fylkeskommunen med følgende instansers rolle i planleggings- og byggefasen for lokale og regionale kulturbygg? Sett ett kryss pr linje.							
	<i>Svært fornøyd</i>	<i>Ganske fornøyd</i>	<i>Verken fornøyd eller misfornøyd</i>	<i>Ganske misfornøyd</i>	<i>Svært misfornøyd</i>	<i>Vet ikke</i>	<i>Ikke aktuelt</i>
Kulturdepartementet							
Riksteatret							
Riksutstillinger							
Norsk musikkråd							
Norsk Kino- og filmfond							
Kommunerevisjonen							
Kommuneadministrasjonene							
Kommunale byggherrer							
Andre byggherrer							
Hvis du ønsker å nyansere eller presisere svarene, så gjør det her:							

16. Vi ønsker at dere skal ta stilling til følgende påstander om den statlige tilskudds ordningen og om lokale og regionale kulturhus oppført med midler fra tilskudds ordningen

<i>A Påstander om den statlige tilskuddsordningen for lokale og regionale kulturbygg</i>	<i>Helt enig</i>	<i>Litt Enig</i>	<i>Verken enig eller uenig</i>	<i>Litt uenig</i>	<i>Helt uenig</i>	<i>Vet ikke</i>
Den statlige tilskuddsordningen er helt nødvendig for å sikre en infrastruktur på kulturområdet i alle deler av landet						
Tilskuddsordningen bidrar til at betydelige midler fra andre kilder blir utløst						
Tilskuddsordningen fører til uheldig overinvestering i kulturbygg						
De administrative oppgavene knyttet til tilskuddsordningen står i et rimelig forhold til midlene						
Tilskuddsordningen er ikke tilpasset kulturlivets behov i dag						
Tilskuddsordningen betyr mye for lokalt og regionalt kulturliv						
Retningslinjene for tilskuddsordningen legger for lite vekt på de tekniske sidene ved bygget						
Retningslinjene for tilskuddsordningen legger for lite vekt på det innholdet som bygget skal fylles med						
Det er større behov for midler til ombygging/modernisering enn til nye kulturbygg						
Det finnes eksempler i vårt fylke på at det er gitt tilskudd til bygg som ikke fungerer som allmenne kulturbygg						
<i>B Påstander om kulturhus oppført med midler fra tilskuddsordningen</i>	<i>Helt enig</i>	<i>Litt enig</i>	<i>Verken enig eller uenig</i>	<i>Litt uenig</i>	<i>Helt uenig</i>	<i>Vet ikke</i>
Kulturhusene er viktige arenaer for formidling av kunst og kultur						
Kulturhusene er viktige arenaer for produksjon av kunst og kultur						
Kulturhusene tjener først og fremst amatørkulturen						
Kulturhusenes innhold er ofte lite gjennomtenkt						
Kulturhusene prioriterer profesjonelle kunstnere for lavt						
Uten de lokale og regionale kulturhusene ville lokalt og regionalt kulturliv vært fattigere						
Kulturhusene er lite egnet til å ta opp i seg endringer i kulturlivet						
De regionale kulturhusene er viktige fagmiljøer for kunst og kultur						

17. Hva er etter fylkeskommunens mening de viktigste positive og negative sider ved den statlige tilskuddsordningen, for henholdsvis lokale og regionale kulturbygg?

Lokale bygg:

Positive sider:

Negative sider:

Regionale bygg:

Positive sider:

Negative sider:

Vedlegg 1 b

SPØRRESKJEMA TIL KOMMUNENE I TROMS, HEDMARK OG ROGALAND v/kulturansvarlig

1. Hvor fornøyd er kommunen med følgende instansers rolle i planleggings- og byggefasen for lokale og regionale kulturbygg? Sett ett kryss pr linje .

	<i>Svært fornøyd</i>	<i>Ganske fornøyd</i>	<i>Verken fornøyd eller mis-fornøyd</i>	<i>Ganske mis-fornøyd</i>	<i>Svært mis-fornøyd</i>	<i>Vet ikke</i>	<i>Ikke aktuelt</i>
Kulturdepartementet							
Fylkeskommunen							
Riksteatret							
Riksutstillinger							
Norsk musikkråd							
Norsk Kino- og filmfond							
Kommunerevisjonen							
Byggherrene							

- Hvis du ønsker å nyansere eller presisere svarene, så gjør det her:

.....

.....

.....

.....

2. Vi ønsker at dere skal ta stilling til følgende påstander om den statlige tilskuddsordningen og om lokale og regionale kulturhus oppført med midler fra tilskuddsordningen

<i>A Påstander om den statlige tilskuddsordningen for lokale og regionale kulturbygg</i>	<i>Helt enig</i>	<i>Litt enig</i>	<i>Verken enig eller uenig</i>	<i>Litt uenig</i>	<i>Helt uenig</i>	<i>Vet ikke</i>
Den statlige tilskuddsordningen er helt nødvendig for å sikre en infrastruktur på kulturområdet i alle deler av landet						
Tilskuddsordningen bidrar til at betydelige midler fra andre kilder blir utløst						
Tilskuddsordningen fører til uheldig overinvestering i kulturbygg						
De administrative oppgavene knyttet til tilskuddsordningen står i et rimelig forhold til midlene						
Tilskuddsordningen er ikke tilpasset kulturlivets behov i dag						
Tilskuddsordningen betyr mye for lokalt og regionalt kulturliv						
Retningslinjene for tilskuddsordningen legger for lite vekt på de tekniske sidene ved bygget						
Retningslinjene for tilskuddsordningen legger for lite vekt på det innholdet som bygget skal fylles med						
Det er større behov for midler til ombygging/modernisering enn til nye kulturbygg						
Det finnes eksempler i vårt fylke på at det er gitt tilskudd til bygg som ikke fungerer som allmenne kulturbygg						
<i>B Påstander om kulturhus oppført med midler fra tilskuddsordningen</i>	<i>Helt enig</i>	<i>Litt enig</i>	<i>Verken enig eller uenig</i>	<i>Litt uenig</i>	<i>Helt uenig</i>	<i>Vet ikke</i>
Kulturhusene er viktige arenaer for formidling av kunst og kultur						
Kulturhusene er viktige arenaer for produksjon av kunst og kultur						
Kulturhusene tjener først og fremst amatørkulturen						
Kulturhusenes innhold er ofte lite gjennomtenkt						
Kulturhusene prioriterer profesjonelle kunstnere for lavt						
Uten de lokale og regionale kulturhusene ville lokalt og regionalt kulturliv vært fattigere						
Kulturhusene er lite egnet til å ta opp i seg endringer i kulturlivet						
De regionale kulturhusene er viktige fagmiljøer for kunst og kultur						

3. Hva er etter kommunens mening de viktigste positive og negative sider ved den statlige tilskuddsordningen, for henholdsvis lokale og regionale kulturbygg?

Lokale bygg:

Positive sider:
.....
.....
.....

Negative sider:

.....
.....
.....
.....

Regionale bygg:

Positive sider:
.....
.....
.....

Negative sider:

.....
.....
.....
.....

Vedlegg 2

Vedlegg 3a

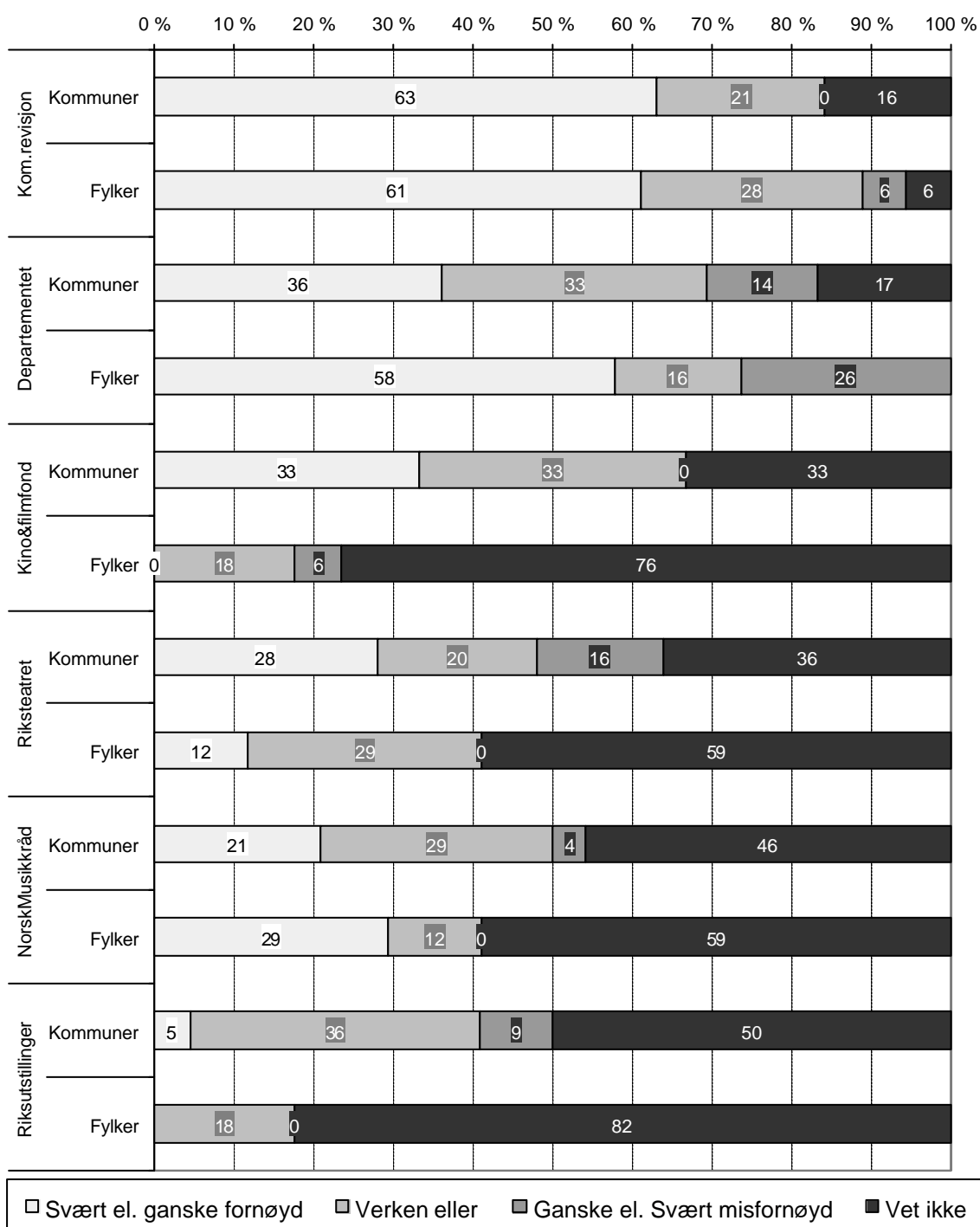
Vedlegg 3b

Vedlegg 3c

Vedlegg 4

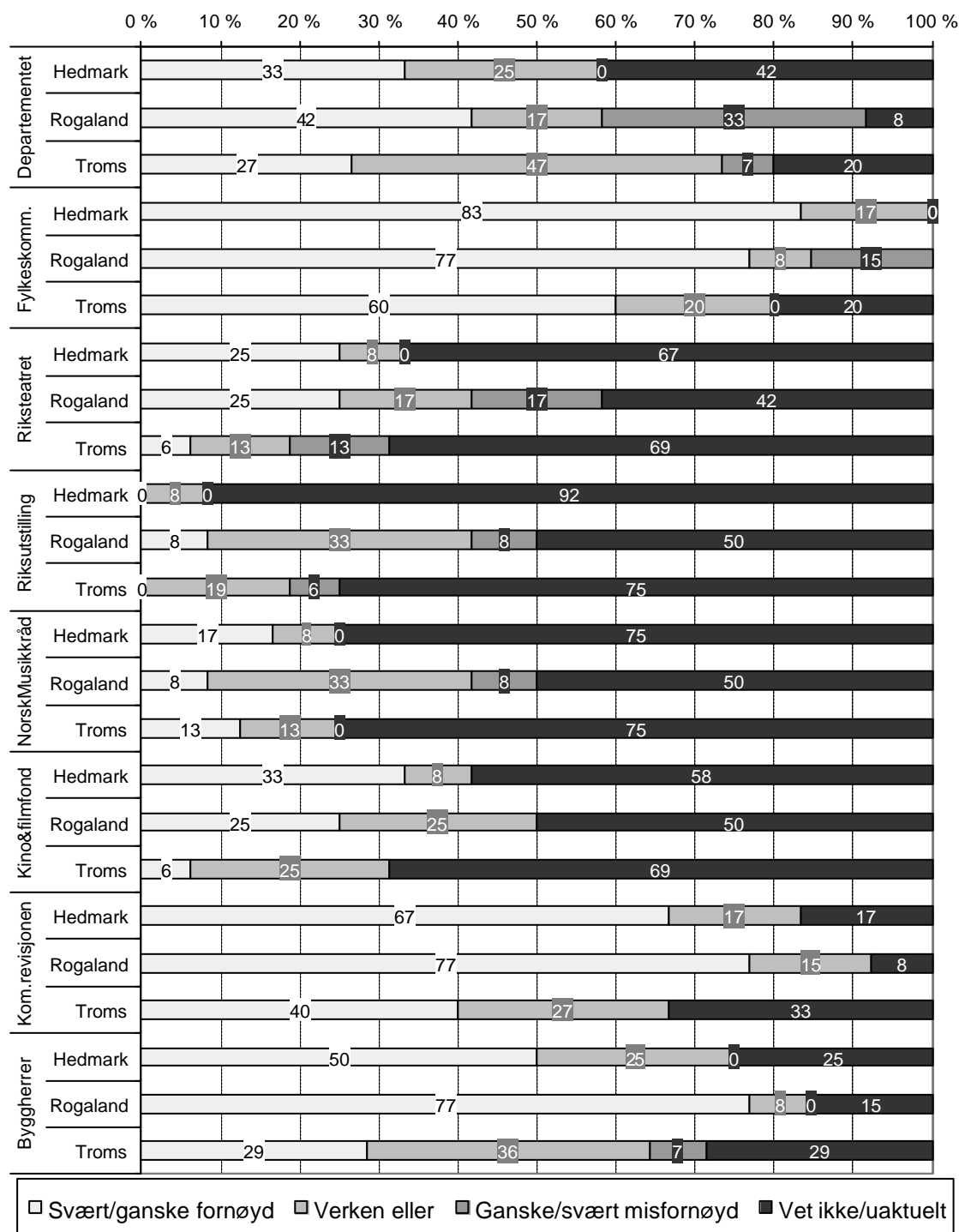
Figur: Sammenstilling av kommunenes og fylkeskommunenes tilfredshet med utvalgte instansers rolle i planleggings- og byggefasen. Svarfordelingen er framstilt i prosent. Med et så lavt antall respondenter som de 19 fylkeskommunene bør en vanligvis ikke bruke prosenttuing, men her er det allikevel gjort for sammenlikningens skyld. Resultatene bør tolkes med varsomhet.

N= 19 fylkeskommuner, 41 kommuner

Vedlegg 5

Figur: Fylkesvis framstilling av kommunenes tilfredshet med utvalgte instansers rolle i planleggings- og byggefasen for lokale og regionale kulturbygg. Tallene på søylene angir hvordan kommunenes svar prosentvis fordeler seg på svaralternativene ”svært/ganske fornøyd”, ”verken eller”, ”ganske/svært misfornøyd” og ”vet ikke”. N= 12 i Hedmark, 13 i Rogaland, 16 i Troms.

Vedlegg 6a

Vedlegg 6b

Vedlegg 6c

Tabell: Fylkesvis oversikt over tildelte statsmidler (ikke tippemidler) til lokale og regionale kulturbygg i periodene 1987-96 og 1997-2001

Fylke	1987-1996				1997-2001			
	Lokale kulturbygg		Regionale kulturbygg		Lokale kulturbygg		Regionale kulturbygg	
	Ant. bygg som fikk midler for 1.gang	Tildelte statsmidler (i 1000 kr)	Ant. bygg som fikk midler for 1.gang	Tildelte statsmidler (i 1000 kr)	Ant bygg som fikk midler for 1.gang	Tildelte statsmidler (i 1000 kr)	Ant. bygg som fikk midler for 1.gang	Tildelte statsmidler (i 1000 kr)
Østfold	25	15 528			5	3 230		
Akershus	31	13 928	1	1 465	9	13 899	1	6 930
Oslo	10	3 310			2	2 880		
Hedmark	41	15 313	3	8 900	20	6 640	1	6 570
Oppland	37	13 412			9	2 850		
Buskerud	35	14 564	1	5 000	18	4 377	1	5 000
Vestfold	23	10 591	1	2 350	12	5 699		2 650
Telemark	38	15 675	3	11 015	3	3 072		3 680
Aust-Agder	28	12 032			5	3 060		
Vest-Agder	22	11 658			6*	5 434*		
Rogaland	45	32 780	2	5 805	13	8 616		2 178
Hordaland	43	20 432	2	7 873	12	7 801		
Sogn og Fjordane	54	21 809	2	9 900	13	5 565	1	5 000
Møre og Romsdal	44	16 624	1	5 025	3	4 115	2	10 000
Sør-Trøndelag	51	18 367			9	4 902	1	5 000
Nord-Trøndelag	60	27 390	2	7 183	13	5 818		2 817
Nordland	90	59 022	1	5 000	19	17 053		
Troms	48	40 068	2	6 550	11	7 384		2 650
Finnmark	15	15 168	1	5 207	5	4 750		
TOTALT	740	377 671	22	81 273	184*	117 145*	7	52 475

Bygg som har fått midler både før og etter 1996 er i tabellen regnet med i *antallet* bare i første periode, mens *midlene* er ført opp med de beløpene som ble tildelt i hver av periodene.

* Et bygg har fått utvidet tilskuddsramme (1,6 mill) etter at det fra 2001 er åpnet for dette for bygg i Sør-Norge med stort omland

Tabell: Total søknadssum, tildelte midler og innvilgelsesprosent, fylkesvis, 1993-95

FYLKE	1993			1994			1995		
	Søkn.sum 1000 kr	Tildelt 1000 kr	Innvilgelses- prosent	Søkn.sum 1000 kr	Tildelt 1000 kr	Innvilgelses- prosent	Søkn.sum 1000 kr	Tildelt 1000 kr	Innvilgelses- prosent
Østfold	7 014	1 624	23 %	6 275	1 685	27 %	5 419	1 065	20 %
Akershus	4 452	1 031	23 %	5 112	1 375	27 %	3 799	750	20 %
Oslo	1 346	312	23 %	2 678	730	27 %	4 076	800	20 %
Hedmark	6 866	1 590	23 %	13 852	3 730	27 %	11 670	2 295	20 %
Oppland	6 547	1 516	23 %	5 375	1 445	27 %	5 032	990	20 %
Buskerud	9 585	2 219	23 %	9 808	2 640	27 %	9 748	1 920	20 %
Vestfold	4 493	1 040	23 %	4 514	1 215	27 %	4 041	800	20 %
Telemark	15 455	3 578	23 %	14 254	3 835	27 %	6 235	1 230	20 %
Aust-Agder	6 028	1 396	23 %	6 953	1 870	27 %	6 046	1 190	20 %
Vest-Agder	5 414	1 253	23 %	4 893	1 315	27 %	5 710	1 125	20 %
Rogaland	20 904	4 839	23 %	21 457	5 770	27 %	13 694	2 695	20 %
Hordaland	12 354	2 860	23 %	13 153	3 540	27 %	12 000	2 360	20 %
Sogn og Fjordane	17 396	4 027	23 %	15 476	4 170	27 %	9 728	1 915	20 %
Møre og Romsdal	9 803	2 269	23 %	8 064	2 170	27 %	5 427	1 070	20 %
Sør-Trøndelag	5 901	1 366	23 %	3 738	1 005	27 %	8 135	1 600	20 %
Nord-Trøndelag	20 075	4 648	23 %	15 522	4 175	27 %	12 075	2 375	20 %
Nordland	26 149	6 054	23 %	28 246	7 600	27 %	29 985	5 900	20 %
Troms	25 473	5 897	23 %	22 398	6 030	27 %	12 402	2 440	20 %
Finnmark	11 369	2 632	23 %	9 075	2 450	27 %	5 458	1 080	20 %
SUM	216 624	50 151	23 %	210 843	56 750	27 %	170 680	33 600	20 %

I årene 1993 - 1995 ble prinsippet om prosentvis lik fordeling til fylkeskommunene ut fra samlet godkjent søknadsmengde, fulgt.

Dette prinsippet har vært fulgt i alle år tidligere. Godkjent søknadssum betyr samlet søknadssum for alle søknader som er formelt i orden.

I 1994 ble bevilgningen påplussert med 10 mill. kroner som skulle gå til kommuner med dårlig tilbud fra før /særlig stort behov.

Tabell: Total søknadssum, tildelte midler og innvilgelsesprosent, fylkesvis, 1996-98

FYLKE	1996			1997			1998		
	Søkn.sum 1000 kr	Tildelt 1000 kr	Innvilgelses- prosent	Søkn.sum 1000 kr	Tildelt 1000 kr	Innvilgelses- prosent	Søkn.sum 1000 kr	Tildelt 1000 kr	Innvilgelses- prosent
Østfold	5 194	1 200	23 %	4 022	500	12 %	3 235	700	22 %
Akershus	4 669	1 290	28 %	4 190	1 147	27 %	2 927	500	17 %
Oslo	3 994	760	19 %	4 391	824	19 %	3 756	700	19 %
Hedmark	8 525	880	10 %	9 574	572	6 %	7 141	1 100	15 %
Oppland	3 427	1 330	39 %	2 376	500	21 %	1 697	700	41 %
Buskerud	7 774	1 070	14 %	8 095	500	6 %	6 218	1 000	16 %
Vestfold	3 668	600	16 %	5 042	689	14 %	6 691	1 000	15 %
Telemark	5 283	550	10 %	6 544	616	9 %	4 901	750	15 %
Aust-Agder	5 812	1 820	31 %	5 947	500	8 %	4 902	800	16 %
Vest-Agder	4 925	970	20 %	6 430	824	13 %	8 041	1 300	16 %
Rogaland	12 537	2 780	22 %	10 503	723	7 %	11 240	1 800	16 %
Hordaland	12 609	1 700	13 %	13 608	1 250	9 %	14 818	2 370	16 %
Sogn og Fjordane	6 515	1 360	21 %	10 596	500	5 %	8 685	1 400	16 %
Møre og Romsdal	6 122	630	10 %	6 731	1 214	18 %	4 768	800	17 %
Sør-Trøndelag	7 373	1 520	21 %	6 652	1 117	17 %	6 375	1 050	16 %
Nord-Trøndelag	11 098	2 170	20 %	9 124	528	6 %	11 620	1 850	16 %
Nordland	26 789	4 800	18 %	21 352	6 250	29 %	16 295	2 600	16 %
Troms	16 527	2 760	17 %	16 323	210	1 %	14 549	2 300	16 %
Finmark	4 304	1 860	43 %	5 430	410	8 %	8 043	1 280	16 %
SUM	157 145	30 050	19 %	156 930	18 874	12 %	145 902	24 000	16 %

I 1996 ble bare halve bevilgningen fastsatt ut fra felles proSENTSATS. Resten ble fordelt slik at siste utbetaling til ferdige kulturbygg kunne foretas.

I 1997 ble bevilgningen fordelt ut fra "juridisk etterslep", d.v.s. at rammene ble fastsatt slik at fylkeskommunene kunne utbetale resterende tilskudd til bygg som tidligere hadde mottatt deler av tilskuddet.

Fra 1998 ble det innført en nedre grense for tilskudd til fylker med særlig liten søknadsmengde. I 1998 gjaldt dette Østfold, Oslo og Oppland.

Tabell: Total søknadssum, tildelte midler og innvilgelsesprosent, fylkesvis, 1999-2001

Fylke	1999			2000*			2001*		
	Søkn.sum 1000 kr	Tildelt 1000 kr	Innvilgelses- prosent	Søkn.sum 1000 kr	Tildelt 1000 kr	Innvilgelses- prosent	Søkn.sum 1000 kr	Tildelt 1000 kr	Innvilgelses- prosent
Østfold	1 929	750	39 %	1 286	850	66 %	436	430	99 %
Akershus	4 425	1 750	40 %	12 125	1 502	12 %	10 623	9 000	85 %
Oslo	1 356	750	55 %	606	606	100 %	0	0	
Hedmark	8 542	1 450	17 %	10 343	1 018	10 %	14 760	2 500	17 %
Oppland	3 515	750	21 %	2 985	0	0 %	4 677	900	19 %
Buskerud	6 808	1 160	17 %	4 145	1 217	29 %	2 674	500	19 %
Vestfold	10 163	1 730	17 %	9 352	1 280	14 %	5 977	1 000	17 %
Telemark	4 451	760	17 %	3 691	346	9 %	3 345	600	18 %
Aust-Agder	4 468	760	17 %	4 781	0	0 %	4 781	1 000	21 %
Vest-Agder	7 694	1 310	17 %	7 358	900	12 %	6 407	1 100	17 %
Rogaland	15 684	2 670	17 %	14 693	373	3 %	18 167	3 050	17 %
Hordaland	12 484	2 120	17 %	13 007	161	1 %	11 370	1 900	17 %
Sogn og Fjordane	7 979	1 360	17 %	7 414	1 305	18 %	5 973	1 000	17 %
Møre og Romsdal	4 095	750	18 %	3 313	351	11 %	5 786	1 000	17 %
Sør-Trøndelag	5 390	920	17 %	4 739	1 315	28 %	2 881	500	17 %
Nord-Trøndelag	6 880	1 170	17 %	9 506	700	7 %	9 304	1 570	17 %
Nordland	16 769	2 850	17 %	14 650	2 953	20 %	14 256	2 400	17 %
Troms	11 320	1 930	17 %	11 087	394	4 %	15 058	2 550	17 %
Finnmark	6 809	1 160	17 %	5 901	1 100	19 %	4 801	800	17 %
SUM	140 761	26 100	19 %	140 982	16 371	12 %	141 276	31 800	23 %

I 2000 ble "juridisk etterslep" lagt til grunn for tildelingen til fy lkeskommunene. Det vil si at rammene til fylkeskommunene ble satt slik at gjenværende søknadsum til søknader som hadde fått første del av tilskuddet, kunne utbetales. Man avvek dermed prinsippet om lik tildelingsprosent.

I 2001 ble Akershus tildelt 9 mill. kr. til 3 lokale kulturbygg i et regionalt nettverk, etter vedtak i Stortinget med utgangspunkt i Gardermoen-satsingen.

I 1999 og 2001 fikk fylkeskommuner med særlig lav søknadsum noe økte rammer. Dette gjaldt bl.a. Østfold, Oslo og Oppland.

**Kostnader og tilskudd for kulturbyggene i case-kommunene
Nord-Østerdal i Hedmark (+Røros i Sør-Trøndelag)**

KOMMUNE	NAVN PÅ HUSET	TYPE HUS	EIERFORM	BYGGEÅR opprinnelig	NYBYGG/ OMBYGGING	TILSKUDDS- ÅR*	SAMLET KOSTNAD**	STATLIG TILSKUDD	PROSENT TILSKUDD
Alvdal	Aukrustsenteret	lok. k-hus	komm. AS	1948	nybygg	1995	2 850 000	950 000	33%
	Stormoen skytterhus	fors.hus	org.eid		ombygg	1991	808 200	269 000	33%
	Strandbu grendehus	fors.hus	org.eid			1992	630 000	210 000	33%
Os	Solvang grendehus	fors.hus	velforening	1950	omb. a.f.***	1998	1 679 000	560 000	33%
	Dalsbygda samfunnshus	fors.hus.	andelslag	1962	ombygg	(1967) 1987	846 000	367 000	43%
	Tufsingdalen samf.hus	fors.hus.	andelslag	1970	ombygg	(1971) 1994	728 000	243 000	33%
Tynset	Tynset kulturhus	reg. k-hus	kommunalt	1988	nybygg	1988	43 200 000	4 500 000	10%
	Tylldalen samfunnshus	fors.hus	andelslag	1970	nybygg	(1972)		****	
	Glomtun	fors.hus	andelslag	1950	om-/tilbygg	1999	1 076 000	359 000	33%
	Lonås grendehus	fors.hus	andelslag	1960	ombygg	1994	796 000	265 000	33%
Tolga	Øversjødalen samf.hus	fors.hus	andelslag	1967	ombygg	(1967) 1990	1 451 000	564 000	39%
	Fjellheim samfunnshus	fors.hus	andelslag	1959	ombygg	1989/1999	656 000	266 000	40%
Røros	Storstuggu	reg. k-hus	AS	1999	nybygg	2000	56 000 000	5 000 000	9%
	Galåen samfunnshus	Fors.hus	andelslag	1952	ombygg	(1978) 1991	1 685 000	406 000	24%
	Skogly	Fors.hus	org.eid	1923	ombygg	1995	1 177 000	310 000	26%
	Rambu	Fors.hus	org.eid	1913	ombygg	1987	559 500	181 000	32%

* Tilskudd gitt før 1987 er satt i parentes og er ikke medregnet i kolonnen for statlig tilskudd

** Samlet kostnad kan være kostnadsoverslag og fravike noe fra sluttregnskap for bygget

*** a.f.= annet formål

****Tylldalen samfunnshus fikk statstilskudd i 1972, og 75 000 i tippemidler i 1993 til ombygging av salen ut fra idrettsformål

**Kostnader og tilskudd for kulturbyggene i case-kommunene
Nord-Rogaland**

	NAVN PÅ HUSET	TYPE HUS	EIERFORM	BYGGEÅR opprinnelig	NYBYGG/ OMBYGGING	TILSKUDDS- ÅR*	SAMLET KOSTNAD**	STATLIG TILSKUDD	PROSENT TILSKUDD
Haugesund	Slaktehuset allaktivitetshus	lok.k-hus	kommunalt	1922	ombygg. a.f.***	(1978, 1983)	ukjent	****	
	Bleikemyr bydelshus	lok.k-hus	kommunalt	1985	nybygg	1988	8 500 000	1 200 000	14%
	Kvalatunet	fors.hus	org.eid	1998	nybygg	1998	3 453 000	1 000 000	29%
Karmøy	Karmøy kulturhus	lok.k-hus	kommunalt	1984	ombygg a.f.	1992	5 644 000	1 000 000	18%
	Speiderhuset Stangeland	fors.hus	org.eid			1992	3 324 000	1 000 000	30%
	Bjørgene grendehus	fors.hus	andelslag			1989	3 600 000	1 000 000	28%
Tysvær	Tysvær kommunale kulturhus	lok.k-hus	kommunalt	1993	nybygg	1995	17 250 000	1 000 000	6%
	Førland ungdomslagshus	fors.hus	org.eid			1993	533 000	182 000	34%
	Førre frilynde ungdomslagshus	fors.hus	org.eid			1990	414 321	138 000	33%
Vindafjord	Vindafjordhallen	lok.k-hus	kommunalt	1993	nybygg	1994	3 430 000	1 000 000	29%
	Røde Korshuset	fors.hus	org.eid			1989	942 000	328 000	35%

* Tilskudd gitt før 1987 er satt i parentes og er ikke medregnet i kolonnen for statlig tilskudd

** Samlet kostnad kan være kostnadsoverslag og fravike noe fra sluttregnskap for bygget

*** a.f.= annet formål

**** Slaktehuset har fått til sammen kr 450 000 i statstilskudd før 1987

**Kostnader og tilskudd for kulturbyggene i case-kommunene
Midtre Troms**

KOMMUNE	NAVN PÅ HUSET	TYPE HUS	EIERFORM	NYBYGG/ OMBYGGING	TILSKUDDS- ÅR*	SAMLET KOSTNAD**	STATLIG TILSKUDD	PROSENT TILSKUDD
Lenvik	Kulturhuset på Finnsnes	reg. k-hus	kommunalt	nybygg	1995	39 500 000	5 000 000	13%
	Vågan samfunnshus	fors.hus	andelslag		1987	3 469 000	1 620 000	47%
	Langnes og Rokstad samf.hus	fors.hus	org.eid	om- og tilbygg	1997	860 000	472 000	55%
	Fjellheim samfunnshus	fors.hus	org.eid?	om- og tilbygg	1999	2 155 000	1 077 000	50%
	Grasmyr grendehus	fors.hus	andelslag	om- og tilbygg	1985	1 394 000	697 000	50%
	Kvanli og Nybygda samf.hus	fors.hus	andelslag	om- og tilbygg	(1965) 1992	1 160 000	600 000	52%
	Tårnelv bygdehus	fors.hus	org.eid		1987	780 000	370 000	47%
	Vonheim samf.hus	fors.hus	andelslag		(1958) 1993	3 050 000	1 535 000	50%
Sørreisa	Flerbrukshuset i Sørreisa	lok. k-hus	kommunalt	nybygg	1993	11 638 000	2 000 000	17%
	Galtnes grendehus	fors.hus	andelslag	nybygg	1989	2 810 000	1 410 000	50%
Tromsø	Tromsdalen kulturhus	lok. k-hus	kommunalt	om- og tilbygg	1999	4 931 000	1 362 000	28%
	Troms fylkeskultursenter	lok. k-hus	fylkesk. foretak	ombygg a.f.***	1995	8 906 000	2 000 000	22%
	Tromvik grendehus	fors.hus	andelslag		1998	3 180 000	1 360 000	43%
	Bjørnebekken grendehus	fors.hus	andelslag		1987	ukjent	1 480 000	
	Breivikeidet samfunnshus	fors.hus	andelslag		1989	ukjent	500 000	
	Elvestuen/Skognes omegn IL	fors.hus	org.eid		1990	ukjent	890 000	
	Skogheim/UL Ulfstind	fors.hus	org.eid		1994	ukjent	350 000	
Balsfjord	Meistervik miljøbygg	fors.hus	kommunalt ****	nybygg	1989	5 285 000	1 830 000	35%
	Nordby samfunnshus	fors.hus	andelslag		1993	584 000	292 000	50%
	Selnes grendehus	fors.hus	andelslag		1989	1 300 000	650 000	50%

* Tilskudd gitt før 1987 er satt i parentes og er ikke medregnet i kolonnen for statlig tilskudd

** Samlet kostnad kan være kostnadsoverslag og fravike noe fra sluttregnskap for bygget

*** a.f.= annet formål

*** Idrettslaget eide huset opprinnelig. Kommunen overtok nylig huset, men idrettslaget driver det fortsatt

